

SAN LUCAS

Prólogo

¹ Manùbéeyéi wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi nacàlidacaténá cànácaalíté Jesucristo iyáaná wèewi yèpunícaalítéwa cháí èeri irícu.

² Jesús yáapichéeyéi naicácaté natuí iyúwani macáita yái Jesucristo imànírica. Néese Dios ichùuliacaté nía nacàlidáanápíná áibanái iríni yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali iyúwaté naicáaná macáita. Néeseté néewáidaca wía. Iná madécaná wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi càide iyúwaté Jesús yáapichéeyéi yéewáidáanáté nía. ³ Núa, Lucas, nubànua pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máini cáimiétacanéri. Nudéca nuéwáidacawa Jesucristo iináwaná ìwali macáita cayábéeri iyú. Yá nuínáidacawa cawàwanáta cayábaca nutànàacaalí pirí tàacáisi Jesucristo iináwaná ìwali machàcaníiri iyú. ⁴ Iná nutànàaca pirí yái cuyàlutaca yéewanápiná píalíacawa cayába yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali càide iyúwaté áibanái yéewáidáaná píá.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ Bàaluité rey Herodes icùacaalíté Judea yàasu cáli, néenialí iyacaté sacerdote ípidenéeri Zacarías, abéeri Abías itaquénáinámi yéená, Aarón itaquérinámi nacái. Sacerdotenáica níái Abías itaquénáinámica íbaidéeyéicaté Dios irípiná templo irícu. Zacarías yàacawétúa uípidená Elisabet, abéechúa Aarón itaquétúanámica nacái úa.

⁶ Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté machacàníiri iyú

càide iyúwa Dios iwàwáaná, namàni nacái macáita càide iyúwaté Dios ichùulíaná israelitanái imànica, íná canácata yáaliméeri icháawàaca naináwaná iwali. ⁷ Quéwa méenibeca nía càmicáiná yéewa quéenibeca Elisabet. Máini nacái béeyéica nía.

⁸ Yái sacerdote Zacaríasca íbaidaçaté Dios irípiná imanùbaca yáapichawa templo irìcu. Aiba èerité iwàwacutá namànica culto Dios irípiná templo irìcu nàacaténá Dios icàaluíniná. ⁹ Càide iyúwaté sacerdote íiwitáise ìyáaná, náucaca náichawa suerte náalíacaténátéwa chánácaalí néená iwàluèripináwa templo irìculé. Yá needáca Zacarías iwàlùanápináwa yeemácaténá pumèníiri isàni Dios yàasu templo irìcu. ¹⁰ Iná Zacarías iwàlùacawa templo irìculé. Idècunitàacá yeemáca pumèníiri isàni, manùba wenàiwica nasutáca Dios ícha templo ibàacháwalená irìcu. ¹¹ Néese abéeri ángel Dios ibànuèri chènuníise imàacaca yáawawa Zacarías iicácani. Yái ángel ibàlùacawa altar yéewápuwáise, yái altar neemácatáica ínata pumèníiri isàni. ¹² Iicácainá ángel, yá Zacarías ínáidacawa iicáidaca irí manuísíwata, máini cáalu nacáicani, yái Zacaríasca. ¹³ Quéwa ángel íimaca irí:

—Picá cáalu pía nuícha, Zacarías, Dioscáiná idéca yéemiaca pisutáaná ícha. Píacawéetúa Elisabet quéenibéechúapiná piríwa abéeri sùmàiwá; pimàni ípidená Juan. ¹⁴⁻¹⁵ Imusúacaalípiná iicá èeriwa, yá máini casímáica piwàwa, cayábasíwata piicácani. Casímáipiná nacái nawàwa áibanáica madécaná, máinicáiná cachàiníríca pliri íiwitáise Dios iwali. Càmirípináta ìira ipuíri, uva ituní nacái, canásíwata. Espíritu Santo icùapiná íiwitáise càirípináta, icùapiná íiwitáise nacái ipíchawáise imusúaca

iicá èeri. ¹⁶ Néese iwènúadapíná náiwitáise àniwa Nacuèriná Dios irípináwa, níái manùbéeyéi Israel itaquénáinámica, neebáidacaténá àniwa Nacuèriná Dios itàacáíwa. ¹⁷ Yái píirica Juanca icàlidapíná nalíwa Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise Wáiwacali yàanàaca. Máiní cachàiníiri íiwitáise yái píirica, càide iyúwaté profeta Elías bàaluité. Iwènúadapíná nasèenái íiwitáise cáininácaténá naicáca néenibewa. Iwènúadapíná nacái náiwitáise, níái càmiyéica yeebáida Dios itàacái, náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita píiri iwènúadapíná wenàiwicanái íiwitáise yéewacaténá neebáidaca Wáiwacali itàacái yàanàacaalípiná nàatalé —ímaca yái ángelca. ¹⁸ Néese Zacarías isutáca yéemiawa ángel:

—¿Càinásica yéewaná núalíacawa asáisi báisícaalí yái tàacáisi picàlidéerica nulí? Máinícata béerica núa, càita nacái nùacawéetúa béeruta nacái úa —ímaca yái Zacaríasca. ¹⁹ Yá ángel íimaca iri:

—Núacata Gabriel, nuíbaida nacái Dios irípiná. Dios idéca ibànùaca núa nutàanícaténá píapicha nucàlidacaténá píri yái tàacáisi cayábéerica. ²⁰ Quéwa siùcade càmita yéewa pitàanica àta píiri imusúacatalétawa, yásí yéewa pitàanica àniwa, càmicáiná peebáida yái núumáanáca píri. Néese, yái núumáanáca píiri ìwali piiquéeripinácawa yéenaiwaná yàanàacaalíwa —ímaca yái ángelca. Néese ángel yàacawa Zacarías íicha.

²¹ Idècunitàacá Zacarías itàanica ángel yáapicha, áibanái wenàiwica bàacháwáiseyéyica nacùaca Zacarías imusúacawa. Náináidaçawa manuísíwata cáná yéewa càmita imusúacàatétawa templo

irìcuíse. ²² Atata Zacarías imusúacawa, yáté càmita yéewa itàaníca náapicha, íná náalíacawa iicácaté yéenáiwánási nacáiri Dios néeséeri templo irìcu, itàanícáiná náapicha icáapi iyúwa, càmicáiná yéewa itàaníca. Yá matàacáica mamáalàacatani.

²³ Idécanáamité imáalàidaca imànica íbaidacaléwa Dios irípiná templo irìcu, yá Zacarías yèepùacawa icapèe néréwa. ²⁴ Néesezáwa yàacawéetúa Elisabet udéerìcuca sùmài. Yá cinco quéeri càmicúata imusúawa icapèe irìcuísewa. Uumaca uínáidacawa ulíwa: ²⁵ “Dios idéca iicáca nupualé yéewanápiná càmita quirínama wenàiwicanái iicáanica nuquíniná méenibéénaca núa”, úumaca.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Elisabet udèniacaté seis quéeri udéerìcúuná, yáté Dios ibànùaca ángel ípidenéeri Gabriel yàanápináwa Nazaret iyacàlená néré, iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. ²⁷ Dios ibànùacaté Gabriel icàlidacaténá tàacáisi abéechúa mànacàu irí, ípidenéechúa María, càmicúacáwa iimá asìali yáapicha, quéwa imàníchúacaté matrimonio ùyacàle mìnánái yàacuésemi. Uacawéeripiná ípidená José, abéeri rey David itaquérinámi. ²⁸ Yái ángel yàanàaca María yàatalé, yá íimaca ulí:

— Péemìa cayába, Dios imànipiná pirí cayábéeri manuí. Dios iyaca píapicha. Dios iyúudàapiná píawa manuísíwata áibanái inanái íicha canánama — íimaca yái ángelca.

²⁹ María iicácaalí ángel, yá ucalùadacawa manuísíwata uémìaca íimáaná ulí. Yá uínáidacawa càinácaalísica íimáaná yái tàacáisi ángel itàidéerica iyú úa. ³⁰ Néese ángel íimaca ulí àniwa:

—María, picá cáalu pía nuícha, cayábacáiná Dios iicáca píiwitáise. ³¹ Iná péemía cayábani, mesúnamáita pidéerìcuca. Pidèniapíná pìiriwa. Pimàni ípidená Jesús. ³² Nacuèrinápinácani, cachàiníiri íiwitáise, icùapíná níawa. Náimapíná ìwali Dios chènuníiséeri Iiricani. Wacuèriná Dios imàacapíná pìiri icùaca Israel itaquénáinámi càide iyúwaté yàawirimi rey David icùanáté nía. ³³ Icùapíná nía càiripínáta, níái Israel itaquénáinámica. Càníiripínáta iyamáida icùaca nía —ímaca yái ángelca. ³⁴ María ímaca ángel irí:

—¿Càinásica yéewaná quéenibeca núa càníichúacáwa ìya asìali yáapicha? —úumaca úái Maríaca. ³⁵ Yá ángel ímaca ulí:

—Espíritu Santo yàanàapíná pìataléwa. Dios chènuníiséeri íiwitáise iyamáapínácawa piwicáulé iyúwa acalèe. Iná yéewa yái sùmài pimusúadéeripínáca iicá èeri ípidená Mabáyawanéeri. Iipidená nacái Dios Iiri. ³⁶ Ua nacái péenàsàatúaná ípidenéechúaca Elisabet udèniapíná uìriwa, éwita máinicáaníta béeruca úa. Uái nacàlidéechúacaté ìwali càníichúasa yáalimá quéenibeca, úata udéca udéerìcuca sùmài seis quéeri siúcade udécadénáami udéerìcuca. ³⁷ Dios yáalimácáiná imànica macáita, íná canácata máiníiri càulenáca Dios ícha —ímaca yái ángelca. ³⁸ Iná María ímaca:

—Núacata yái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwicaca. Yá numàacaca Dios imànica nulí càide iyúwa píimáná nulí —úumaca úái Maríaca. Néese, ángel yèepùacawa uícha.

María visita a Isabel

³⁹ Néenialíté María ùacàatécatawa áiba yàcalé néré iyéerica Judea yàasu cáli dúlinaméeri ínata. Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté néré. ⁴⁰ Yá María uwàlùacawa nacapée iriculé, níai Zacaríasnáica. Yá utàidaca Elisabet. ⁴¹ Elisabet uémìacanaçáita María itàidaca úa, yá mùlimùlicani yái sùmài achúméerínaca Elisabet idéerìcuírìca. Yá Espíritu Santo icùaca Elisabet íiwitáise. ⁴² Néese Elisabet úumaca cachàiníiri iyú María irí Espíritu Santo inùmaliçuíse:

—¡Dios idéca imànica pírì cayábéeri áibanái inanái íicha canánama! ¡Idéca nacái imànica cayábéeri píiri irí! ⁴³ Càmita núalíawa cáná yéewa Dios imànica nulí yái cayábéerica imàacáaná Nuíwacali yáatúa ùanàaca nùatalé upáchiaca núa. ⁴⁴ Nuémìacanaçáita pitàidaca núa, yáta nuèri imùlimùliacawa nudèerìcu casímáicáináni. ⁴⁵ ¡Dios imàacaca casímáica piwàwa peebáidacáinaté imànínápiná pírì cayábéeri càide iyúwa íimáaná pírì! —úumaca úái Elisabetca. ⁴⁶ Néese María íimaca:

“Nucàlidaca manuísíwata Wacuèriná Dios iináwaná ìwali, máiní cayábéericani;

⁴⁷ Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, yái iwasèerica núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

⁴⁸ Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, Dioscáiná idéca iicáca nupualé, núa yàasu wenàiwica cà míichúa máiní cachàini. Yá siùcáisede macái wenàiwica nacàlidapiná nuináwaná ìwali Dios idéca imàacaca casímáica núa.

⁴⁹ Casímáica núa, yácáiná yái Dios Cachàinírìca náicha canánama idéca iyúudàaca núa manuísíwata. ¡Yácata yái Mabáyawanéerica, yái Diosca!

- 50 Dios iicáca napualé càiripináta cawinácaalí wenàiwica yèeyéica icàaluíniná.
- 51 Dios imànipiná madécaná ichàini manuíri iyúwa. Imawèniadapiná wenàiwica cachàiniyéica iicáca yáawawa.
- 52 Níái icuèyéica èeri mìnaná, Dios yúucapiná níawa nàalubái ínatáisewa, yá càmita ibatàa nacùaca wenàiwicanái quirinama. Yá Dios imichàidapiná áibanái càmíiyéi máini cachàini icuèyéipináca wenàiwica náamirìcubàami.
- 53 Dios yàapiná madécaná cayábanaméeri wawàsi máapíiyéi wenàiwica irí. Ichùullàpiná càasulýéi wenàiwica nèepùanápínáwa ícha. Yásí nèepùacawa ícha canéeyéi irí wawàsi icáapi irìcuwa.
- 54 Dios iyúudàapínáca wíawa, wía yàasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica. Càmíripináta iimáicha iicáca wapualé icùacaalípiná wía.
- 55 Dios icàlidacaté càiri tàacáisi wàawirináimi irí, yá imànipiná càiripináta càide iyúwaté íimáaná nalí, yái Abrahamca, wía nacái itaquénáinámica”,
úumaca úái Maríaca.
- 56 María iyamáacawa Elisabet yáapicha máisiba quéeri, néese máisiba quéeri idenáami, yá María uèpùacawa ucapèè néréwa.

Nacimiento de Juan el Bautista

- 57 Néeseté yàanàaca Elisabet yéenáiwaná umusúadaánápiná iicá èeri, yá umusúadaca uìriwa. 58 Néese uyaquewéeyéi, uénánái nacái néemlaca uináwaná ìwali Dios iicacaté upualé manuísíwata. Iná nàaca napáchiaca úa,

nàacawéridacaténá úa casímáiri iyú. ⁵⁹ Néseté yái sùmàica idè̀nìacanáamité ocho èeri, yá natécani namànicaténáté irí circuncisión. Yá néese nawàwa namànica ípidená Zacarías càide iyúwa yáaniri ípidená. ⁶⁰ Quéwa yáatúa ímaca nalí:

—Càmírita, néese ípidenápiná Juan —úmaca nalí. ⁶¹ Yá náimaca ulí:

—¿Cáná? Canámita péenánái càiri ípidená — náimaca.

⁶² Néese natàanica nacáapi iyúwa sùmài yáaniri irí nasutácaténá néemìawani càinácaalí iwàwáaná yàaca ípidená. ⁶³ Yá yáaniri isutáca náicha achúmèeri tablero itànàacatáipiná sùmài ípidená. Yá itànàacani: “Ípidenápiná Juan”, ímaca itànàaca. Yá macáita nánáidacawa naicáidaca manuísíwata Zacarías irí. ⁶⁴ Yáta yéewa itàanica yái Zacaríasca. Yá idàbaca yàaca Dios irí cayábèeri. ⁶⁵ Néese cáaluca nánáidacawa macáita níái nayaquewéeyéica. Yá macái wenàiwica iyéeyéicaté Judea yàasu cáli dúlinamèeri ínata nacàlidaca nalíwàaca càinácaalíté Zacaríasnáichàbáanáwa. ⁶⁶ Yá macáita yéemiéyéica naináwaná ìwali nánáidacawa nawàwalìcuísewa manuísíwata, náimaca nalíwa: “¿Càinásica imànipiná béericaalíni, yái sùmàica?” càì nánáidacawa. Báisícáináta mamáalàacata Dios iyúudàacani manuísíwata íiwitáise cachàiníiri iyúwa.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Néseté Espíritu Santo icùaca Zacarías íiwitáise, yái sùmài yáanirica. Yá Zacarías icàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçuíse. Yá ímaca:

⁶⁸ “¡Wàacué irí cayábèeri, yái Wacuèriná Dios, yái icuèrica wía, wía Israel itaquénáinámica, yàanàpinácáiná wàatalé iwàsàacaténá wía

yàasu yùuwichàacáisi íchawa, wía yàasu wenàiwicaca!

- 69 Dios ibànùapíná walí abéeri cachàiníri íiwitáise iwasèeripíná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yái yàanèeripínáca wàatalé, yácata rey David itaquéerinámica, yái David Dios yàasu wenàiwicaca bàaluité.
- 70 Dios idéca imànica walí càide iyúwaté yàasu profetanái icàlidáaná tàacáisi Dios inùmaliçúise.
- 71 Nacàlidacaté Dios iwasàanápínaté wía wàuwidenái íchawa, náicha nacái macáita wenàiwica báawéeyéica iicáca wía.
- 72 Profetanái icàlidacaté nacái Dios iicáanápínaté wàawirináimi itúulécaná, yá nacái càmita iimáicha wawàsi mabáyawanéerica imàníricaté wàawirináimi yáapicha.
- 73 Yácata tàacáisi Dios icàlidéericaté máini cáimiétacanéeri iyú wàawirimi Abraham irí:
- 74 Iwasàapíná wíawa wàuwidenái íchawa wáibaidacaténá irípiná macàaluínáta,
- 75 wàyacaténá nacái Dios iicápiná machacàníri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái macái èeri idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu.
- 76 Néese pía, nuèrica, béericaalípiná pía, yásí Dios chènuníséeri, cachàiníri náicha canánama, íimapíná pìwali yàasu profetaca pía, picàlidacáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise yàanàaca, pimichàidacaténá irípiná wenàiwicanái íiwitáise, nacùanápíná Wáiwacali yàanàaca nàatalé, neebáidáanápíná Wáiwacali itàcái.

- 77 Péewáidapíná Wáiwacali yàasu wenàiwica náalíacaténáwa Dios imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná ícha, iwasàanápíná nía nacái yàasu yùuwichàacáisi íchawa.
- 78 Yácáiná Wacuèriná Dios iicáca wapualé manuísíwata, yá nacái ibànùapíná walíni chènuníse yái ichàiniadéeripínáca wawàwa càide iyúwa èeri icamaláná isímáidacaalí wawàwa èeri imusúacanáamiwa amalácaténá wawicáu àniwa.
- 79 Yácata yàanèeripíná amalácaténá imànica wáiwitáise wía catéeyéica íiwitáise, cáaluíyéica iicáca yéetácáisi. Yàanàaca yéewáidacaténá wía wàyacaténá machacàníri iyú yéewanápíná matuíbanáica wía”,
íimaca yái Zacaríasca. ⁸⁰ Néese yái sùmàica idàwinàacawa, cachàinica nacái íiwitáise Dios iwali. Néese béericanáami yái Juanca, yáté iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwica, àta Dios ichùuliacataléta icàlidaca tàacáisi Dios inùmallicúise israelitanái irí.

2

Nacimiento de Jesús

¹⁻² Néenialíté, Cirenio icùacaalíté Siria yàasu cáli, néese emperador Augusto idàbacaté ichùullaca natànàaca náipidenáwa, macái èeri mìnánái imanùbaca, yéewacaténá romanonái iputàaca nía.

³ Iwàwacutá macáita nèepùacawa nàawirináimi iyacàle néréwa àniwa natànàacaténá náipidenáwa néenibàata. ⁴ Inaté José yàaca nacáiwá Nazaret iyacàlená ícha, Galilea yàasu cáli néese, yàacaténáwa Judea yàasu cáli néré, Belén iyacàlená iriculé,

rey David imusúacatáicaté iicá èeri. Rey David itaquérinámica yái Joséca, ínáté yèepùacawa néré àniwa. ⁵ Yá yàacawa Belén iyacàlená néré yái Joséca itànàacaténá ípidenáwa María yáapicha úái yàacawétúapiná. Idéerìcuíchúacáwa úái Maríaca. ⁶ Néese idècunitàacá nàyaca Belén iyacàlená néré, yáté yàanàaca María yéénáiwana umusúadánápiná iicá èeri. ⁷ Canáca nalí naimácatáipiná, manùbacáiná wenàiwica yàanàacaté Belén iyacàlená iriculé. Atata nàanàaca pìrái yàalu, naimácatáipiná. Yá umusúadaca iicá èeri yái idàbáanéerica uìrica. Yá uépùacani wáluma iyú. Néese ulladaca uìriwa pìrái iyáacàalu iriculé, canácáiná áiba naimácatáipiná.

Los ángeles y los pastores

⁸ Mawiénita Belén iyacàlená irí nàyacaté abénaméeyéi asianái icuèyéicaté ipìranáiwá oveja. Nàyaca manacúalibàa táiyápinama, nacúacaténá napìranái ovejawa. ⁹ Yáta Dios yàasu ángel imàacaca yáawawa naicácani. Yá Dios icamaláná icànaca natéese, yá máiní cáaluca nía. ¹⁰ Quéwa ángel íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha, nutécáinácué pìrí cayábéeri tàacáisi, isíimáidéeripiná manuísíwata macái wenàiwica: ¹¹ Siùca èeri idéca imusúaca iicá èeri, yái iwasèeripinácuéca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Belén iyacàlená irìcu rey David imusúacatáicaté iicá èeri, idéca asáica yái Wáiwacalica, yái Mesíasca, judío icuèrinápináca. ¹² Pianèeripinácué néepuèri wáluma iyú, iriacawa pìrái iyáacàalu irìcu, píalíacaténácuéwa càirínácaalíni yáara quìrasìica —íimaca nalí yái ángelca.

13 Yáta madécaná ángelnái namàacaca níawawa chènuníse asianái iicácáténá nía ángel yáapicha, yèeyéica Dios irí cayábéeri. Náimaca:

14 “¡Pìacué Dios chènuníséeri irí cayábéeri! ¡Máiní matuíbanáiri iyú nàyaca cawinácaalí èeri mìnánái casímáiyéica Dios iicáca íiwitáise!”
náimaca ángelnáica.

15 Idécanáamité ángelnái nèepùacawa náicha chènuniré, néese níái icuèyéica ovejanái náimaca nalíwáaca:

—Wàacuéwa Belén iyacàlená néré waicácáténá càinácaalí ìyáaná, Wacuèriná Dios icàlidéerica walí iináwaná ìwali —náimaca nalíwáaca níái icuèyéica ovejanái.

16 Yáté nàacàatécatawa néré. Yá nàanàaca María, José nacái, quìrasì nacái irièriwa pìrái iyáacàalu irìcu. 17 Néese naicácáináni, íná nacàlidaca áibanái iríni yái tàacáisi ángel icàlidéericaté nalí quìrasì ìwali. 18 Yá macáita wenàiwica yéemièyéica quìrasì iináwaná, nánáidacawa manuísíwata càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nacàlidéerica quìrasì ìwali, níái icuèyéica ovejanái. 19 Maríata quéwa, canácatáita uimáicha quirínama càinácaalíté náimáaná uìri ìwali, uínáidacawa mamáalàacata nàasu tàacáisi ìwali. 20 Néese níái icuèyéica ovejanái nèepùacawa náicha napìranái yàatalépináwa. Casímáiri iyú nacàlidaca Dios iináwaná ìwali cayábéericani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri ìwali macáita yái naiquéerica, néemàaca nacái, macáicáináta ichàbacatéwa càide iyúwaté ángel íimáaná nalí.

El niño Jesús es presentado en el templo

21 Ocho èeri imusúacadénáamiwa yái sùmàica, yáté namànica irí circuncisión. Yá nàaca ípidená Jesús, càide iyúwaté ángel icàlidáanáté María irí ípidenápiná, ipíchawáiseté udéerìcuca sùmài.

22 Néese cuarenta èeri imusúacadénáamiwa, yáté iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianáté israelitanái imànica Dios inùmaliçuse, masacàcatená Dios íicáca nía àniwa, nasutáanápiná Dios íicha àniwa templo irìcu. Iná natéca sùmài Jerusalén ìyacàlená néré, yáasáidacatenáni Dios irí. 23 Càité namànica yácáiná profeta Moisés itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmaliçuse: “Asìalicaalí idàbáanéerica uìrica, yásí Dios yàasu wenàiwicapinácani yái sùmàica”, càì itànàacaté profeta Moisés. 24 Ináté nàacawa namànicaténá sacrificio Dios irípiná, nanúanápiná pucháiba unùcu, càide iyúwaté Dios ichùulianá judiónái imànica catúulécanácaalí nía. Iwàwacutá nàaca pucháiba unùcu púubéeyéi, càmicaalí nacái, nàaca pucháiba unùcu manuínaméeyéi yéenibe. Ináté José, María nacái namàacaca pucháiba unùcu Dios irípiná ofrenda iyú catúulécanácáiná nía.

25 Néenialíté ìyaca asìali Jerusalén ìyacàlená mìnali ípidenéeri Simeón. Yái asìali máiníri cayábaca íiwitáise, ìyéerica machacàníri iyú, yèeri nacái Dios icàaluíná, icùà nacái Dios iwasàaca Israel itaquénáinámi nàuwichàacái íchawa. Espíritu Santo nacái yàacawéeridaca Simeón. 26 Espíritu Santo imàacacaté Simeón yáalíacawa càminápináté yéetáwa àta idécataléta íicáca Mesías, yái asìali Dios ibànuèripináté israelita icuèrinápináca. 27 Néese Espíritu Santo ichùulíaca Simeón yàanápináwa templo néré. Yáté Simeón ìyaca templo irìcu

nàanàacaalíté néré níái sùmàì isèenáica, yái sùmàica íipidenéerica Jesús. Natécaté Jesús templo néré namànicaténá càide iyúwaté profeta Moisés itànàaná Dios itàacái israelitanái imànínápiná néenibe aslanái iríwa. ²⁸ Simeón yeedáca Jesús yàanaliculéwa, yá Simeón yàaca Dios irí cayábéeri. Néese Simeón íimaca:

²⁹ “Pía, Nucuèriná Dios, siùca pidéca pimànica càide iyúwa píimáanáté nulí; yásí cayábaca pimàacaca nuétácawa matuíbanáiri iyú, núa pìasu wenàiwicaca.

³⁰ Nudéca nuicácani nutuí iyúwa, yái iwasèeripináca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha,

³¹ càide iyúwa pichùulianá imànica macái èeri mìnaná yàacuésemi.

³² Amaláca imànìpiná náiwitáise, níara càmiíyéica israelitaca, náalícaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa piwàwáaná. Cáimiétacanápiná nacái imànica wíawa, wía pìasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica”,

íimaca yái Simeónca.

³³ Néese José, úa nacái Jesús yáatúaca náináidacawa néemíaca manuísíwata yái tàacáisica Simeón icàlidéerica sùmàì ìwali. ³⁴⁻³⁵ Néese Simeón isutáca nalí Dios íicha imànínápiná nalí cayábéeri. Yá íimaca María irí àniwa úái Jesús yáatúaca:

—Péemíaca cayábani Dios idéca ibànùaca yái sùmàica yéewanápiná Israel itaquénáinámi néemíacani. Quéwa néemíacaalípináni, yá manùbéeyéi nacaláapínacawa Dios íicha càmicáiná neebáida itàacái, yái sùmàica. Quéwa áibanái manùbéeyéi nawènúadapíná náiwitáisewa Dios

irípiná, neebáidacáiná itàacái, yái pìirica. Dios idéca ibànùacani yáasáidacaténá nalí cànínacaalí Dios iwàwáaná nàyaca íná manùbéeyéi wenàiwica nàuwideca namànipinàcani. Càita yáasáidapiná cànínacaalí ìwali manùbéeyéi wenàiwica nàináidacawa nawàwalìcuísewa. Quéwa pía, piicápiná iyúwa macáita ichàbáanáwa, yásí achúmaca piwàwa manuísíwata càide iyúwa espada machete nacáiri idéca nacáicaalí isutàaca pía —ímaca yái Simeónca.

³⁶ Uyaca nacái inaná templo irícu icàlidéechúa tàcáisi Dios inùmalìcuíse ípidenéechúa Ana. Uanirimi ípidenáté Fanuel, abéeri Aser itaquérinámi. Máini béeruca úái Anaca. Ucásàacatéwa mànacàucaalíté úa. Yáté ùyaca siete camuí ùacawéerimi yáapichawa. ³⁷ Néseté yéetácawa uícha ùacawéerimica, yáté ùyaca templo irícu ochenta y cuatro camuí idécanáamité ùacawéerimi yéetácawa uícha. Càmita umusúawa templo ícha, uíbaida quéwanáta èeríapinama, táiyápinama nacái Dios irípiná. Umàacaca uíchawa uyáacaléwa, usutá nacái úawawa Dios ícha, ùacaténá icàaluíniná. ³⁸ Yáté Ana yàanàaca néré. Uicácanacáita yái sùmài Jesúsca, yá udábaca ùaca Dios irí cayábéeri ìwali. Yá ucàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná ìwali, cawinácaalí wenàiwica icuèyéicaté Dios iwasaanápiná Jerusalén iyacàlená mìnánái nàuwichàacái íchawa.

El regreso a Nazaret

³⁹ Néese isèenái namáalàidacaté namànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá israelitanái imànica, yá nèepùacawa Galilea yàasu cáli néré, nàyacàle nérépináwa, ípidenácatalé Nazaret.

⁴⁰ Néese yáí sùmàì idàwinàacawa cachàiníripiná, cáaliácáiri yáwanáí nacái. Dios nacái imànica irí cayábéeri.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Càide iyúwaté Jesús isèenái íiwitáise iyáaná, nàacawa napáchiaca camuí imanùbaca Jerusalén iyacàlená néré naicácaténá néré náapicha judiónái yàasu culto ípidenéeri Pascua. ⁴² Jesús idèniacáináté doce camuí, yá nàacawa macáita Jerusalén iyacàlená néré càide iyúwaté náiwitáise iyáaná Pascua yàasuná culto ìwali. ⁴³ Néese Pascua yàasuná culto idénáami nèepùacawa nàyacàle nérépináwa. Yáí sùmàì Jesús iyamáacawa Jerusalén iyacàlená irìcuta. Isèenái quéwa càmita náaliawa iyamáanátéwa náicha. ⁴⁴ Nayúunáidaca Jesús yàacawa imanùbaca yáapichawa, íná nàacawa èeríapinama. Néese nacutáca Jesús namanùbacanái yèewibàawa, néenánái yèewibàa nacáiwa. ⁴⁵ Néese, càmicáináté nàanàa Jesús, yá nèepùaca nàacaténá nacutácani Jerusalén iyacàlená néré.

⁴⁶ Néese máisiba èeri irìcu, yá nàanàaca Jesús átata templo irìcu. Yáí Jesús yáawinéeriwa nèewi níái yéewáidéeyéicaté wenàiwica Dios itàacái iyú templo irìcu. Yéemìaca iyaca néewáidáaná wenàiwica. Isutáca yéemìawa nía nacái. ⁴⁷ Néese macáita yéemièyéica Jesús ímáaná, yá náináidacawa néemìacani manuísíwata, máinícáiná cáaliácáicani, yáaliácáiná nacái icàlidaca nalíni cáaliácáiri iyú, nasutácaalí néemìawani Dios itàacái ìwali. ⁴⁸ Néese, isèenái nàanàacani, yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá María ímaca Jesús irí:

—Nuiri, ¿cáná pidé càì pimànica walí? Píaniri, núa nacái wadéca wacutáca píá máadáiní, máiní nacái achúmaca wawàwawa wáináidacawa píwali — úumaca. ⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—¿Cánásicué picutá núa áibalé? ¿Càmitasicué píalíawa iwàwacutáaná nuíbaidaca Núaniri irípináwa icapèe irìcu? —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁰ Càmita quéwa náalía néemiaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí.

⁵¹ Néese, Jesús yèepùacawa náapicha Nazaret iyacàlená néré. Yá imànica macáita càide iyúwa nachùullianáni. Quéwa yáatúa íináidacawa mamáalàacata uwàwalícuísewa ìwali, yái wawàsica.

⁵² Jesús idàwinàacawa yàacawa, cáalíacáica yáwanái nacáicani. Casímái nacái Dios íicáca íiwitáise. Yá macáita wenàiwica cayábaca naicáca Jesús.

3

Juan el Bautista en el desierto

¹ Idécanáamité emperador Tiberio icùaca macái cáli catorce camuí, néese yàasu quincéená camuí irìcu, yá gobernador Poncio Pilato icùaca ìyaca Judea yàasu cáli. Herodes icùaca ìyaca Galilea yàasu cáli. Herodes yéenasàiri íipidenéeri Felipe icùaca ìyaca Iturea yàasu cáli, Traconite yàasu cáli nacái. Gobernador Lisanias icùaca ìyaca Abilinia yàasu cáli. ² Sacerdote Anás, sacerdote Caifás nacái, níacata sacerdote íiwacanánáica. Néenialité Dios ichùullíaca Juan el Bautista icàlidáanápíná itàacái wenàiwicanái irí. Iyacaté manacúali yùucubàa càináwàiri yái Juanca, Zacarías ìirimica. ³ Inaté Juan yèepunícawa yàacawa mawiénibàa Jordán inanába irí. Yá icàlidaca wenàiwicanái

irí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, namàacáanápíná náichawa yáí báawéerica namànírira, nabautizáca nacáíwa neebáidacaténá Dios itàacáí, yéewanápíná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha, yáí báawéerica namàníricaté.
 4 Bàaluité profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise Juan el Bautista iwali. Càité Isaías itànàaca:

“Abéeri aslali icàlidapíná nalíwani cachàíniri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanáí ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càita nacáí iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná.

5 Pichùnìacué píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná càide iyúwa wenàiwica nachùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa yéewacaténá yàanàaca nàatalé. Napuníadaca macáí manuínaméeyéi utàwi cáli iyú. Náicaca macáí dúli, sàabadacaténá nía. Machacànica namànica macáí éeruíri àyapu. Cayábaca namànica báawéeri àyapu.

6 Yá macáí èeri mìnánáí naicápiná yáí wenàiwica Dios ibànuèrica aléi èeri irìculé iwasàacaténá èeri mìnánáí Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha’, càipíná íimaca”,

íimacaté yáí profeta Isaíasca.

7 Manùbéeyéi wenàiwica namusúacawa nàyacàle imanùbaca néesewa, yá nasutáca Juan ícha ibautizáanápíná nía. Quéwa Juan yáalíacawa

abénaméeyéi càmita nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íchawa báisíiri iyú, ínáté Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Ìimaca nali: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri yùuwichàacáisi yàanàaca mesúnamáita yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéca píalimáaná pichúuliacawa ícha, yái yùuwichàacáisica, pibautizácaalícáitawa, éwitacué càmíicáaníta piwènúada píiwitáisewa báisíiri iyú pibáyawaná íchacuéwa. ¡Càmita nucàlidacué píri càiri chìwái! ⁸ Iwàwacutácué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisíiri iyú Dios irípiná. Picácué càí píima píriwáaca: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wí!’ picácué píima. Péemíacué cayába, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná ìwalíisewatá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níái íbaca Abraham itaquénáinámpiná iyútá, Dios yàasu wenàiwicapiná nía píamirìcubàacué. ⁹ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisica Dios imàaquéeripiná yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemíacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeri ìyacaná cayába weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná wenàiwica quichái irìcu, cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica ìmàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná”, ìimaca yái Juanca.

¹⁰ Ináté manùbéeyéi wenàiwica yàanèyécáté Juan el Bautista yàatalé, nasutáca néemíawa Juan.

Náimaca irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca irí.

¹¹ Juan ímaca nalí:

—Pidèniacaalícué pucháiba bàlesi, piacué abéeri bàlesi áiba wenàiwica irí canéerica ibàle. Pidèniacaalícué yàacàsi, piacué nayáapíná, canéeyéica irí yàacàsi —ímaca yái Juanca.

¹² Nàyaca néeni abénaméeyéi yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Nàacatéwa néré nabautizácaténáwa. Nasutáca néemíawa Juan:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ¹³ Juan ímaca nalí:

—Picácué picobra nía ichàbanamawa. Peedácué náicha càitade iyúwa romanonái ichùlianá peedáca —ímaca yái Juanca. ¹⁴ Abénaméeyéi úwinái nacái nasutáca néemíawa Juan:

—Wía nacái, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. Juan ímaca nalí:

—Picácué pibáulia pinúaca wenàiwica piyéedùacaténá nàasu. Picácué picháawàa naináwaná iwali pichíwa iyúwa, peedácaténá piríwa nàasu. Casímáicué nacái piicáca piwèniwa romanonái yàasu gobierno yèericuéca pirí —ímaca yái Juanca.

¹⁵ Níái wenàiwicaca naináidacawa cawàwanáta Dios imàniínápinaté naicá áiba wawási máiniiri cachànica. Naináida nacáíwa nawàwalícuísewa Juan iwali cawàwanáta Mesíascani, yái judío icuèrinápináca, Dios ibànuèrica nalí. ¹⁶ Quéwa Juan ímaca macái wenàiwicanái irí: “Báisíta nubautizácuéca pía úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca. Yáta ibànùapíná

Espíritu Santo abénaméeyéi péenácué irí ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Quéwa áibanái péenácué càmiyéica yeebáida itàacái, ibautizápiná níawa quichái iyú nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máini cachàiníríca íiwitáise nuícha. Nuíwacalícani, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmiríca cachàini náicha canánama, máinicáiná cayábéerica nuíchani. ¹⁷ Càide iyúwa wenàiwicanái itécaalí yàasu palawa nacáapi irícuwa, masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwìralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamirícubàa yàanàaca iwàlisàidacaténá yàasu wenàiwica íiwitáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmiyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuúri capíi irículé, ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripináca iwacáidapiná yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituíná iwìralèmi manuúri quichái irícu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapiná nía quichái irícu, càmiyéica yàasu wenàiwica; yùuwichàidapiná nía quichái irícu càmiríca ichacàwa càiripinéerita iyaca”, íimaca yái Juanca.

¹⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni. Yàalàaca nía déecuúri iyú icàlidacaténá wenàiwicanái irí cayábéeri tàacáisi Dios ichùulièrica icàlidaca nalí. ¹⁹ Juan yàalàaca gobernador rey Herodes nacái cachàinírí iyú, Herodes imelùdacáinaté yéenasàiri Felipe ínuwa, ípidenéechúa Herodías, Herodes imànicáinaté nacái manùba báawéeri. ²⁰ Herodes quéwa imànica

áiba wawàsi máiníri báawaca náicha canánama:
Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànalìculé.

Jesús es bautizado

²¹ Quéwa ipíchawáiseté Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànalìculé, Juan ibautizácaté manùbéeyéi wenàiwica. Juan ibautizá nacái Jesús. Yái Jesúsca, idècunitàacá isutáca yáawawa Dios ícha, yáta capìraléeri cáli yàacùacawa. ²² Yá Espíritu Santo iricùacawa Jesús ìwali càiride iyúwa waicáaná unùcu iricùanáwa. Néese néemìaca Dios itàacái chènunìse. Dios íimaca Jesús irí:

—Píacata Nuìri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía —íimaca yái Diosca.

Los antepasados de Jesucristo

²³ Jesús idènìacaté cawàwanáta treinta camuí idàbacaalíté yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi wenàiwica nayúunáidaca José ìrimicaténi, yái Jesúsca. José yàacawéetúa yáaniri ípidenáté Elí. ²⁴ Elí yáaniri ípidenáté Matat. Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Jana. Jana yáaniri ípidenáté José. ²⁵ José yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Amós. Amós yáaniri ípidenáté Nahúm. Nahúm yáaniri ípidenáté Esli. Esli yáaniri ípidenáté Nagai. ²⁶ Nagai yáaniri ípidenáté Maat. Maat yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Semei. Semei yáaniri ípidenáté Josec. Josec yáaniri ípidenáté Judá. ²⁷ Judá yáaniri ípidenáté Joanán. Joanán yáaniri ípidenáté Resa. Resa yáaniri ípidenáté Zorobabel. Zorobabel yáaniri ípidenáté Salatiel. Salatiel yáaniri ípidenáté Neri. ²⁸ Neri yáaniri ípidenáté

Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Adi. Adi yáaniri ípidenáté Cosam. Cosam yáaniri ípidenáté Elmadam. Elmadam yáaniri ípidenáté Er. ²⁹ Er yáaniri ípidenáté Josué. Josué yáaniri ípidenáté Eliezer. Eliezer yáaniri ípidenáté Jorim. Jorim yáaniri ípidenáté Matat. ³⁰ Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Simeón. Simeón yáaniri ípidenáté Judá. Judá yáaniri ípidenáté José. José yáaniri ípidenáté Jonam. Jonam yáaniri ípidenáté Eliaquim. ³¹ Eliaquim yáaniri ípidenáté Melea. Melea yáaniri ípidenáté Mena. Mena yáaniri ípidenáté Matata. Matata yáaniri ípidenáté Natán. ³² Natán yáaniri ípidenáté rey David. Rey David yáaniri ípidenáté Isaí. Isaí yáaniri ípidenáté Obed. Obed yáaniri ípidenáté Booz. Booz yáaniri ípidenáté Sala. Sala yáaniri ípidenáté Naasón. ³³ Naasón yáaniri ípidenáté Aminadab. Aminadab yáaniri ípidenáté Admin. Admin yáaniri ípidenáté Arni. Arni yáaniri ípidenáté Esrom. Esrom yáaniri ípidenáté Fares. Fares yáaniri ípidenáté Judá. ³⁴ Judá yáaniri ípidenáté Jacob. Jacob yáaniri ípidenáté Isaac. Isaac yáaniri ípidenáté Abraham. Abraham yáaniri ípidenáté Taré. Taré yáaniri ípidenáté Nacor. ³⁵ Nacor yáaniri ípidenáté Serug. Serug yáaniri ípidenáté Ragau. Ragau yáaniri ípidenáté Peleg. Peleg yáaniri ípidenáté Heber. Heber yáaniri ípidenáté Sala. ³⁶ Sala yáaniri ípidenáté Cainán. Cainán yáaniri ípidenáté Arfaxad. Arfaxad yáaniri ípidenáté Sem. Sem yáaniri ípidenáté Noé. Noé yáaniri ípidenáté Lamec. ³⁷ Lamec yáaniri ípidenáté Matusalén. Matusalén yáaniri

ípidenáté Enoc. Enoc yáaniri ípidenáté Jared. Jared yáaniri ípidenáté Mahalaleel. Mahalaleel yáaniri ípidenáté Cainán. ³⁸ Cainán yáaniri ípidenáté Enós. Enós yáaniri ípidenáté Set. Set yáaniri ípidenáté Adán, yái aslali Dios idàbéericaté.

4

Jesús es puesto a prueba

¹ Néeseté Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Jesús yèepùacawa Jordán inanába íicha, yá Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri.

² Jesús ìyacaté néré cuarenta èeri. Satanás yáalimáidaca Jesús imàníinápíná ibáyawanáwa quéwa càmita Jesús imàni càì. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa cuarenta èeri, yaté máapicani. ³ Néese, Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná pía, piwènúada yái íbaca pan iyú piyáacaténani —íimaca yái Satanásca. ⁴ Jesús íimaca irí:

—Càmíirita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi ìwali Dios íicha. Néese iwàwacutá weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápiná wàyaca machacàníiri iyú’, íimaca yái Dios itàacáica —íimaca yái Jesúsca, càmicáiná iwàwa imànica wawàsi meedá irípináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese, Satanás itéca Jesús chènuníiri dúli íinatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá aquialénamata macái cáli èeri irícuírca. ⁶ Yá Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapíná piríwa macáita iyéerica cháì èeri irícu cawènírica, yá picùapíná macái cáliwa; núacata yèeri canánama nuwàwéeyéi iríwa núacáináta

icuèrica macáitani. ⁷ Iná pibàlùacaalíwa nulí piùlùì ipùata iyúwa pìacaténá nucàaluíniná, yásí pìasupiná macáitani —íimaca yái Satanásca. ⁸ Jesús íimaca írí:

—Núa, càmlírita yàa picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca: ‘Iwàwacutá pìaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái pìaca abéerita Dios iyéininá’, càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén iyacàlená néré. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata íinatalé chènuníiri náicha canánama. Néese Satanás íimaca Jesús írí:

—Dios íiricáiná pía, pipisíawa templo íicha cáli íinatalépiná. ¹⁰ Yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté càì íimaca pìwali: ‘Dios ichùullapíná yàasu ángelnáíwa nacùanápiná pía.

¹¹ Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúaca píawawa íba iwéré’, càité profeta itànàaca Dios itàacái piínáwaná ìwali — íimaca yái Satanásca. ¹² Quéwa Jesús íimaca Satanás írí:

—¡Càmíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté càì íimaca walí: ‘Píca píalimáida piicáwa Picuèriná Dios asáisí icùacaalípiná pía’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Inaté idécanáami Satanás yáalimáidaca Jesús imànínápiná macái íiwitáaná báawéeri, yáté Satanás yàacawa Jesús íicha àta áiba èeripináta àniwa.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseté Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli néré. Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Néese

macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi néemìaca Jesús iináwaná ìwali. ¹⁵ Jesús yèepunicatéwa yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irìcubàa yàcalé imanùbaca. Macáita wenàiwica nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali cayábéerica íiwitáise.

Jesús en Nazaret

¹⁶ Jesús yàacatéwa Nazaret iyacàlená néré, yái yàcalé isèenái idàwinàacatáicaténi. Yá sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé càide iyúwaté íiwitáise iyáaná. Néese ibàlùacawa wenàiwicanái yàacuéseimi iléecaténá nalí Dios itàacái. ¹⁷ Nàaca irí cuyàluta yéewacaténá iléeca nalíni, yái cuyàluta idènièricaté itànàawa profeta Isaías yàasu tàacáisi itànèericaté Dios inùmaliçuise. Jesús yàacùaca cuyàluta iwawanèericawa, yá yàanàaca tàacáisi Jesús íimáanápinácaté ìwaliwa, yái Dios yàasu wenàiwicaca. Càita íimaca ìwaliwa:

¹⁸ “Espíritu Santo, Dios ibànuèrica nulí, yàacawéeridaca núa siùca, ichùullacáiná nucàlidáanápiná cayábéeri tàacáisi catúulécaneéeyéi irí. Idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni Dios iwàwaca iwasàaca nía nabáyawaná íichawa. Ibànùaca núa catuícáténá numànica matuíyéi, nuwasàacaténá wenàiwica nàuwichàacái íichawa nacái,

¹⁹ nucàlidacaténá nacái nalíni Dios iwàwaca iyúudàaca nía siùcade”,

càité profeta Isaías itànàaca tàacáisi Jesús ìwali.

²⁰ Néese idécanáamité Jesús iléeca nalíni, yá iwawanàacani yái cuyàlutaca, yá yèepùadaca cuyàluta asìali irí icuèrica cuyàluta. Néese Jesús

yáawinacawa nèewi yéewáidacaténá nía. Macáita iyéeyéica néré naicáidaca irí mamáalàacata. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca idéca yàanàaca pèewiré yái wenàiwicaca Dios itàacái icàlidéericaté iináwaná ìwali profeta Isaías yàasu cuyàluta irìcu —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca iináwaná ìwaliwa. ²² Macáita níai wenàiwicaca natàanica cayábéeri iyú ìwali. Náináidacawa manuíswata néemìaca icàlidaca nalíni máini cáaliacáiri iyú. Náimaca nalíwáaca:

—¿Cánásica yéewaná càì icàlidacani? José ìirimi meedá yái —námaca. ²³ Inaté Jesús íimaca nalí:

—Báisíta piwàwacué picàlidaca nulí yái tàacáisica: ‘Báisícaalí píalimá pichùnìaca cáuláiquéeyéi, néese pichùnìa píawawa waicápiná, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, piwàwacáinácué piicáca numànica yái càmirica wenàiwica idé imànica. Piwàwacué nacái píimaca nulí: ‘Báisícaalí pimànicaté yái càmirica wenàiwica idé imànica Capernaum iyacàlená néenibàa càide iyúwa wéemianá nacàlidaca piináwaná ìwali, néese pimàni nacái càiri wawàsi cháì, pìasu cáli ínatawa, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái báisíiri iyú —íimaca nalí yái Jesúsca. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Báisíta, núaliacawa càminápinácué peebáida nutàacái, càmicáiná wenàiwica nawàwa néemìaca profeta itàacái nàasu cáli néeséericaalíni. ²⁵⁻²⁶ Quéwa, péemìacué cayába, Dios imànipiná cayábéeri áibanái wenàiwica irí báawéeyéicuéca piicáca, níara càmiyéica judío, neebáidapináiná nutàacái, càide iyúwaté Dios imàníiná nalí

cayábéeri bàaluité profeta Elías yàasu èerité. Càmitaté unía yúuwàawa máisiba camuí y mediopináté, ìyacaté nacái manuíri máapicái cháí Israel yàasu cáli imanuíca. Ewitaté nàyacáaníta manùbéeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa ícha cháí Israel yàasu cáli íinata, càicáaníta Dios càmitaté ibànùa profeta Elías iyúudàacaténá nía. Néese, Dios ibànùacaté Elías iyúudàacaténá abéechúa inanái inìrimi yéetéechúamiwa ícha, cà míchúa israelita, Sarepta ìyacàlená mìnalu, ìyéechúacaté mawiénita Sidón ìyacàlená irí, méetàuculé Israel yàasu cáli ícha. ²⁷ Càita nacái profeta Eliseo yàasu èerité nàyacaté nacái manùbéeyéi cacháunéeyéi ímami lepra iyú cháí Israel yàasu cáli íinata, quéwa Dios càmitaté ichùnà nía, ibatàa abéeri pináta, càmitaté ichùnà nía. Néese ichùnàcaté áiba cà míri israelita, ípidenéri Naamán, Siria yàasu cáli néeséri. Càita nacái Dios imànipiná cayábéeri nalíwa áibanái wenàiwica báawéeyéicuéca piicáca, cà míyéica judío, neebáidapinácáiná nutàacái — ímaca yái Jesúsca.

²⁸ Níái israelitaca, néemìaca Jesús ímáaná cà míyéi israelita ìwali, yá calúaca nía báawanama canánama, níái ìyéeyéica judiónái yéewáidacàalu irícu, báawacáinaté naicáca cà míyéi israelita. ²⁹ Yá namichàacawa náibàaca Jesús, natécani cachàinìiri iyú yàcalé ícha. Nawatàidaca Jesús quìratàli ipùata nérépiná, yái quìratàli nàyacàle ìyéerica íinata, nawàwacáiná náucaca Jesús chènunìiri quìratàli íinatáise, yéetácaténáwa. ³⁰ Quéwa Jesús iwatàa yáawawa náicha, yá ichàbacawa nèewibàa, yá yàacawa náicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

³¹ Néeseté, Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená néré ìyéerica Galilea yàasu cáli ínata. Aiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa, yá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái judíonái yéewáidacàalu irìcu. ³² Yá náináidacawa manuísíwata néemìaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía iyúwa abéeri cachàiníiri íiwitáise, Dios ibànuèrica yéewáidacaténá wenàiwicanái.

³³ Iyacaté áiba asìali néewáidacàalu irìcu. Yái asìali demonio idacuèrica íiwitáise. Yá demonio yéemíanícawa asìali isàna iyú. Yá íimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

³⁴ —¡Pèepùà píchawa! ¡Picá pisàiwica walí wawàsi, pía Jesúsca, Nazaret ìyacàlená néeséeril! ¿Pìanàsica pimáalàidacaténá wía? Núalía nuicáca pía, núalíacawa pìwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —íimaca. ³⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá Jesús íimaca demonio irí:

—¡Masànata pía! ¡Pimusúawa íicha yái asìalical! —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio yúucaca asìali cáli íinatalé macái wenàiwicanái yàacuéseemi, néese yàacawa asìali íicha. Canáta demonio imàníiná asìali irí. ³⁶ Macáita wenàiwica ìyéeyéica néeni, náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái yéewáidáanáca? ¡Yái asìali Jesús yàalàaca demonionái cachàiníiri iyú íiwitáise cachàiníiri iyúwa, yá ichùullíacaalí nía nàanápínáwa wenàiwica íicha, yáta nàacawa! —náimaca nalíwáaca. ³⁷ Yá macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

³⁸ Néeseté Jesús imusúacawa néewáidacàalu irìcuíse, yá yàaca iwàlùacawa Simón icapèe irìculé. Yá Simón iyéeru iculuéchúawa cáiwíri mecuní iyú. Yá nasutáca ulí Jesús ícha ichùnìanápíná úa. ³⁹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, yá yáawiaca iicáidaca ulí. Jesús yàalàaca mecuní cachàiníiri iyú. Yá mecuní ichàbacawa uícha. Yáta umichàacawa, yá udàbaca umànica nayápiná.

Jesús sana a muchos enfermos

⁴⁰ Néese idècunitàacá èeri iwàlùacawa, yá macáita idènièyéica cáuláiquéeyéi néenánáíwa natéca nía Jesús yàatalé. Natéca néenánáíwa idènièyéica macái uláicái íiwitáaná. Jesús imàacaca icáapiwa nàwali macáita, yá ichùnìaca nía. ⁴¹ Demonionái nàacawa nacái manùbéeyéi cáuláiquéeyéi ícha. Yá demonionái náimaca néemíanicawa cachàini:

—¡Píacata yái Dios Íirica! —náimaca. Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú, níái demonioca, càmita ibatàa natàaníca, náalíacáináwa ìwali Mesíascani, yái judío icuèrinápíná Dios ibànuèrica nalí.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

⁴² Amalácaalíté nawicáu àniwa, Jesús imusúacatéwa yàcalé irìcuíse, yá yàacawa canácatalé wenàiwica. Néese madécaná wenàiwica icutácani. Yá nàanàaca yàatalé. Càmita nawàwa namàacaca yàacawa náicha. ⁴³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutá nucàlidaca nalí cayábéeri tàacáisi áibanái ìyacàle néenibàa nacái, yái tàacáisi íiméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa, Dioscáiná ibànùaca núa numànicaténá càì —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Càité Jesús yàaca icàlidaca yái

tàacáisica judíonái yéewáidacàalu irìcubàa, iyéeyéica Judea yàasu cáli ínata.

5

La pesca milagrosa

¹ Aiba èerité Jesús ibàlùacawa Genesaret icalisaniná yàasu càina ínatalé, áibaalí ípidenéeri Galilea icalisaniná. Madécaná wenàiwica nàyaca néré nawàwacáiná néemìaca Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. Máini manùbaca wenàiwica, yá nacàbadàayacacawa Jesús iwéré. ² Néese

Jesús iicáca pucháiba barca mawiénita iríwa càina ínatalé. Canáca wenàiwica barca irìcu namusúacáinátéwa barca irìcuíse níái asìanái íibèeyéica cubái, náibacaténá nàasu chinchorrowa.

³ Jesús iwàlùacawa barca irìculé, Simón yàasu barcaca. Néese isutáca Simón íicha wawàsi iwesíanápiná barca àanama íicha. Néese Jesús yáawinacawa barca irìcu, yá yéewáidaca wenàiwica barca irìcuíse. ⁴ Néese idécanáamité yéewáidaca nía, yá Jesús íimaca Simón irí:

—Piwesía barca depuíwacatalé calisa. Piúcacué piasu chinchorrowa píibàacaténá cubái—íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, wadéca wacamáaca táiyápinama, canácata weedéeri, quéwa pìalàacáiná núa, íná nuchùuliaca náucaca chinchorro àniwa—íimaca yái Simónca.

⁶ Néese idécanáami namànica càide iyúwa Jesús íimáná nalí, yá náibàaca madécaná cubái. Nàasu chinchorro icacanácawa yàacawa. ⁷ Iná náucaca nacáapiwa namáidacaténá nàacawéeyéináwa iyéeyéica áiba barca irìcu nàacaténá nayúudàaca nía.

Néese nàanàaca Simónnái yàatalé, yá napuniádaca pucháibanama nàasu barcawa cubái iyú àta nawàwacataléta napulùnacawa cubái iyú, níái barcawa. ⁸ Quéwa Simón Pedro iicácáiná madécaná cubái, yá cáaluca íináidacawa ibáyawaná ìwalísewa, yá ibàlùacawa yùulù iyúwa yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá ímaca Jesús irí:

—¡Iwàwacutá pìacawa nuícha, Nuíwacali, cabáyawanácáiná núa! —Ímaca yái Simón Pedroca.

⁹ Càica Simón ímaca Jesús irí cáalucáiná Simón ibáyawaná ìwalísewa, yáalíacáináwa Jesús idènlaca Dios íiwitáise. Cáaluca nacái níái Simón Pedro yáapichéeyéica, naicácáiná madécaná cubái needéeyéica. ¹⁰ Cáaluca nacái Simón imanùbaca náica nabáyawaná ìwalísewa níái íipidenéeyéica Santiago, Juan nacái, níái Zebedeo yéenibeca, náalíacáináwa Jesús idènlaca Dios íiwitáise. Quéwa Jesús ímaca Simón irí:

—Picá cáalu pía nuícha. Pidéca peedáca cubái. Siùcáisede quéwa pìwacáidapiná nulíwa wenàiwicanái yéewacaténá nuéwáidacaléca nía — ímaca yái Jesúsca.

¹¹ Iná natéca nàasu barcawa cáli iwéré. Yá namàacaca macáita nàasuwa, yá nàacawa Jesús yáapicha, yéewacaténá yéewáidacaléca nía.

Jesús sana a un leproso

¹² Aiba èrité, Jesús ìyacaté áiba yàcalé irìcu, néese asìali yàanàaca néré cacháunéeri íimami lepra iyú. Iicáca Jesús, yá yúuwàa irìacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécanáca Jesús iicácani. Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata:

—Nuíwacali, núalíacawa píalimá pichùnìaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa —íimaca yái asialica. ¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali. Yá Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìaca pía. ¡Cayábaca píawa! — íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha. ¹⁴ Néese Jesús ichùuliacani. Iimaca irí:

—Picá picàlida áibanái iríni nuchùnìaná pía. Néese píawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá iicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulièricaté wenàiwica namàacáanápíná Dios irí ofrenda iyú nachùnìacaalíwa lepra íicha, yéewacaténá macái wenàiwica yáalíacawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Quéwa éwita Jesús ichùullacáanítani càì, càicáaníta manùbéeyéi wenàiwica nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata macái wenàiwica irí. Yá madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néemìacaténá Jesús itàacái, ichùnìacaténá nía nacái. ¹⁶ Quéwa áibaalíté Jesús yàacawa méetàuculé wenàiwicanái íicha isutácaténá yáawawa Dios íicha.

Jesús sana a un paralítico

¹⁷ Aiba èerité Jesús yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàanàacaté néré, madécaná yàcalé mìnanaí nacái ìyéeyéicaté Galilea yàasu cáli íinata, Judea yàasu cáli íinata nacái. Aibanái nàanàaca Jerusalén ìyacàlená néese nacái. Náawinacatéwa néré Jesús yéewáidacatalé wenàiwicanái. Yá Jesús ichùnìaca cáuláiqueeyéi

wenàiwica Dios íiwitáise cachàiníri iyú. ¹⁸ Néese áibanái asíanái nàanàaca néré itéeyéica máapinéeri asiali irièricawa yàalubái íinatawa iiméerica íinata. Nawàwa natéca asiali capíi iriculé, naliadacaténáni Jesús íipunita, Jesús ichùnìacaténáni. ¹⁹ Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa Jesús yàatalépiná dàalacáiná máiní wenàiwicanái néré. Iná náiriacawa escalera ìwalibàa capíi íinatalé, sàabadéeri, canéeri ipùata chènuniré. Néese nawatàaca capíi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca cáuláiquéeri asiali yàalubái íinatawa yéenúlusi ìwali Jesús yàatalé, nàacuésemi macáita wenàiwica iyéeyéica néeni. ²⁰ Jesús yáalíacawa náiwitáise manuíca náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápináni, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yáí Jesúsca.

²¹ Néese níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseonái nadàbaca náináidacawa. Náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalicuísewa: “¿Cáná yéewa itàaní càì yái asiali Jesúsca? Itàaníca iyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáináta asiali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cayábacaténá náapicha Dios. Abéerita Dios yáaliméeri imànica càì”, càì náimaca náináidacawa nalíwa. ²² Quéwa Jesús yáalíacawa náináidáanácawa. Yá isutáca yéemìlawa nía:

—¿Cánacué pínáidawa càì? ²³ Máiní màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asáísí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máiní

càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìipìna’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisí wadécaalí wachùnìacani wataàcái iyúwa, yái máapinéerica. ²⁴ Iná núa, asìali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùulìaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cháí èeri irìcu cayábacaténá náapicha Dios —ímaca nalí yái Jesúsca. Néeseca Jesús íimaca máapinéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, núuma pirí, pimichàawa, peedá píalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa — íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Yáta yái asìalica imichàacawa nàacuése, yá yeedáca yàalubáíwa irièricatéwa ínata, néese yàacawa icapèe nérépináwa, casímáiri iyú, yàaca Dios irí cayábéeri idècunitàacá yèepunicawa.

²⁶ Macáita ìyéeyéica néré náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Cáaluca nacái náináidacawa, yá náimaca:

—Siùca èeri wadéca waicáca cayábéeri wawàsi Dios imànírìca cà míricáwaca waicá quéechacáwa — náimaca.

Jesús llama a Leví

²⁷ Néesetécáwa Jesús imusúacawa capìi irìcuíse. Yá iicáca asìali íipidenéeri Leví, yeedéericaté plata yéenanái judío íichawa Roma ìyacaléná yàasu go-bierno irípiná. Yái Leví yáawinéericawa aléera yeedácatalécaté plata wenàiwica íicha. Néese Jesús íimaca irí:

—Aquialé, píawa núapicha yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —ímaca yái Jesúsca. ²⁸ Yái

Leví imàacaca yàasuwa macáita, yá imichàacawa, yàacawa Jesús yáapicha.

²⁹ Néese Leví ichùuliaca yàasu wenàiwicanáywa nachanàacaténá manùba yàacàsi icapèe irìcu. Imáidaca yàataléwa Jesús iyáacaténá iyáacaléwa Leví yáapicha, Leví iwàwacáiná yàaca Jesús íimiétacaná. Leví imáida nacái manùbéeyéi yeedéeyéi plata yéenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Aibanái nacái nayáaca nayáacaléwa náapicha néré. ³⁰ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu natàanica báawéeri iyú Jesús yéewáidacalénái ìwali. Yá náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánacué piyáa piyáacaléwa náapicha, níái cabáyawanéeyéica, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ³¹ Quéwa Jesús íimaca fariseonái irí:

—Péemiàcué comparación: Máláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnìèripiná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutáca abéeri ichùnìèripiná nía. ³² Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnìèripiná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri ícha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyécawa cabáyawanáca, nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Iná yéewa cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica

nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íchawa
—íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

³³ Néese fariseonái nasutáca néemiawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái wéewáidacaléca, wía fariseoca, namàacaca náichawa nayáacaléwa manùba yàawiría nasutácaténá Dios ícha manuísíwata. ¿Cáná càmita péewáidacalénái namàni càì? Nayáaca nayáacaléwa mamáalàacata — náimaca. ³⁴ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asìali icàsàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianái naicácaténá icàsàacawa casímáiri iyú. Càmita nawàwa namàacaca náichawa nayáacaléwa idècunitàacá iyaca náapicha, yái nàacawéeriná imàníirica matrimonio, casímáicáiná nawàwa. ³⁵ Quéwa áiba èeriwa, áibanái itépiná náichawani. Néenialípiná namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénái, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁶ Jesús icàlidaca nalí nacái áiba comparación yéewáidacaténá nía:

—Càmita wadalúa wáluma yéemami wàlisài bàlesi ícha wachanàidacaténá iyú éwisàimi bàlesita. Wamànicaalí càì, yásí báawaca wamànica wàlisài bàlesimi. Yá nacái wàlisài yéemami càmita abédanama éwisàimi bàlesi yáapichani. ³⁷ Péemiacué áiba comparación: Càmita wàucua wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi irìculé yácáiná wàlisài uva ituní idàbaca isàacawa dàchidàchiwaca inànìacubàa,

yásí éwisàimi ímamisi icacánácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Wamànicaalí càì, yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, ímamisi nacái. ³⁸ Iná iwàwacutá wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài ímamisi iriculé. Càita nacái níái nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya pìasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali, píacué fariseoca. ³⁹ Aiba wawàsi nacái, péemiàcué comparación: Idécanáami wenàiwica ìiraca éwisàimi uva ituní ipuíri, yá càmita iwàwa ìiraca wàlisài uva ituní càmiríca ipuí ímacáiná: ‘Cayábéeri yáwanái yái ipuírica’, càì ímaca. Càita nacái píacué: Piyacáinácué éwisàimi tàacáisi ìwali, íná piyúunáidacuéca cayábéericani wàlisài tàacáisi íicha. Iná càmitacué piwàwa peebáidaca yái nutàacái wàlisàica — ímaca yái Jesúsca.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

¹ Néeseté áiba sábado judiónái nayamáidacatáicawa, Jesús yèepunícawa àyapulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Yá yéewáidacalénái needáca achúmanamata trigo ituíná nayéeripiná. Yá naquiría trigo ituíná nacáapi irìcuwa needácaténá íicha íimi nayáacaténáni, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapínáwani achúmanamata iyacaná áibanái ibànacale yéená máapicaalí nía. ² Abénaméeyéi fariseo iicáca Jesús yéewáidacalénái imàníiná, yá fariseonái iicácani iyúwa íbaidacalési. Iná fariseonái ímaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánacué píibaida siùca sábadò wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irìcuise wàawirimi rey David ìwali, bàaluité máapicalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asìanáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu íimamisíiri capìima mabáyawanéeri irìculé, yái israelitanái isutácatáipiná Dios íicha. Yá David yeedácaté pan namàníricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapináwa. David iyáaca pan, néese yàaca yáapichéeyéi iyáapináwa nacái, éwita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Dios càmitaté yùuwichàida Davidnáí, máapicáiná nía, ínáté catúulécanáca Dios iicáca nía —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí àniwa:

—Dios idéca ichùulìaca núa, núa asìali Dios néeséerica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, siùca èeri sábadò nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁶ Aiba sábadò judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacatéwa néewáidacàalu irìculé, yá idàbaca yéewáidaca nía néré. Iyaca néeni abéeri asìali icáapi yéewápuwáiséeri ituwièricawa íicha. ⁷ Nàyaca nacái néeni abénaméeyéi yéewáidéyéica wenàiwica templo irìcu, áibanái nacái fariseonái. Naicáidaca Jesús irí mamáalàacata naicácaténá asásí ichùnàacaalípiná asìali, sábadò irìcu, nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca

Jesús iináwaná ìwali, fariseonáicáiná náimacaté ìibaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái. ⁸ Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Yá Jesús ímaca asìali irí icáapi ituwièricawa ícha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuésemi —ímaca yái Jesúsca. Yá asìali imichàa ibàlùacawa. ⁹ Néese Jesús ímaca fariseonái irí:

—Siùcata nusutácué nuémìawa pía: ¿Càinásica Dios ibatàa wamànica siùca èeri sábadò wayamádacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái, báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, càmicaalí wéetáidasica wenàiwica? —ímaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese iicáidaca nalí macáita iyéeyéica itéese. Yá néeseica iwènúacawa asìali irí àniwa, yái báawéerica icáapi. Yá Jesús ímaca irí:

—Piducúa picáapiwa —ímaca yái Jesúsca. Yá asìali imànica iyúwa Jesús ímáaná irí. Yáta cayábaca icáapi. ¹¹ Quéwa fariseonái máini calúaca nía. Nadábaca nasutáca néemìawa níawáaca càinácaalí náalimáanápinaté namànica Jesús irí.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹² Néenialité Jesús yàacawa dúli íinatalé. Iyamáacawa néenibàa isutácaténá Dios ícha táiyápinama abéeri catá. ¹³ Amalácanáami yàacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénaiwa canánama. Yeedáca nèewíise doce namanùbaca Jesús yèeyéica ípidenápiná apóstolnái. ¹⁴ Níái docéeyéica náipidená cà: Simón, yái asìali Jesús yèerica ípidenápiná nacái Pedro; yá nacái Andrés, yái Simón iméeréerica; Santiago nacái; Juan nacái; Felipe nacái; Bartolomé nacái. ¹⁵ Yá nacái Mateo; Tomás nacái; Santiago nacái, yái Alfeo ìirimica;

yá nacái Simón, áibaalí ípidenéeri celote; ¹⁶ Yá nacái Judas, yái Santiago yéenasàirica; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, nanúawani.

Jesús enseña a mucha gente

¹⁷ Néeseté Jesús iricùacawa dúli ínatáise yéewáidacalénái yáapichawa. Yá iyamáaca ibàlùacawa néeni manacúlibàa. Idéca nàwacáidáyacacawa néré madécaná Jesús yéewáidacaléca áibanái, madécaná nacái wenàiwica yàanèyéica macái Judea yàasu cáli néese, Jerusalén ìyacàlená néeséeyéi nacái, Tiro ìyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón ìyacàlená néeséeyéi nacái, níái yàcalé ìyèeyéica manuúri úni idùlepi. Níái manùbèeyéi wenàiwicaca nàanàacaté néré néemìacaténá Jesús itàacái, yúucacaténá náicha nacái uláicái. Yáté ichùnìaca nía. ¹⁸ Aibanái nacái yùuwichèeyéicawa demonio idacùacáiná náiwitáise, Jesús ichùnìaca nía nacái. ¹⁹ Iná macáita wenàiwica nawàwaca namàacaca nacáapiwa Jesús ìwali ichùnìacáiná nía canánama íiwitáise iyúwa, níái cáuláiquéeyéica.

La felicidad y la infelicidad

²⁰ Néese Jesús iicáidaca yéewáidacalénái iríwa. Yá íimaca nalí:

“Casíimáipinácuéca piwàwa, píacué catúulécaneeyéica, pimàacacáinácué Dios icùaca pía siùcáisede.

²¹ “Casíimáipinácuéca nacái píawa, píacué máapíiyéica siùca, Dioscáiná yàapinácué piyáapiná cadénama.

“Casímáipinácuéca nacái píawa, píacué achúméeyéica iwàwa siùca, Dioscáiná imàacapinácué casímáica píawa.

²² “Casímáipinácuéca nacái píawa, báawacaalícué wenàiwica iicáca pía, náucacaalícué nacái pía náichawa, nacuísacaalícué pía nacái, natàanícaalícué báawéeri iyú pìwali, peebáidacáinácué nutàacái, núa asìali Dios nééséerica. ²³ Casímáicué píwàwa manuísíwata, piyanídacuéwa casímáiri iyú namànicaalícué pírí càì, yácáiná Dios imàacapinácué pírí manuísíwéeri cawèníri pìanàcaalípinácué chènuniré, bàaluitécáiná níái wenàiwica yàawirináimica namànicaté báawéeri nacái profetanái irí, níái Dios yàasu wenàiwica profetanái íbaidéeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué pìyáaná”, ímaca yái Jesúsca yéewáidacalénái iríwa.

²⁴ Néese Jesús ímaca áibanái wenàiwica irí: “Quéwa, ¡máinícué piùwichàapinácawa, píacué càasuíyéica! Yácáiná Dios yùuwichàidapinácué píawa, néese càmítacué quirínama casímái píwàwa plasú cawènírimi ìwaliwa, yái pidènièricuéca siùca.

²⁵ “¡Máinícué piùwichàapinácawa, píacué iyéeyéica iyáacaléwa cadénama, mesúnamáicáináta piùwichàapinácué máapicái!

“¡Máinícué piùwichàapinácawa píacué iicáaníyéica siùca. Aiba èeriwa pícháanípinácuéca achúmacáiná píwàwa!

²⁶ “¡Máinícué piùwichàapinácawa pitàanicáinácué méetàuculéeri tàacáisi ìwali, càmlíri Dios itàacái, íná yéewa macái èeri mìnánái càmlíyéica iwàwa Dios natàanícuéca pìwali cayábéeri iyú. Càité nacái píawirináimicué itàanicaté cayábéeri iyú áibanái

cachìwéeyéi iwicùlidéeyéi ìwali itàanìyéicasa Dios inùmalìcuise, quéwa nachìwáidacaté wenàiwica meedá!” , ímaca yáí Jesúsca.

El amor a los enemigos

²⁷ Néese Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Quéwa núumacué nacái pirí piacué yéemièyéica nulí: Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa. Pimàni nacái nalí cayábéeri cawinácaalícué báawéeyéica iicáca pía. ²⁸ Pisutácué nalí Dios ícha imànínapíná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànueyéica pìwali chàwicùli. Pisutácué nalí Dios ícha cawinácaalícué icuíséeyéica pía. ²⁹ Aiba inúacaalí pinàni ìwali, pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. Aiba yeedácaalí pícha pìasu ruana nacáiri, pimàaca yeedáca picamisani nacái. ³⁰ Aiba isutácaalí pícha wawàsi, pimàaca iríni; imelùdacaalí pícha pìasu, picá pisutá yèepùadáanápíná piríni. ³¹ Pimànicué áibanái irí cayábéeri, càide iyúwacué piwàwáaná namànica pirí cayábéeri.

³² “Cáininácaalícué piicáca níawamita cáininéeyéicuéca iicáca pía, càmitacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha, macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³³ Càita nacái pimànicaalícué cayábéeri nalí níawamita imàníyéicuéca pirí cayábéeri, càmitacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha, macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³⁴ Pìacaalícué nacái áibanái ichàba pìasuwa níawamita

píináidéeyéicuéca nèepùadánápiná pirí cawèníri àniwa, càmitacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise nàaca áibanái báawéeyéi ichàba wawàsi needácaténá náicha cawèníri àniwa. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³⁵ Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa, pimànicué nacái nalí cayábéeri, piacué nacái nachàba pìasuwa, éwita càmicáalí nèepùada píricuéni. Yásí Dios imàacápinácué pirí cawèníri manuíswata chènuniré, yá nacái Wáaniri Dios yéenibepinácuéca píawa, yái Wáaniri Dios chènuníiséerica, imànírica cayábéeri èeri mìnánái irí, éwita càmicáaníta nàaca irí cayábéeri, níái báawéeyéica íiwitáise. ³⁶ Iwàwacutácué catúulécanáca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwacué Wáaniri Dios catúulécanáaná iicáca pía”, íimaca yái Jesúsca.

No juzgar a otros

³⁷ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máini picháawàaca áibanái iináwaná ìwali mamáalàacata, néese Dios càmitacué yùuwichàida píawa. Picácué píináidawa piùwichàidánápiná áibanái imàníyéica pirí báawéeri, néese Dios càmitacué yùuwichàida píawa. Pimàacacué piwàwawa nabáyawaná ícha, yásí Dios imàacacué iwàwawa píbayawaná ícha. ³⁸ Piacué áibanái irí càinácaalí wawàsi namáapuèrica píicha, yásí Dios yàacuéca píriwa càinácaalí wawàsi pímapuèrica. Péemlacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise ipuníadacaalícué cayába píasu saco ituínási iyú, icusúa nacáicani, icàbadàa nacái

néréni yéewanápiná ipuniádaca sacco àta ituínási itúadacatalétawa sacco inùma irìcuíse, càita nacái Dios imànicuéca piríwa cayábéeri manuísíwata. Pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri manuísíwata, yásí Dios imànicuéca piríwa cayábéeri àniwa manuísíwata. Quéwa pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri achúméeri meedá, néese Dios imànicuéca nacái pirí cayábéeri achúmáana meedá”, ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús yéewáidaca nía áiba comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Matuíri wenàiwica càmita idé itéca áiba matuíri àyapulicubàa, ipíchaná pucháibanama náuwàacawa utàwi irìculé. Càita nacái càmitacué yéewa matuíyéica píiwitáise, iwàwacutácáiná péewáidaca wenàiwica matuíyéi íiwitáise náalíacaténá càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. ⁴⁰ Cawinácaalícué wenàiwica péewáidéeyéica, càmitacué yéewa cáalíacáica píicha nía, néese idécanáamicué péewáidaca nía, yásí náalíacawa abéerita yái píalíericuécawa. Iná iwàwacutácué máiní cáalíacáica pía yéewacaténá piyúudàaca nía cayába.

⁴¹ “Pía, idènièrica ibáyawaná manuíríwa, picá píináidawa máiní cayábaca pía áiba wenàiwica íicha idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemlacué comparación: Pibáyawaná manuírí càicanide iyúwa manuírí àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí irìculé. Néese áiba achúméeríwanái ibáyawaná càicanide iyúwa achúméeri imuluísi yúuwàacaalíwa ituí irìculé. ⁴² Máinicáiná cabáyawanáca pía manuísíwata, íná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúméeri

meedá. Péemìacué comparación: Manuíri àicu yúuwàacaalíwa pituí irìculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí irìcuísetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá càì píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pírí pibáyawaná ìwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càì píimaca irí; pucháibaca píiwitáise piyaca. ¡Pidéca piimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píichawa quéechacáwa yái báawéeri manuíríca pimànírica. Yásí pidéca pìalàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná íichawa achúméeri báawéeri imànírica”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

⁴³ Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Íimaca nali: “Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idèniaca ìyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idèniaca ìyacanáwa cayábéeri. ⁴⁴ Càita wáalíacawa macái àicu ìwali, waicácaalí ìyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, yá báawéericani. Càmita weedá cayábéeri higuera ìyacaná tuíri íicha. Càmita nacái weedá cayábéeri uva ìyacaná áwa yúuba íicha. ⁴⁵ Càita nacái wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái íiwitáise ìwali nacái: Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca cayábéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise cayábéeri ìyaca iwàwalìcu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca báawéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise báawéeri ìyaca iwàwalìcu. Wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái íiwitáise ìwali wéemìlacaalí càinácaalí wawàsi natàaníca ìwali yácáiná nawàwa idéca ipuníacawa iyú, yái cayábéerica, càmicaalí nacái, yá

báawéerica meedáni. Iná iwàwacutácué cayábéeri píiwitáise piwàwalicuísewa, yéewanápinácué péewáidaca wenàiwicanái báisíri tàacáisi iyú”, ímaca yái Jesúsca.

Las dos bases

⁴⁶ Jesús ímaca: “Canéeri iwèni meedá píimáanácuéca nùwali ‘Wáiwacali’, càmicaalícáwa pimànicué càide iyúwa núumáaná pirí. ⁴⁷ Siúcade nucàlidacué pirí comparación píalíacaténáwa càinácaalí wenàiwica iyaca yeebáidéerica nulí, yéemièerica nacái nutàacái, imànírica nacái càide iyúwa nuchùulianáni. ⁴⁸ Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa asíali imànírica capíi. Quéechacáwa ícaca depuíwalé. Yá asíali yàanàaca manuíri íba iyéerica depuíwalé cáli irícu, ibàlùadacaténá icapèewa ínata. Idécanáami imànica icapèewa íba ínata, yá inanába yéesacawa. Yái yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú asíali icapèe íwali. Càmita idé quéwa yéesacái icusúadaca capíi, asíali imànicáináté dàalawaca icapèewa. Càide iyúwa capíi ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadènapíná nacáucawa càníiri imáalàawa. ⁴⁹ Aiba wenàiwica quéwa yéemíacaalí nutàacái, néese càmita imàni càide iyúwa núumáaná irí. Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa wenàiwica imànírica icapèewa cáli ínata, canéeri irí íba ibàluèripináwa ínata, yái capíica. Inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capíi íwali. Yá caquialéta capíi yúuwàacawa, imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capíi imáalàanáwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càníiyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càníiri imáalàawa”, ímaca yái Jesúsca.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano

¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté yàacawa Capernaum ìyacàlená néré.

² Iyaca néré abéeri romanonái yàasu úwi íiwacaliná, idènièrica yàasu wenàiwicawa cáininéerica iicáca. Cúláicaca úwi íiwacaliná yàasu wenàiwica, iwàwéeri yéetácawa íiwacali íichawa. ³ Néese úwi íiwacaliná yéemiaca Jesús iináwaná ìwali ichùnìaná wenàiwica, yá ibànùaca abénaméeyéi judío íiwacanánái nasutácáténá Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanàanápíná ichùnìaca yàasu wenàiwica. ⁴⁻⁵ Néese judío íiwacanánái nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca íicha wawàsi manuísíwata, náimaca Jesús irí:

—Cayábaca piyúdàacani, yáara úwi íiwacalináca, cáininácáiná iicáca wía judíoca. Ipáyaidacáinaténi namànicaténá walí wàasu wéewáidacàalu — náimaca.

⁶ Néese Jesús yàacawa náapicha, quéwa mawiénicaalíté Jesús ìyaca úwi íiwacaliná icapèe irí, yá úwi íiwacaliná ibànùaca yàacawéeyéináwa náimacáténá Jesús irí: “Nuíwacali, càmita nuwàwa nusàiwicaca pirí wawàsi, canácáiná yéewaná nuedáca pía nùataléwa máinicáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré.

⁷ Báica nuicáca núawawa piwéré, íná càmítaté nùa nucutáca pía, máinicáiná cayábéerica nuícha pía. Pichùuliacáita ichùnìanápínáwa yái nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁸ Núalíacawa píalimá pichùnìacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulia nacái núa. Núa nacái nuchùulia nùasu úwináíwa. Nuchùulíacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta

yàanàaca. Nuchùuliacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànínápíná áiba wawàsi, yáta imànicani. Iná yéewa núaliacawa píalimá pichùnìacani nacái pitàacái iyúwa yái nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái úwi íiwacalináca.

⁹ Yá cayábaca Jesús ínáidacawa yéemìaca úwi íiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá íimaca nalí, níái manùbéeyéí wenàiwicaca yèeyéicawa yáamíise.

—Péemìacué cayába, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéenápináta, càmitàacá nùanàa càiri —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese níái wenàiwicaca úwi íiwacaliná ibànuèyéicaté nèepùacawa úwi íiwacaliná icapèe néré, yá nàanàaca yàasu wenàiwica idéená cayábacani.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Néeseté àniwa, Jesús yàacawa Naín ìyacàlená nérépiná. Yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa, madécaná nacái áibanái wenàiwica yáapicha.

¹² Jesús ìyacaalíté mawiénita yàcalé irí, yá íicáca manùba wenàiwica namusúacawa íipunita yàcalé irícuíse. Nawáacutáida nàacawa yéetéerimiwa. Nàacawa nabàllacaténáni. Yácata abéerita uìrça úái yáatúaca inìrimi yéetéchúamicawa íicha. Madécaná wenàiwica namusúacawa yàcalé irícuíse nacái nàacawéeridacaténá úa. ¹³ Yá Wáiwacali íicáca uícháanica, yá catúulécánáca íicáca úa. Yá íimaca ulí:

—Píca píicháaní —íimaca ulí yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús yàacawa nàatalé, níái itéeyéica yéetéerimiwa. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yàalubái ìwali, chéecáisi irièriwa ínata. Yá wenàiwicanái

nayamáa nabàlùacawa. Yá néese Jesús ímaca yéetéerimi iríwa:

—Pía ùucullirica, núuma pirí: ¡Pimichàawa! — ímaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái ùucullirica imichàa yáawinacawa, cáuca àniwani. Yá idàbaca itàaníca àniwa. Néese Jesús itéca ùuculliri yáatúa yàataléwa yèepùadacaténá ulí àniwani. ¹⁶ Macáita naicáca cáucani, yá cáaluca nía, náalíacáináwa Jesús idènlaca Dios íiwitáise cachàiníri. Yá nàaca Dios irí cayábéeri. Náimaca nalíwáaca:

—Idéca yàanàaca wàatalé cachàiníri profeta icàlidéerica Dios itàacái —náimaca Jesús ìwali. Yá náimaca nacái:

—Dios idéca yàanàaca yàacawéeridacaténá wía — náimaca.

¹⁷ Néese macáita ìyéeyéica Judea yàasu cáli ínata, nía nacái ìyéeyéica áiba yàcalé irícu mawiéniyéica néemlaca Jesús iináwaná ìwali, icáucàidacaté yéetéerimiwa.

Los enviados de Juan el Bautista

¹⁸ Juan el Bautista ìyacaté mamáalàacata pre-soiyéi ibànalícu. Néese yéewáidacalénái nacàlidaca irí macáita yái Jesús imànírica. Yáté Juan imáidaca pucháiba yéewáidacaléwa. ¹⁹ Juan ibànùaca nía Jesús yàatalépiná nasutácaténá néemlawa Jesús asáisí báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànueripinacaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yáníi, yá iwàwacutá nacùaca áiba yàanàaca. ²⁰ Níai Juan ibànueyéica nàacatéwa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista ibànùaca wía wasutácaténá wéemlawa pía, asáisí Dios néeséericaalí pía, yái

iwàwacutéericaté yàanàapináca, quéwa càmiccaalí píani, ¿iwàwacutásica wacùaca áiba yàanàaca? — náimaca.

²¹ Idécanáamité Jesús yéemìaca nataacái, yáta èerica Jesús ichùnìaca madécaná cáuláiquéeyéi nàuwichàacái íichawa, idècunitàacá Juan yéewáidacalénái iyaca néré. Jesús yúucaca demonio abénaméeyéi wenàiwica íicha. Imàaca nacái manùbéeyéi matuíyéi iicáidaca nacái. ²² Néese Jesús íimaca nalí níai Juan ibànuèyéica:

—Pèepùacué picàlidaca Juan iríni pidéénácuéca piicáca, péemìaca nacái. Picàlidacué iríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éeruúyéimi yàabàli nacái nadéca nàiplnáaníca, cacháunéeyéimi íimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íicha, màuwíiyéimi nacái nadéca néemìaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi íicha, catúulécanéeyéi nacái nadéca néemìaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Picàlidacué Juan iríni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ²³ ¡Casímáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nulí mamáalàacata! —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús íicha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná ìwali. Jesús íimaca: “Bàalutité pìacatécué piicáca wenàiwica iyéericaté manacúali yùucubàa càinàwàiri, yáara Juanca. Càníiritaté machawàaca íiwitáise yái asiali piiquéericatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ²⁵ ¿Càinásicué piicá néré bàalutité? Càníiritaté asiali cawèníiri ibàle yái piiquéericatécué. Píalíacuéwa cawinácaalí

cawèniyéica ibàle, iyéeyéica nacái càsúri iyú, nàyaca cayábéeri capli irìcu càide iyúwa reynái iyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ²⁶ Bàaluité piacuécawa manacúali yùuculé caináwàiri piicácaténáté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliúise. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiníri cachàinica áibanái profeta ícha canánama. ²⁷ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericaté ìwali tàacáisi Dios inùmaliúise. Profeta itànàcaté tàacáisi Dios íméericaté Iiri iríwa. Dios íimacaté:

‘Nuchùllapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàcaténá wenàiwica nachùnlanápiná náiwitáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pianàacaalíwa nàatalé’, íimacaté yái Diosca. ²⁸ Péemlàcué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníri Juan ícha nèewíise macái wenàiwica imusuéyéicawa inanái ícha. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siúcáisede, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipínáca nía Juan ícha, éwita càmícáaníta máiní cachàinica nía Dios ìyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²⁹ “Manùbéeyéi wenàiwica yéemièyéicaté Juan itàacái, abénaméeyéi nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná, nawènúadacaté náiwitáisewa nabáyawaná íchawa, yá namàacaca Juan ibautizáca nía. Càité náasáidaca náalíacawa Dios icùaca wenàiwica machacàníri iyú. ³⁰ Quéwa fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, càmítaté namàaca Juan ibautizáca nía, càmícáináté

nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Càité caná iwèni meedá naicáca yáí cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica nali.

³¹ “Nucàlidacué pirí cainá píiwitáise, piacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca. ³² Péemiacué comparación: Càicuéca piade iyúwa sùmanái yáawinéyécawa àyapulìcubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa, ‘Wadéca wapùliacuéca pirí íwa, quéwa càmítacué pilabàa; néese wadéca wacántàaca pirícué canción càide iyúwa nacántàaná yéetéyéimiwa ìwali, quéwa càmítacué pícháaní’, càì nàimaca. ³³ Càita nacái pimànicuéca. Juan el Bautista yàanàcaté, yá imàacacaté íchawa iyáacaléwa isutácaténá Dios ícha manuísíwata, càmíta nacái ìira uva ituní. Quéwa píimacuéca Juan ìwali demoniosa ìyaca iwàwalicu. ³⁴ Siùca nudéca nùanàaca, núa asìali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuìra nacái uva ituní. Néese píimacuéca nùwali camùnìiricasa núa, cáanàirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casímáicasa nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéyéi wenàiwica, nía nacái yeedéyéica plata néenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita píimacuéca nùwali càmícáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái. ³⁵ Quéwa cawinácaalí yeebáidéyéica Juan yàasu tàacáisi nutàacái nacái, náasáidaca Dios imàacaca cáalíacáica nía báisìiri iyú”, íimaca yáí Jesúsca.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Abéeri fariseo ípidenéeri Simón imáidaca yàataléwa Jesús iyáanápíná iyáacaléwa yáapicha, íná Jesús yàacawa fariseo icapèè irìculé, yá yáawinacawa

iyáacaténá iyáacaléwa. ³⁷ Néese inanái ùanàaca néré, iyéechúa yàcalé irìcu, iiméechúacaté nacái asianái yáapicha plata ìwalinápiná. Uémìacaté Jesús iináwaná ìwali iwàlùanáwa fariseo icapèe irìculé iyáacaténá iyáacaléwa. Iná ùanàaca néré utéca catùu ucáapi irìcuwa, abéechúa catùu cawènichúa alabastro icatùalená, ipuniéchúawa perfume pumèníri isàni iyú. ³⁸ Uícháanica ùacawa ubáyawaná ìwaliwa, yá ùacawa Jesús yàatalé. Uawinacawa mawiénita yàabàli irí. Néese udàbaca uíbaca Jesús yàabàli utuíyáa iyúwa. Néese uchuídaca yàabàli uíwita ibáiná iyúwa, usùsùaca nacái Jesús yàabàli càide iyúwaté judío íiwitáise nàanaté nàiwacali icàaluínináwa. Néese ùucùaca perfume pumènírica isàni yàabàli ìwali. ³⁹ Néese yái fariseo imáidéerica yàataléwa Jesús, iicácáiná inanái imànírira Jesús irí, iná fariseo íimaca íináidacawa iríwa iwàwallicúsewa: “Báisícaalí profetasíwa yái asialítá, yá yáaliacawa càinácaalí uíwitáisetá úái imàaqueéchúaca icáapiwa ìwali, úái imàníchúaca ibáyawanáwa”, íimaca íináidacawa iríwa yái fariseo Simónca. Quéwa Jesús yáaliacawa Simón íináidáanáwa iwàwallicúsewa. ⁴⁰ Iná Jesús íimaca fariseo irí:

—Simón, nuwàwaca nucàlidaca pirí wawàsi — íimaca yái Jesúsca. Néese fariseo íimaca:

—Picàlida nulíni, pía yéewáidéerica wenàiwica — íimaca yái fariseoca.

⁴¹⁻⁴² Néese Jesús íimaca fariseo irí:

—Péemì comparación. Iyacaté asiali yèerica plata áibanái ichàba malééná èeripiná. Néesetécáwa iwàwacutá nèepùadaca irí àniwani. Nàyacaté pucháiba asianái imawènièyéica íicha plata. Abéeri imawèniaca íicha quinientos namanùbaca denario.

Aiba imawènìaca ícha cincuenta namanùbaca denario. Càmicáiná náalimá napáyaidaca náichawa yái namawènìacálecawa, íná catúulécanáca iicáca nía, yá imàacaca iwàwawa namawènìacále ícha, yéewacaténá càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawani. Picàlida nulíni, Simón, ¿cawiná náicha cáininéeripiná yáwanái iicáca asiali yèerica wenàiwica ichàba plata? —Ímaca yái Jesúsca.
⁴³ Néese Simón ímaca Jesús irí:

—Cawàwanáta yáara asiali imawènìericaté ícha manùba plata ícha áiba asiali imawènìericaté. Yácata cáininéerica yáwanái iicácani, cawàwanáta —ímaca yái Simónca. Néese Jesús ímaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani —ímaca yái Jesúsca.
⁴⁴ Néese Jesús iwènúacawa, iicáca upualé, úái inanáica, yá ímaca Simón irí:

—¿Piicásica úái inanáica? Nudéca nùanàaca pìatalé picapèe irìculé, quéwa càmita pité nulí úni nuíbacaténá nùabàliwa, néese úái inanáica udéca uíbaca nùabàli utuíyáa iyúwa, yá uchuìdacani uíwita ibáiná iyúwa. ⁴⁵ Càmita pisùsùa nunàni ìwali pitàidacaténá cayába núa càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná, wía judíoca; quéwa úái inanáica, nudécanáami nuwàlùacawa capìi irìculé, càmita uyamáida usùsùaca nùabàli ùacaténá nucàaluíniná, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná. ⁴⁶ Càmita piùcùa mawènìiri olivo iséená nuíwita ìwali píasáidacaténá casíimáica piicáca núa càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná; quéwa úái inanáica udéca ùcùuca cawènìiri perfume pumènìiri isàni nùabàli ìwali. ⁴⁷ Iná núuma pirí nudéca numàacaca nuwàwawa ubáyawaná ícha, yái ubáyawanáca manuírca, máinicáiná cáinináca uicáca núa; quéwa pía iyúunáidéerica càmita máiní

cabáyawanáca càmita máiní cáinináca piicáca núa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí úái inanáica:

—Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese áibanái wenàiwica fariseo imáidéeyéica néré, nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—Càmíirita Dios yái, íná canéerica iwèni meedá imàacáanácasa iwàwawa ubáyawaná íicha —náimaca náináidacawa nalíwa. ⁵⁰ Quéwa Jesús íimaca ulí, úái inanáica:

—Nudéca nuwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, peebáidacáiná nulí. Pìawa matuíbanáita —íimaca yái Jesúsca.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

¹ Néeseté Jesús yàaca ipáchiaca yèepunicawa yàcalé manùbéeri irìculé, manuíri yàcalé, púubéeri nacái. Yá icàlidaca nalí Dios itàacái cayábéeri náalíacaténátéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Níái doce namanùbaca apóstolca nàacawa Jesús yáapicha. ² Abénaméeyéi inanái nàacawa náapicha nacái, Jesús yúuquéeyéica íicha demonio, uláicái nacái. Abéechúa néená íipidenéechúa María Magdalena, úái Jesús yúuquéechúacaté íicha siete namanùbaca demonio. ³ Uacawa náapicha nacái Cuza yàacawéetúa íipidenéechúa Juana. Uacawéeri Cuza ichùullaca rey Herodes yàasu wenàiwica íibaidéeyéica Herodes icapèerìcu; áiba inanái íipidenéechúa Susana ùacawéeridaca nía nacái; áibanái nacái manùbéeyéi

inanái nàacawa náapicha nayúudàacaténá nía nàasu iyúwa.

La parábola del sembrador

⁴ Néseté manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa naicácaténá Jesús. Namusúacawa mamáalàacata manùba yàcalé néese, yá nàanàaca Jesús yàatalé. Yá Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: ⁵ “Péemiacué comparación: Abéeri asíali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànaaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. Abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulcubàa, néese áibanái wenàiwica nabawàidaca ituínási. Néese màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁶ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré. Néese ituínási ibacácaalíwa, yá yéetácawa chuicáiná cáli. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha. Quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmita ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanáamiwa, yá idèniaca iyacanáwa manùba. Madécaná yéetaná nadèniaca natuínáwa cien namanùbaca”, càité Jesús yéewáidaca nía. Néese Jesús íimaca nalí cachàiníri iyú: “¡Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacá!” íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

⁹ Néese Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemlawani càinácaalí íimáaná yái comparaciónca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí: “Dios imàacacué pialíacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita

imàaca áibanái yáaliacawa. Nucàlida quéwa áibanái iríni comparación iyú, yéewanápiná càmita náalimá náalía néemìacani càinácaalí ímáaná. Ewita naicácáaníta yái numànírica, càicáaníta càmita náalía ìwali càinácaalí ímáaná. Ewita néemìacáaníta nutàacái, càicáaníta càmita náalíawa néemìaca càinácaalí ímáaná”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹¹⁻¹² Jesús ímaca nalí: “Yácata ímáanáca yái comparaciónca. Yái ituínásica ímáanáca càicanide iyúwa Dios itàacái. Yá ituínásica yúuwèericawa àyapulicubàa ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yéemìacaalí Dios itàacái, quéwa Satanás yàanàaca imàacaca naimáichaca Dios itàacái ipíchaná neebáidacani, ipíchaná nacái namusúacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. ¹³ Yái ituínásica yúuwèericawa íba yèewiré ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca casímáiri iyúni, quéwa neebáidaca maléená èeri meedáni. Càide iyúwa ituínási ibacácaalíwa, yá idàwinàacawa maléená èeri, néese yéetácawa canácáiná ipìchu cayába cáaléeri, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái. Neebáidaca Dios itàacái maléená èeri. Néese nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, càmicaalí nacái, Satanás yáalimáidacaalí nía namànínapíná nabáyawanáwa, yásí nacaláacawa Dios itàacái ícha, yá nawènúadaca náiwitáisewa Dios ícha. ¹⁴ Yái ituínásica yúuwèericawa tuíri yèewiré, yácata ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái ìwali, quéwa càmita máiní namàni cayábéeri càide iyúwa

Dios iwàwáaná. Càide iyúwa càmicaalí bànacalé idàwinàawa cayába dàalacáiná tuíri ìyaca itéesebàa, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Náináidacawa nawàwawa nàasu ìwaliwa, yái èeri irìcuírìca. Náináidacawa nacái plata ìwali meedá càasucaténá nía. Náináidacawa nacái nàwali macái wawàsi isíimáidéeripináca níawa cháí èeri irìcu. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita càyacanáni, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Neebáca Dios itàacái báawatata, càmita quéwa nawàwalicuíséwa, íná càmita máini namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná.

¹⁵ Néese yái ituínásica yúuwèericawa cayábéeri cáli ínata ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca Dios itàacái tàì íméeri iyú náiwitáise cayábéeri yáapichawa machìwéeri nacái. Néese namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata cayábéeri ìyacanáwa manùba”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú: “Càmita watùcunì lámpara wabàacaténáni yàalusi irìculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa, yái waiméerica ínata. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa yéewacaténá icànaca wenàiwica ìwali iwàluèyécawa capìi irìculé. ¹⁷ Yái lámpara ímáanáca càicanide iyúwacué piyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéri píaliéericuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali,

naicácaténá cayába. Dios iwàwaca náalíacawa ìwali macáita yái tàacáisi cà míricáwaca náalíawa ìwali.

¹⁸ “Iná péemiácué cayába nutàacái. Píináidacuéwa cayába ìwali yái péemièricuéca nucàlidaca pírí. Píináidacaalícuéwa cayábéeri iyú nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píalíacawa mamáalàacata. Quéwa cà micaalícué píináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí píimáichacuéca nacái àta cà inácaalí wawàsi piyúunáidéericuéca píalíacawa ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

¹⁹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, Jesús yéénánái yáapicha. Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa capíi irìculé manùbacáiná wenàiwica néré. ²⁰ Aiba wenàiwica icàlidaca Jesús iríni. Yá íimaca Jesús irí:

—Píatúaca úara ibàlùawa bàacháwáise péenánái yáapicha. Nawàwa naicáca pía —íimaca. ²¹ Quéwa Jesús íimaca:

—Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái, imàníiyéica nacái càide iyúwa Dios íimáaná, nuicáca nía càide iyúwa núatúanáíwa, nuénánái nacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²² Aiba èerité Jesús iwàlùacawa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá íimaca nalí:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha —íimaca. Iná nàacawa. ²³ Idècunitàacá nachàbacawa calìsa ìwaliabàa, yá Jesús íimáca íichawa. Yáta manuírí cáuli idàbaca ipùaca nàwali. Yá màladàca idàbaca ipuníadaca barca úni iyú, yá

nasawíaca nàacawa. ²⁴ Iná nacawàidaca Jesús, yá nàimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¡Wasawíaca wàacawa! —nàimaca Jesús irí. Néese Jesús imichàaca ibàlùacawa, yá ichùuliaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁵ Néese cáwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánacué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca. Quéwa cáaluca nía, nánáidacawa manuí síwata naicáidaca Jesús irí nacái. Yá nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Cawínásica yái asíalica, ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulianá nía? —nàimaca nalíwáaca.

El endemoniado de Gerasa

²⁶ Atata nàanàacaté abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, aléera Gerasa yàasu cáli néré, iyéerica abéemàise Galilea yàasu cáli íicha. ²⁷ Jesús iricùacawa barca iricúise cáli ínatalé, yá asíali imusúacawa yàcalé íicha, demonio idacuèrica íiwitáise, yá yàacawa Jesús yàatalé. Madécaná camuí yèepunícawa mabàleta yái asíalica. Càmita ìya capíricu. Néese ìyaca yéetáními icàliculèená yèewibàa. ²⁸ Néese asíali iicáca Jesús, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí, yá demonio yéemíanícawa asíali isàna iyú:

—¡Picá písàiwica nulí wawàsi, pía Jesús, yái Dios chènuníiséeri íirica! Nusutáca píicha wawàsi, picá piùwichàida núa —íimaca.

²⁹ Isutáca Jesús íicha càì, yácáiná Jesús ichùullaca ìyaca demonio yàanápináwa asíali íicha. Demonio idacùacaté asíali íiwitáise manùba yàawiría. Yá éwita áibanái idacùacáaníta asíali cadena iyú, icáapi,

yàabàli nacái ipíchaná imusúacawa, càicáaníta imàdáidacaté íchawani yái cadenaca. Yá demonio ipiadáidaca asìali manacúali yùuculépiná càinàwàiri canáatalé wenàiwica. ³⁰ Néese, Jesús isutáca yéemìawa demonio:

—¿Càiná pípidená? —Íimaca yái Jesúsca. Néese demonio íimaca:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “cawàwanáta cinco mil namanùbaca” —Íimaca yái demonioca. Càité íimaca madécanácáiná demonio nawàlùacatéwa iwàwalìculé, yái asìalica. ³¹ Néese, demonionái isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata ipíchaná ichùuliaca nàacawa depuìwéeri utàwi irìculé nàuwichàacatalépinácawa. ³² Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuniwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa dúli ìwali. Iná demonionái isutáca Jesús ícha wawàsi imàacáanápíná nawàlùacawa marranonái idèèrìculé. Yá Jesús imàacaca nàacawa. ³³ Iná demonionái yàacawa asìali ícha. Yá nawàlùacawa marranonái idèèrìculé. Néese macáita marranonái napiacawa iyúwa máiwitáiséeyéi demonio íiwitáise iyú, nacaláacawa quìratàli ínatáise calìsa yáaculé. Yá macáita nàisicùmacawa, níái pìráica cà míiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

³⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi naicácaalíte marranonái yéetánáwa, yá napiacawa, nacàlidaca nalíni yàcalé irìcu, nalí nacái áibanái wenàiwica ìyéeyéica yàcalé itéese. ³⁵ Néese wenàiwicanái namusúacawa yàcalé ícha naicácaténá nàyáaná. Yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicáca asìali demonio yèericatéwa

ícha. Yáawinéeriwa Jesús yàabàli néenibàa, cabàleta, cáiwitáisewaca. Yá cáaluca níái yàcalé mìnanáica. ³⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnanáí irí Jesús ichùnàcaté asìali demonionái iyéericaté iwàwalicu. ³⁷ Néese macáita Gerasa yàasu cáli néeséeyéi nasutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata yèpùanápináwa náicha, máinicáiná cáaluca naicácani. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yèpùacatenáwa náicha, yéewáidacalénái yáapichawa. ³⁸ Yái asìali demonio yèericatéwa ícha isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. Quéwa Jesús ichùuliacani iyamáanápínáwa. Yá Jesús ímaca irí:

³⁹ —Pèepùawa picapèe néréwa, picàlida péenánái iríwa ìwali yái cayábéerica Dios imànírica pirí — ímaca yái Jesúsca. Néese, yái asìali yàaca icàlidaca macáita iyacàle mìnanáí iríwani, Jesús imànínáté irí cayábéeri manuísíwata.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

⁴⁰ Néese Jesús idécanáamité ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalìsaniná ícha barca irìcu, yá madécaná wenàiwica itàidacani casímáiri iyú, nacùacáináté Jesús yàanàaca néré. ⁴¹ Néese áiba asìali yàanàaca Jesús yàatalé, ípidenéeri Jairo. Judíonái yéewáidacàalu íiwacalìcani, yái Jairoca. Yá yúuwàa iríacawa inùmáawawa Jesús irí yàacatená Jesús icàaluíniná, yéewanápíná Jesús iicáca ipualé. Yá isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata yàanápináwa icapèe néré. ⁴² Jairo idènàcáiná abéechúata íduwa, idènìèchúa doce

camuí, iculuéchúawa, iwàwéechúa yéetácawa Jairo ícha. Yá Jesús yàacawa Jaironái yáapicha madécaná wenàiwica yèewi. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ⁴³ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáláicaca úa doce camuí, úiraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uucacaté macáita ùasu platawa upáyaidacaténá cadèpiàcáiyéi quéwa canácata yáaliméerité ichùnìaca úa. ⁴⁴ Uái inanáica ùacawa Jesús yáamíse mawiénita irí. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. Yáta uíraná iyamáacawa uícha. ⁴⁵ Néese Jesús isutáca yéemìawa níái wenàiwicaca:

—¿Cawiná idunùa nùwali? —Íimaca nalí. Yá macáita náimaca càmìtasa nadunùa ìwali. Iná Pedronái íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, dàalaca wenàiwica yèeyéicawa wáapicha, nawesíaca nàacawa pía macái píwalíseta. ¿Cáná pisutáca péemìawa càì? —Íimaca yái Pedroca. ⁴⁶ Quéwanáta Jesús íimaca mamáalàacata:

—Aibanáica níara idunùa nùwali. Núalíacawa nuchùnìaná wenàiwica nuíwitáise iyúwa cawinácaalí idunuèrica nùwali —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese úái inanáica uémìacani, yá úalíacawa càmìta udé ubàacawa uináwanáwa Jesús ícha. Néese ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, yá ubàlùacawa ùlulù ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná. Yá ucàlidacani nàacuésemi macái níái iyéeyéica néeni cáná yéewa udunùaca Jesús ìwali. Yá ucàlidaca nacái uchùnìanáwa udécanacáita udunùaca ibàle ìwali.

⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía inanáica, pídéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali. Pìawa matuíbanáita —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Idècunitàacáwa Jesús icàlidaca inaná iríni, yá áiba wenàiwica yàanàca nàatalé, itéerica tàacáisi Jairo irí, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Yá asiali íimaca Jairo irí:

—Píidumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —íimaca.

⁵⁰ Quéwa, Jesús yéemàcani, yá íimaca Jairo irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata, yásí cayábaca píidu àniwa —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese nàanàacaté Jairo icapèe néré, yá canácata Jesús imàaquéri iwàlùacawa yáapicha. Níawamicata iwàlùacawa Jesús yáapicha, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, úanirimi nacái, úatúami nacái, úái sùmàu yéetéechúamicawa. ⁵² Nàyaca capìi irícu madécaná wenàiwica íicháaníyéica báawanama yéetéechúamiwa íiwitáise, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. Quéwa Jesús yáalíacawa icáucàidáanápínaté úa, íná Jesús íimaca nalí:

—Càmita iwàwacutácué píicháaníca. Uái mànacàuca, càmicáhuata yéetáwa. Uimácáita ùyaca —íimaca yái Jesúsca. ⁵³ Néese naicáaníca Jesús iquíniná, náalíacáináwa báisícata uétacatéwa.

⁵⁴ Néese Jesús íibàaca ucáapi ìwali úái yéetéechúamicawa. Yá íimaca ulí:

—¡Pía, mànacàuca, pimichàawa! —íimaca ulí.

⁵⁵ Yáta uwàwa cáuri yèepùacawa uiná irículé àniwa. Yáta upisíaca ubàlùacawa. Néese Jesús ichùullaca nàaca uyáapíná. ⁵⁶ Néese usèenái nánáidacawa naicáidaca ulí manuísíwata naicáciná cáuca úa, quéwa casímáica nawàwa manuísíwata. Jesúsca

quéwa yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái irí icáucàidacaté úa.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

¹ Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa níai doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Yá imàaca nalí ichàiniwa náucacaténá macái demonio íiwitáaná wenàiwicanái íicha, náucacaténá nacái náicha macái uláicái. ² Jesús ibànùaca nía nacàlidacaténá wenàiwicanái irí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, nachùnìacaténá nacái cáuláiquéeyéi. ³ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Picácué peedá piríwa wàlisài àicu, saco nacái, yàacàsi nacái, iwèni nacái. Picácué pité pucháiba bàlesi. ⁴ Piacuéwa yàcalé irìculé, néese càirínácaalícué capìi piwàlùawa irìculé, piimácué néenibàata, àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irìcuíse. ⁵ Aibalé càmicaalícué nabatàa piwàlùacawa yàcalé irìculé, néese piacuéwa íicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese nàacawa Jesús íicha. Yá nàacawa macái yàcalé. Nacàlidaca nàacawa yái tàacáisica íimérica Jesús iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nachùnìaca nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica nacái.

Incertidumbre de Herodes

⁷ Néeseté rey Herodes yéemiaca abénaméeyéi wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, macáita nacái Jesús imàníirica. Iná càmita Herodes

yáaliáwa íináidéeripináwa, máiní càulenáca íchani; abénaméeyéi wenàiwica náimacáiná Jesús ìwali Juan el Bautistamiani, náináidacawa Juanmi icáucâacatéwa. ⁸ Aibanái nacái náimaca Jesús ìwali profeta Elíasani, yèpuèricasa yàanàaca àniwa; áibanái nacái náimaca Jesús ìwali bàaluisàimi profetanáimi yéénacani, imichèericasawa yéetácáisi ícha. ⁹ Quéwa Herodes ímaca:

—Nuchùullacaté nùasu úwináíwa nawichùanápiná Juan ícha íiwita yéetacáténátéwa. ¿Cawínásica yáara asíalica nuémìerica nacàlidaca ìwali madécaná? —Ímaca yái Herodesca. Inaté Herodes iwàwa iicáca Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹⁰ Néeseté apóstolnái nèepùacawa Jesús yàatalé àniwa, yá nacàlidaca Jesús irí ìwali yái namàníricaté. Néese Jesús itéca nía méetàuculé áibanái wenàiwica ícha, Betsaida iyacàlená néré. ¹¹ Quéwa madécaná wenàiwica yáaliacawa Jesús yàanàaná néré, yá nàacawa yàatalé. Jesús itàidaca nía cayába. Icàlidaca nalí cainácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Ichùnà nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica.

¹² Néese táicaca yàacawa, íná yéewáidacalénái doce namanùbaca nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Pichùulla wenàiwicanái nèepùanápináwa nacutacáténá naimacatáipiná, nayáacatáipiná nacái yàcalé irìculé, bànacalé iyacatalé nacái iyéeyéica mawiénita. Wàyacáiná cháí canácatái wenàiwicanái iyáapiná —náimaca. ¹³ Quéwa Jesús ímaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapiná —ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadèni cinco namanùbaca pan meedá, pucháiba cubái imìdecaná nacái. ¿Càmita wáalimá wàaca wawèniaca nayáapíná, níai madécanéeyéi wenàiwicaca! — náimaca. ¹⁴ Nàyacáiná néeni cawàwanáta cinco mil namanùbaca asianái. Càmita naputàa inanái, sùmanái nacái. Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pichùulìacué náawinacawa cincuantanama nàwacaca náawinacawa —íimaca yái Jesúscas.

¹⁵ Néese nachùuliaca càì nía, yá macáita náawinacawa. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi iriculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Yá iicáidaca chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadaca nía, yàaca yéewáidacalénái iríwani, yéewacaténá nawacùaca yàacàsi wenàiwicanái irí. ¹⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá needáca doce namanùbaca mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéricawa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹⁸ Aiba èerité Jesús isutáca yáawawa Dios íicha méetàuculé wenàiwicanái íicha. Yéewáidacalénái nàyaca yáapicha. Yá isutáca yéemìlawa nía:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawinása núa? —íimaca yái Jesúscas.

¹⁹ Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idéCasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùnápínáté àniwani. Aibanái íimaca nacái pìwali bàaluisàimi profetanái yéénacasa

pía, imichèericasawa yéetácáisi íicha, níái profetami itàaníyéicaté Dios inùmalìcuíse —námaca. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemìawa nía:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro íimaca irí:

—Píacata yái Mesíasca, yái wacuèrinápiná Dios icàlidéericaté iináwaná ìwali wàawirináimi israelitanái irí, ibànùanápinaté walí wacuèrinápiná — íimaca yái Pedroca. ²¹ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata, núa asìali Dios néeséerica. Yá wenàiwica íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, náucapiná náichawa núa iyúwa canéeri iwèni. Yá nanúapiná núawa, quéwa máisiba èeri irìcu nucáucàapináwa — íimaca yái Jesúsca. ²³ Néese Jesús íimaca nalí macáita wenàiwica ìyéeyéica néré:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, càmita yéewa pimànica abéerita yái piwàwéerica pimànica. Macái èeri imanùbaca iwàwacutá matuìbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía. ²⁴ Níacáiná cawinácaalí càníiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càníiri imáalàawa.

Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalí nía, nadènlapiná nacáucawa cà míri imáalàawa. ²⁵ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa icáucawa cà míri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. ²⁶ Aibacaalí wenàiwica báica icàlidaca cayábéeri nùwali áibanái irí, nutàacái ìwali nacái, càmita núumapiná ìwali nùasu wenàiwicacani, núa asiali Dios néeséerica, nùanàacaalípiná áiba èeriwa cachàiníri iyú nacamalá irìcu, yái Núaniri Dios, nía nacái mabáyawanéeyéi ángel, nucùacaténá macáita èeri mìnánái. ²⁷ Péemiacué cayába, abénaméeyéi péenacué iyéeyéica cháí siùca èeri, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —ímaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁸ Néeseté abéeri semana natàanicadénáami càì, yáté Jesús yàacawa dúli ínatale isutácaténá yáawawa Dios ícha. Másiba asianái nàacawéeridaca Jesús, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. ²⁹ Idècunitàacá Jesús isutáca Dios ícha, yá mèlumèluwaca inàni icànaca áibata iicacánáwa. Ibàle nacái cabalèeri icànaca, icànéeri mèlumèluwaca. ³⁰ Yá pucháiba asianái namàacaca níawawa apóstolnái iicácaténá nía. Pucháiba nabàlùà natàaníca Jesús yáapicha, níacata profeta Moisés, profeta Elías nacái. ³¹ Níái pucháiba asianáica cacamalánáca nía chènuníséeri camalási iyú. Natàaníca nalíwáaca Jesús yáapicha càinácaalí iyú Jesús yùuwichàanápínátéwa,

yéetáanápínaté nacáíwa Jerusalén ìyacàlená néeni. ³² Ewita cadapùlecáaníta Pedro, nía nacái yàacawéeyéináca, càmitàacá máiní naimásíwaca, yá naicáca Jesús icamaláná chènuníiséerica. Naicá nacái níái pucháiba asìanáica ibàluèyéicawa yáapicha. ³³ Néese idécanáamité nàacawa Jesús ícha níái pucháiba asìanáica, yá Pedro ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Siùcata wamànica máisiba capìi yána wawàwallínápínacué pía, abéeri pìasupíná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná — ímaca yái Pedroca. Quéwa Pedro càmita íináidawa cayába ipíchawáise itàanáica.

³⁴ Yá idécunitàacá Pedro itàanáica, yáta acalèe yàanàaca nàatalé. Yá acalèe ibàliaca nía. Cáaluca nía manuísíwata acalèe yèewi, níái Pedronáica. ³⁵ Néese néemìaca Dios itàacái acalèe yèewíise, yá ímaca nalí: “Yácata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemìacué itàacái”, ímaca yái Diosca.

³⁶ Idécanáami néemìaca yái tàacáisica, yá naicáca Jesús ibàluèericawa néenibàa abéerita. Néese masànacata níái Pedronáica. Néenialíté càmíiyéi icàlida áibanái iríni, yái naiquéricaté.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

³⁷ Néeseté mapisáináami àniwa idécanáami nalicùacawa dúli ínatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa náipunitáidacaténá Jesús. ³⁸ Yá áiba asìali ìyaca manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Ímaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pimàni nulí cayábéeri, pía piicá nuìri, yácáináta abéerita nuìricani. ³⁹ Demonio idacùaca nuìri íiwitáise, yàaca irí tètewáimi, yá imàaca yéemíanícawa, yá itatáidacani àta cacàlicataléta inùmaliçúise. Imàaca nacái nuìri inúadáidaca yáawawa cachàiníiri iyú, càmlíiri iwàwa iwasàaca nuìri. ⁴⁰ Nudéca nusutáca péewáidacalénái íicha wawàsi náucáanápíná demonio nuìri íicha, quéwa càmita náalimá nachùnìacani —íimaca. ⁴¹ Yá Jesús íimaca:

—¡Píacué càmlíyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríra? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríra? —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús íimaca asìali irí:

—Pìanàida cháni, yái pìirica —íimaca yái Jesúsca. ⁴² Yái ùucullíiri yàacawa Jesús yàatalé, yá demonio yúucaca ùucullíiri cáli íinatalé itatáidacani. Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú, ichùullaca demonio yàacawa ùucullíiri íicha. Càita Jesús ichùnìaca yái ùucullíirica, yèepùadacani yáaniri íríwa nacái. ⁴³ Yá macáita iyéeyéica néeni nánáidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí idènìacáiná Dios íiwitáise manuíri.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Macáita iyéeyéica néré nánáidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí mamáalàacata, natàanica nàyaca náapichawáaca ìwali yái Jesús imàníirica, quéwa Jesús itàanícate yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta wenàiwicanái íicha. Iimaca nalí:

⁴⁴ —Péemìacué cayábani, picácué piimáichani: Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica

núawa namàacacaténá áibanái asianái inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Càmita quéwa náalía néemìaca cànácaalí ímáaná yái tàacáisica Jesús icàlidéerica nalí càmícaíná Dios imàaca náalíaca néemìaca cànácaalí ímáaná. Yá cáaluca nasutáca Jesús íicha wawàsi icàlidáanápíná nalíni cànácaalí ímáaná.

¿Quién es el más importante?

⁴⁶ Néenialíté Jesús yéewáidacalénái nadàbaca natàaníca náapichawáaca ùuléeri wawàsi iyú, chánácaalí néená máiníiri cachàini áibanái íicha canánama. ⁴⁷ Quéwa Jesús yáalíacawa náiníadánáwa. Yá yeedáca sùmài, yá ibàlùadaca sùmài mawiénita iríwa. ⁴⁸ Yá Jesús ímaca nalí:

—Pimànicaalí cayábéeri nuípidená ìwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimàníríca sùmài irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri. Càmita pimàni abéerita nulí cayábéeri, néese pimànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànùerica núa. Yái péená piiquéericuéca càiride iyúwa càmíiri cachàini náicha canánama càide iyúwa yái sùmàica, yácata Dios iiquéerica càiride iyúwa máiníiri cachàinica náicha canánama níái péenáca. Iná yéewa yái cayábéerica pimàníríricuéca sùmài irí càmíiri cachàini náicha canánama, yá nuicápiná cànide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulíni, yái cayábéerica —ímaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

⁴⁹ Néese Juan ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba asìali yúuquéri demonio wenàiwica ícha pípidená ìwali ímacáiná pimàacasa càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica ícha —íimaca yái Juanca. ⁵⁰ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué pichùulla càminápiná imàni cayábéeri, macáicáiná càmiyéica yúuwide imànica wía, nayúudàaca wía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

⁵¹ Mawiénicaté Jesús yéenáiwana yàanàaca imichàacatáipinátéwa chènuniré, ínáté Jesús íináidacawa iwàwalìcuísewa yàanápináwa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ⁵² Yá ibànùaca ipíchaléwa tàacáisi asianái yáapicha. Yá nawàlùacawa yàcalé irìculé Samaria yàasu cáli ínata nacutácaténá irí naimácatáipiná. ⁵³ Quéwa, báawaca samaritanonái iicáca judiónái íná níái samaritanoca càmita nabatàa Jesús iwàlùacawa nàyacàle irìculé náalíacáináwa Jesús yàanápinátéwa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ⁵⁴ Néese Jesús yéewáidacalénái Santiago, Juan nacái néemàcani, yá náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wachùullaca quichái yúuwàanápináwa chènuníse nàwali imáalàidacaténá nía càide iyúwaté profeta Elías imáidáanaté quichái yúuwàanápináwa chènuníse imáalàidacaténaté báawéeyéi wenàiwica? —náimaca. ⁵⁵ Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca nalí, yá yàalàaca nía cachàiníri iyú. Yá íimaca nalí:

—Càmitacué píináidawa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵⁶ Càmita nuwàwa nùuwichàidaca

nía, núa asìali Dios néeseérica, càmicáiná nùanàa numáalàidacaténá wenàiwicanái, néese nùanàaca nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha —íimaca yái Jesúsca. Néese nàacawa áiba yàcalé iriculé.

Los que querían seguir a Jesús

⁵⁷ Idècunitàacá nèepunícawa àyapulìcubàa, áiba asìali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénacaalí pìawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —íimaca. ⁵⁸ Jesús íimaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemia comparación: Yàlidunái idènìaca ibànawa, cuipìranái nacái nadènìaca namùlubèwa, núacata quéwa, yái asìali Dios néeseérica, càmita nudènìaca nuimácatáipináwa —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁹ Néese Jesús íimaca áiba irí:

—Pìawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca. Quéwa yái asìali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta núaniri yéetacatalépinátawa, néese idécánáami nubàliacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ⁶⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Pimàaca nabàliaca níawáacata, cawinácaalí iyéeyéica matuìbanáita Dios ícha. Píata quéwa, pía picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁶¹ Néese áiba íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé. Quéwa pimàni nulí cayábéeri, pimàacaca nuèpùacawa quéechacáwa nucapèè néréwa, nucàlidacaténá nùanáwa nuénánái iríwa. Yásí nùacawa néese nùacaténáwa píapicha —íimaca irí. ⁶² Néese Jesús íimaca irí:

—Péemìa comparación: Aibacaalí idàbaca íibaidaca ibànacale yàalunápináwa, néese íináidacaalíwa imànínápiná áiba wawàsi, yá iwènúacawa íibaidacalé íichawa, yásí canéerica iwèni meedáni yái wenàiwicaca, càmita íibaida machacàníiri iyú. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica iwènuéyécawa nuícha idécanáami nadàbaca náibaidaca nulípiná, canáca yéewanáwa Dios yéenibeca nía, Dios icùacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús envía a los setenta y dos

¹ Néeseté Wáiwacali yeedáca yéewáidacalénáiwa áibanái setenta y dos namanùbaca. Yá ibànùaca nía ipíchaléwa pucháibanamata. Yá ibànùaca nía nàacaténáwa macái yàcalé irículé, wenàiwicanái ìyacatái nacái, níái yàcaléca iwàwacutácataléca Jesús ipáchiaca.

² Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemiacué comparación. Càica níade iyúwa bànacalé ituíná yàasu èeri yàanàcaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacale ìyacanáwa, quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nalí nutàacái. Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápiná yàasu wenàiwicawa

íibaidéeyéipiná irí, nacàlidacaténá nali nuináwaná ìwali, yéewacaténá neebáidaca nutàacái, yásí wàwacáidaca nía Dios yàasunáipiná, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni.

³ Piacuéwa. Péemiacué cayába áiba comparación: Nubànùacué pía èeri mìnánái yèewiré cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica iicáca Dios. Càicuéca píade nèewi iyúwa ovejanái yéenibe, càmiyéica yáalimá ipéliaca caluéyéi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja yéenibe.

⁴ Picácué pité sacco, moneda yàalu nacái, áiba pìasu costizapíná nacáywa. Pìacàtétacuéwa, picácué piyamáa pibàlùacawa déecuíri iyú àyapulicubàa pitàanicaténá áibanái yáapicha.

⁵ Piwàlùacuéwa nacapèe irìculé, yá pitàidacué nía quéechacáwa. Càicué píimaca nalíwa: ‘¡Nusutáca Dios íicha imànínápínacué pírí cayábéeri, piácué iyéeyéica capíi irìcu!’ càicué pitàidaca níawa.

⁶ Cayábacaalí náiwitáise níái capíi irìcuíyéica, yásí Dios imànica nalíwa cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitáise, néese Dios càmita imànipíná nali cayábéeri.

⁷ Piimácué nacapèe irìcu. Piyáacué nacái piyáacaléwa náapicha àta càirínacaalí yàacàsi nadènièrica nawacùacaténacué pìasu, yácáiná cawinácaalí wenàiwica íibaidéerica, iwàwacutá namàacaca yeedáca iríwa íibaidacalé iwèniwa. Picácué pichàbawa áibanái icapèe irìculé, picutácaténacué cayábéeri yáwanái yàacàsi, piyacatáipíná nacái.

⁸ Piacuéwa áiba yàcalé irìculé, needácatalécué nàataléwa pía, yá piyáacué piyáacaléwa náapicha àta càirínacaalícué yàacàsi nèerica piyáapíná.

9 Pichùnìacué nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica ìyéeyéica néenibàa. Càicué píimaca nalíwa: ‘Dios icùaca wenàiwica ìyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué píimaca nalíwa. ¹⁰ Quéwa, pianàacaalícué áiba yàcalé irìculé, néese càmita nawàwa néemìaca pitàacái, pimusúacuéwa capìi irìcuíse calle irìculé. ¹¹ Yá píimacué nalí: ‘¡Càmita wawàwa wàyaca píapichacué, ipíchaná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca wàwali nacái! ¡Iná wàacuécawa píicha, wachùpiaca cáli ichùmalé wàabàli íchawa, yái pìyacàle yàasu calle ichùmaléca, càide iyúwacué wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, wáasáidacaténácué pirí Dios yùuwichàidáanápínácué píawa! Quéwa péemiacué cayába quiríta, Dios icùaca wenàiwica ìyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué píimaca nalíwa. ¹² Núumacué pirí, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí yùuwichàidapíná níawa càimíyéicué yeedáca yàataléwa píá máiní yáwanái Sodoma iyacàlená mìnánáimi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

¹³ Jesús íimaca: “¡Máinícué piùwichàapínacawa, píacué israelitaca ìyéeyéica Corazín iyacàlená irìcu, Betsaida iyacàlená irìcu nacái! Ewitacué piicácáaníta numànica pèewibàa madécaná yái cànírica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa píbáyawaná íchacuéwa. Piyúunáidacuéca máiníyéica cayábaca píá náicha níara càimíyéica israelitami ìyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, ìyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli íicha. Quéwa càmitaté máiní báawaca níá píichacué.

Càmítaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmicáináté máini báawéeyéica nía iyúwacué pía, càita nacái nàwalica nabàlesíamiwa báawéeri iicácanáwatá, náawinaca nacáywa catáli yèewirétá náasáidacatenáté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ¹⁴ Quéwa áiba èeriwa

Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yási piùwichàapínácuéwa máini cachàiníwanái náicha níara càmiíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, máinicáinácué báawéeyéica náicha pía. ¹⁵ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnánáica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmíirita! ¡Néese Dios yúucapínácué píawa irìculé yáara utàwi máiníiri depuúwaca, máinícatalé depuúwaca náicha canánama!” càì yàalàaca nía cachàiníiri iyú yái Jesúsca, càmicáináté neebáida itàacái.

¹⁶ Néese Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Cawinácaalí yeebéeyéicuéca pitàacái, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí neebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí iiquéeyéicuéca pía iyúwa canéeri iwèni, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni nacái. Cawinácaalí iiquéeyéica núa càiride iyúwa canéeri iwèni, Dios iicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí caná iwèni naicáca Dios, yái Dios ibànuèrica núa”, ímaca yái Jesúsca. Néese níái setenta y dos namanùbaca nàaca nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanái irí.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Néeseté idécanáami nacàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté Jesús yéewáidacalénái setenta y dos namanùbaca nèepùacawa Jesús yàatalé, casímáica nawàwa manuísíwata. Yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, Dios idéca iyúudàaca wía manuísíwata, imàacacaté nacái demonio yàacawa wenàiwicanái ícha, wachùuliacáináté demonio píipidená ìwali nàanápínáwa wenàiwica ícha! — náimaca. ¹⁸ Jesús íimaca nalí:

—Núalíacatéwa pimawèniadáanápínacué Satanás, piúcacaténacué yàasu demonionái wenàiwica ícha, bàaluitécáiná nuicáca Satanás icaláacawa chènuníise càide iyúwa énu icamaláná icaláanáwa Dios yúucacáináté Satanás chènuníise.

¹⁹ Nudéca nuchàiniadacuéca pía, píalimáanápínacué píipínaca àapi ínatabàa, chália ínatabàa nacái, canátacué picháuná. Nudéca nuchàiniadacuéca pía pimawèniadáanápíná macáita wàuwidesàiri Satanás ichàini macháunéeri iyú. ²⁰ Quéwa, picácué piyanídawa ìwali yái píalimáanáca piúcaca demonio wenàiwica ícha. Néese, piyanídacuéwa Dios itànàacáináté píipidená yàasu cuyàluta irìcuwa yái cuyàluta ìyéerica chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús se alegra

²¹ Yáté Espíritu Santo imàacaca casímáica Jesús iwàwa manuísíwata. Jesús íimaca Dios irí: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pirí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita ìyéeyéica chènuniré, cháí èeri irícuíyéica nacái. Nùaca pirí cayábéeri pimàacacáiná nalí píiwitáisewa, níái yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái neebáidáaná, yéewanápíná áibanái èeri mìnánái

iyúunáidéeyéi cáalíacáica, càmita náalimá náalíacawa píiwitáise ìwali. Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, íimaca yái Jesúsca.

²² Néese Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca núalíacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái lírica. Abéerita núa, yái lírica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri ìwali, níawamita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaquéeyéica yáalíaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái lírica”, íimaca yái Jesúsca.

²³ Néesezáwa Jesús iwènúacawa, icàlidaca yéewáidacalénái írìwani, méetàucuta áibanái íicha. Jesús íimaca nalí: “Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri manuísíwata, imàacacáinacué piicáca yái numànírica. ²⁴ Péemíacué cayába, bàaluité madécaná profetanái, madécaná nacái nacuèrinánái nawàwacaté naicáca yái piiqueéricuéca, quéwa càmitaté naicáni. Nawàwacaté néemíaca yái péemiéricuéca, quéwa càmitaté néemlani”, íimaca yái Jesúsca.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Néese ìyacaté abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu. Yá yàacawa Jesús yàatalé itàanicaténá yáapicha, yáalimáidacaténá iicáwa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ²⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca piléeca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Picàlidaca nulí

càinácaalí íimaca yáara —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yái yéewáidéerica wenàiwica templo irìcu íimaca:

—Yái tàacáisi Moisés itànèericaté, càì íimaca: “Iwàwacutá cáinináca piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalicuìsewa, macái picáuca iyú nacáíwa, macái pichàini iyú nacáíwa, macáita píiwitáise iyú nacáíwa. Iwàwacutá nacái cáinináca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, íimaca yái tàacáisi Moisés itànèericaté —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica. ²⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani. Pimànicaalí mamáalàacata càide iyúwa yái tàacáisica íimáaná, yá pidèniapíná picáucawa cà míiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese quéwa yái yéewáidéerica wenàiwica templo irìcu iwàwacaté cayábaca áibanái iicácani, níái áibanái wenàiwicaca iyéeyéica néeni. Iná isutáca yéemìlawa Jesús:

—¿Néeni, cawínásica níara áibanái wenàiwicaca iwàwacutéeyéicasa cáinináca nuicáca? —íimaca.

³⁰ Iná Jesús icàlidaca iríni comparación iyú. Jesús íimaca irí: “Abéeri asìali judío yàacatéwa àyapulicubàa Jerusalén iyacàlená íicha yàanàacaténá Jericó iyacàlená néréwa. Néese quéwa abénaméeyéi cayéedéeyéi náibàacani. Yá namelùdaca íicha yàasu macáita, ibàle nacái macáita. Yá nacapèedáidacani báawanama. Yá nàacawa íicha, namàacaca batéwéeri yéetácawa, yái judíoca. ³¹ Néesezáwa àniwa áiba judíosàiri sacerdote yàanàaca irìcu yái àyapuca àniwa. Quéwa idécanacáita iicáca inacáiriwa judíoca, yái asìalica máinírira, yá sacerdote ichàbaca yàacawa íicha déecubàata abéemàabàa àyapu íicha. ³² Càita nacái áiba judíosàiri levita

ìibaidéerica templo irìcu yàanàaca néré, yá iicácani, yáí inacáiricawa judíoca máiníríca, néese levita ichàbaca yàacawa abéemàabàa àyapu ícha. ³³ Néese áiba asìali Samaria yàasu cáli néeséeri, abéeri néená níái wenàiwicaca judíonái iiquéeyéi iyúwa báawéeyéi, yácata cà míiri judío yàacawa nacái irìcubàa yáí àyapuca. Yáí asìalica samaritanosàiri iicáca judío máiníríca, yá catúulécanaáca iicácani. ³⁴ Yá yàacawa máinírí yàatalé. Yá idèplaca ícha icháuná olivo iséená iyú, uva ituní iyú nacái, dabé nacáirica. Yá ibàliaca icháuná wáluma iyú. Néese samaritanosàiri imichàidacani ipìra ínataléwa. Yá itécani áiba capíi néré, naimácatáipiná. Yá icúacani táiyápinama. ³⁵ Néese mapisáináami àniwa, yáí Samaria yàasu cáli néeséerica ipáyaidaca capíi íiwacali pucháiba moneda dracma iyú, cawèniyéi yáawami plata quírameníiri, pucháiba èeri iwènicatáica. Yá samaritanosàiri íimaca capíi íiwacali irí: ‘Picùà cayába yáí máiníríca. Piúcacaalí plata mamáalàacata ícha yáí nuèrica pírí picùanápinátani, yásí nupáyaidaca pía àniwa yáí piúquéerica nùanàacatáipináta àniwa’, íimaca yáí Samaria yàasu cáli néeséerica”, íimaca yáí Jesúsca. ³⁶ Néese Jesús íimaca irí yáí yéewáidéerica wenàiwica:

—Máisiba asianái iicáca yáí máiníríca asìalica àyapulicubàa. ¿Chánácaalí néená cáinináca iicáca áiba wenàiwica, yáí asìali cayéedéeyéi imànírica irí báawéeri? —íimaca yáí Jesúsca. ³⁷ Néese yáí yéewáidéerica wenàiwica íimaca Jesús irí:

—Yáara asìalica iiquéericaté ipualé —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Pìawa, pimàni mamáalàacata càita, áibanái irí nacái cà míiyéica péenánái —íimaca yáí Jesúsca.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Néeseté Jesús yèepùà yèepunicawa àniwa yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàanàaca áiba yàcalé irìculé. Inanái ùyacaté néré ípidenéechúa Marta. Uedáca nía ucapèe irìculéwa, ùacaténá nayáapiná uénánái yáapichawa. ³⁹ Marta idènàaca yùuchawa ípidenéechúa María. Uái Maríaca úawinacawa mawiénita Jesús yàabàli irí uémìacaténá yéewáidáaná yéewáidacalénáiwa. ⁴⁰ Martata quéwa máiní càulenáca úa, uíbaidacáiná nayáacalé. Máadáiní uíbaidaca nayáapiná. Néese ùacawa Jesús yàatalé. Yá úumaca irí:

—Nuíwacali, ¿cáná pibatàa nùucha umàaca nuíbaidaca nulínáamitawa macáita wayáapiná? Pichùulla uyúudàanápiná núa —úumaca úái Martaca. ⁴¹ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Marta, péemìa cayába, ¿cáná máiní maséeca píináidacawa piwàwawa, achúma nacái piwàwa manùba wawàsi ìwalíise? ⁴² Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeriwa wenàiwicanái irí, yái nutàacáica. Piùcha María udéca uínáidacawa uémianápiná yái nutàacáica, cayábéeri áiba wawàsi íicha canánama. Canácata yáaliméeri yeedáca uíchani —íimaca yái Jesúsca.

11

Jesús y la oración

¹ Aiba èerité Jesús ìyaca áibalé, yá isutáca yáawawa Dios íicha. Idécanáami isutáca Dios íicha, néese abéeri yéewáidacalé íimaca irí:

—Wáiwacali, péewáida wía wasutáanápiná Dios íicha càide iyúwaté Juan el Bautista yéewáidáanáaté

yéewáidacalénáíwa nasutáanápínaté Dios. ² Jesús íimaca nalí:

—Pisutácué Dios íicha, yá càicué píimaca pisutácawa:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíná. Pimàaca péenáíwaná yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáípináta picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnánáí namànica càide iyúwa piwàwáaná cháí èeri írìcu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara ìyéyéica chènuniré.

³ Pía wayáapíná wamáapuèrica èeri imanùbaca.

⁴ Pimàaca piwàwawa wabáyawaná íicha, wíacáiná nacái wamàacaca wawàwawa nabáyawaná íicha cawínacaalí imàníiyéica walí báawéeri. Picá pimàaca áibanáí yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás íicha’, càicué píimaca Dios iríwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁵⁻⁶ Jesús íima nacái yéewáidacalénáí iríwa:

—Péemiacué comparación: Aiba asìali idènlaca yàacawéerináwa, yá yàanàaca icapèe néré catá bamuchúami. Yá isutáca íicha mamáalàacata: ‘Pía nùacawéeriná, pía nuchàba máisiba pan yácáiná áiba nùacawéeriná idéca yàanàaca nucapèe néré, idéca yàacawa déecuise. Canáca nulí nuèripíná iyáapíná’, íimaca irí. ⁷ Néese yái ìyéerica capìi írìcu càmita íima irí: ‘Picá pisàiwica nulí wawàsi. Nudéca nubàllaca capìi inùma. Nuénibe nadéca nacùacawa, waimácaténá íná càmita núalimá numichàacawa nùacaténá pirí quirínamatani’, càmita càì íima irí.

⁸ Néese núumacué pirí, éwita càmicáanáta imichàawa

yàacaténá iríni yàacawéerinácáanítani, càicáaníta yàaca irí macáita yái imáapuèrica, isutácáiná ícha mamáalàacata cachàiníri iyú. ⁹ Càita nacái núumacué pirí: Pisutácué mamáalàacata Dios ícha, yásí imànicuéca piríwani. Càide iyúwa comparación ímáaná, picutácué mamáalàacatani, yásí pìanàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capìi inùma néeni, yásí yàacùacuéca piríwani. ¹⁰ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàapinácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capìi inùma néeni, nàacùaca iríni. Càita nacái cawinácaalí isutéerica mamáalàacata Dios ícha, Dios imànica iríwa càide iyúwa isutáaná.

¹¹ “Péemiacué comparación: Pidèniacaalícué pìiriwa, càmitacué pìa irí íba isutácaalí píicha pan iyáapináwa. Càmitacué pìa iyáapiná àapi isutácaalí píicha cubái. ¹² Càmitacué pìa iyáapiná chália isutácaalí píicha cawámai yéewé. ¹³ Ewitacué báawéeyéicáaníta íiwitáiseca pía, càicáaníta cáininácuéca piicáca péenibewa, píalimácué nacái píaca nalí cayábéeri wawàsi. Néeni, ¿càmitasicué píalíawa cayábáaná íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníiséerica? ¡Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios ibànùnápíná nalí Espíritu Santo, cawinácaalí isutéeyéica Dios íchani! —Ímaca yái Jesúsca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

¹⁴ Aiba èerité Jesús yúucaca demonio asíali ícha. Yái demonio mataacáica imànicaté asíali. Néese demonio yàacadénáamiwa asíali ícha, yáta asíali yáalimá itàaníca àniwa. Níái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús

irí ìwalíse yáí imànínáca. ¹⁵ Quéwa abénaméeyéi náimaca: “Yáí asìali Jesúsca idènlàca Beelzebú íiwitáise, yáí demonio íiwacalináca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

¹⁶ Aibanái nawàwa náalimáidaca naicáwa Jesús asásí idènlacaalí Dios íiwitáise, íná nasutáca íicha imànínápiná yáí càmirica wenàiwica idé imànica. ¹⁷ Yá Jesús yáaliacawa náináidáanáwa nawàwáaná náalimáidaca naicáwani. Yá íimaca nalí:

“Péemiacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, càmita náalimá nàyaca abéeri capìi irìcu. ¹⁸ Càita nacái Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini Satanás quirínamatá. Càicuéca núumaca pirí píimacáinacué nùwali núucáanása demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú, yáí demonio íiwacalináca. ¹⁹ Quéwa picháawàacaalícué nuináwaná ìwali mamáalàacata núucáanása demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú, néese iwàwacutácué picàlidaca nulí cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué yúucaca demonio wenàiwica íicha. Píaliacawa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná péewáidacalénái nadéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ²⁰ Nudéca núucaca demonio wenàiwica íicha Dios íiwitáise iyú. Iná nudéca núasáidacuéca pirí Dios icùaná abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa.

²¹⁻²² “Núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwítáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás íicha.

Péemìacué comparación: Cachàinicaalí asìali, idènìacaalí cayába icáapisàwi, yásí icùaca icapèewa cachàiníiri iyú, yàasu nacáwi iyéerica icapèe irìcu, ipíchaná cayéedéeri yàanàaca imelùdacaténá íchani. Quéwa cawàwanáta áiba asìali yàanàaca cachàinírìca capìi íiwacali íicha, néese imawènìadaca íichawa capìi íiwacali, yásí imelùdaca íicha icáapisàimi, yàasumi nacáwi yàacaténá yáapichéeyéi iríwani. Càita nacáwi Satanás idacùaca wenàiwica íiwitáise, cachàiníiri iyú ipíchaná namusúacawa íicha. Quéwa núata iwàsàaca wenàiwica Satanás íicha cachàinicáiná núa Satanás íicha.

²³ “Píacué càmiyéica abédanama íiwitáise núapicha, piùwidecuéca pimànica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeràidacaténá wenàiwica Dios íicha meedá”, íimaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

²⁴ Jesús íimaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica íicha, yásí demonio iméeràacawa chuìri cáli íinata, yá icutáca iyamáacatáipináwa. Càmicaalí demonio yàanàa iyamáacatáipináwa, néese íimaca íináidacawa iríwa: ‘Nuèpùacawa àniwa nucapèe néréwa yáara wenàiwicaca nùacatáisecatéwa íicha’, íimaca iríwa yái demonioca. ²⁵ Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiséeri càide iyúwa cayábéeri capìi natunuérica, nachùnièrica nacáwi cayába. ²⁶ Néese demonio yàaca ìwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiniyéi báawaca íicha. Néese macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwalìculé nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica wenàiwica

irí báawéeri máini ícha yái idàbáanéerica demonio imàníricaté irí quéechacáwa”, ímaca yái Jesúsca.

La felicidad verdadera

²⁷ Idècunitàacá Jesús icàlidaca nalíni, yá abéechúa inanái úumaca cachàiníri iyú:

—¡Casímáica pìwali úara inanáica imàaquéechúacaté pimusúaca piicá èeri, úara idàwinèechúacaté pía! —úumaca. ²⁸ Quéwa Jesús ímaca ulí:

—¡Báisíta, quéwa cachàini yáwanái casímáica uícha nía, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái, namànica nacái càide iyúwa ímáaná! — ímaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

²⁹ Néeseté manùba wenàiwica nàwacáidáyacacawa mamáalàacata Jesús itéese. Yá Jesús idàbaca icàlidaca nalíni: “Báawaca náiwitáise níái wenàiwicaca ìyéeyéica siùcade; nasutáca nuícha numànínapiná naicá yái cànírica wenàiwica idé imànica. Càmita quéwa numànipiná nalí càiri wawàsi. Numàcacáita naicáca numànínapiná càide iyúwaté profeta Jonás ìyáaná. ³⁰ Càide iyúwaté Nínive ìyacàlená mìnánáimi náalíanáwa Dios ibànùacaté nàatalé profeta Jonás, càita nacái numàacapiná wenàiwica náalíacawa nùwali, núa aslali Dios néeséerica, numànipinácáiná càide iyúwaté profeta Jonás ìyáaná. ³¹ Aiba èeriwa, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí níái wenàiwicaca ìyéeyéica siùcade nabàlùapináwa Dios ípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namàníricaté. Néese Sur yàasu cáli icuèchúami càníchúa israelita umichàapinácawa ucháawàcaténá naináwaná

ìwali níái israelitaca ìyéeyéica siùca. Bàaluitécáiná ùanàaca máiní déecuìse wàasu cáli ínatalépiná uémìacaténáté rey Salomón itàacái máiní cáaliacáica, úaliacáinátewa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáaliacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáaníta nèewibàa, níái israelitaca, núa cachàinìirica íiwitáise rey Salomón ichàini íicha, càicáaníta càmìta neebáida nutàacái. Iná cabáyawanáca Dios iicáca nía. ³² Nía nacái càmíiyéica israelita ìyéeyéicaté Nínive ìyacàlená iricu namichàapínacawa èeri imáalàacaalíwa Dios yùuwichàidapínacaalí báawéeyéi wenàiwica. Néese níái israelitaca ìyéeyéica siùca nabàlùapínáwa Dios íipunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, cànáacaalí báawéeri namàníricaté. Yásí Nínive ìyacàlená mìnanáimi nacháawàapíná israelitanái iináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive ìyacàlená mìnanáimi nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemlàcáinaté profeta Jonás icàlidaca nalíni Dios inùmaliçúise. Néese, éwita nùyacáaníta nèewibàa siùcade, níái israelitaca, núa cachàinìirica íiwitáise profeta Jonás ichàini íicha, càicáaníta càmìta neebáida nutàacái. Iná máiní cabáyawanáca Dios iicáca nía”, íimaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

³³ Jesús íimaca nalí: “Péemlàcué comparación: Watùcunìacaalí lámpara, càmìta wabàani catácatelé, càmìta nacái yàalusì irìculé. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa amalácaténá wenàiwicanái irí iwàluèyécawa néré. ³⁴ Pituí nacái ìyaca pirí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituí, yásí

amalanamaca piicáca. Quéwa, báawacaalí pituí, néese catáca piicáidaca. ³⁵ Néese, yái píináidéericawa piwàwalicuísewa iyaca càide iyúwa catuíri íiwitáise. Iná picúa cayába piwàwawa, masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawàsi Dios íicha, ipíchaná catáca píiwitáise. ³⁶ Amalácaalí píiwitáise, canásíwacaalí catá píiwitáise, yásí píalíaca piicáca cayábéeri báawéeri íichaná, càide iyúwa lámpara icànacaalí pìwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

³⁷ Idécanáamité Jesús icàlidacani wenàiwicanái irí, yá abéeri fariseo imáidaca Jesús iyáacatená iyáacaléwa. Inaté Jesús iwàlùacawa fariseo icapèe iriculé, yá yáawinacawa mesa iwéré. ³⁸ Yái fariseo íináidacawa manúsíwata iicáidaca Jesús irí iicácáiná Jesús càmita imàni culto nacáiri íibacatená icáapiwa éeréeri iyú, iyúwa fariseonái íiwitáise iyáaná ipíchawáise iyáaca iyáacaléwa. ³⁹ Quéwa Wáiwacali íimaca irí:

—Píacué fariseoca, pimànicuéca madécaná wawàsi éeréeri iyú càide iyúwaté piawirináimi yéewáidáanacué pía, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiwitáise. Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quirápieli nacái wáibéeyéica íinatabàa. Quéwa máiní báawaca píiwitáise piwàwalicuísewa càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedácáinácué piriwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimànírícuéca. ⁴⁰ ¡Píacué càmiyéica yáalíawa! ¿Càmitacué píalíawa Dios yáalimá iicáca piwàwaliculéwa càide iyúwa

iicáaná nacái macái wawàsi wenàiwica yáaliméerica iicáca ituí iyúwa? ⁴¹ Quéwa, iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitásewa piwàwalicúsewa quéechacáwa yéewanápinácué piaca catúulécanéeyéi irí cayábéeri ofrenda Dios irípiná. Masacàacaalícué pimànica píiwitásewa, yásí masacàaca Dios iicácué macáita yái pimàníricuéca.

⁴² “¡Dios yùuwichàidapínácué píawa, piácué fariseoca! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios irí abéerinama néená níái diéyéica imanùbaca pibànacaleca púubéeyéica, níái menta ibáiná, ruda ibáiná nacái, macái bànacalé íiwitáaná nacái, càide iyúwaté Dios ichùullánácué pimàacaca irí nía ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. Quéwa, càmitacué picùa wenàiwicanái machacàníiri iyú, càmitacué nacái cáininá piicáca Dios. Máinicué iwàwacutá càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca piàsu cawèníriwa Dios irípiná ofrenda iyú.

⁴³ “¡Dios yùuwichàidapínácué píawa, piácué fariseoca!, iwàwéeyéica máiní yáawinacawa macái wenàiwica yàacuésemi chènunibèeri yàalubáisi íinata néewáidacàalu irìcu pimànicaténácué culto, yéewacaténácué naicáca pía iyúwa máiníyéica cachàinica. Casímáicuéca piwàwa nacái natàidacáinácué pía máiní cáimiétaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé áibanái wenàiwica naicácaténácué natàidaca pía.

⁴⁴ “¡Dios yùuwichàidapínácué píawa! Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa càlicullì càmlíyéi wenàiwica yáalíawa alénácaalí càlicullì ìyaca, néese wenàiwica nàipìnaca càlicullì íinatabàa, quéwa càmita náalíawa nàipìnaca casaquèeri íinatabàa. Càita nacái áibanái néemíaca

péewáidáanácué nía quéwa càmita náalíawa casacàacuéca píiwitáise”, íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Iná abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irìcu íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, picàlidacáiná càiri tàacáisi fariseonái irí, íná pitàanica pìyaca wàwali nacái báawéeri iyú, wía yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu —íimaca. ⁴⁶ Quéwa Jesús íimaca:

—¡Dios yùuwichàidapínácué pía nacái, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu! Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa náiwacanánái ichùulièyéica wenàiwica iwáacutáidaca máini imiéri wawàsi, néese càmita nayúudàa iwáacutáidacani, ibatàa nacáapi ipùata achúméerína iyúpináta, càmita nayúudàa iwáacutáidacani. Càita nacái pichùulìacuéca wenàiwica namànínapíná madécaná càulenéri wawàsi píimacáinácué Dios iwàwacasa càì namànica, néese càmitacué pimàni càide iyúwa pichùulìaná áibanái imànica.

⁴⁷ “¡Dios yùuwichàidapínácué píawa!, píacué imàníyéica cayábanaméeyéi iicácanáwa capìi profetanáimi yàasu càliculìimi iwicáubàa, píwàwacáináacué píwàwalica nía, Dios yàasu wenàiwica profetanáimica pìawirináimi inuényéicaté.

⁴⁸ Iná píasáidacuéca abédanama píiwitáise pìawirináimi yáapichawa, cayábaca píicácuéca yái namàníricaté; nanúacáinaté profetanái, néese cayábacuéca pimànica profetanáimi yàasu càliculìimi.

⁴⁹ “Iná Dios íimaca cáalíacáiri iyú: ‘Nubànùapíná profetanái, apóstolnái nacái nacàlidacaténá nutàacái israelitanái irí. Néese israelitanái

namànipinà báawéeri abénaméeyéi irí, nanúapiná nacái áibanái néená', càité ímaca yái Diosca. ⁵⁰ Yácaíná Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwalíse yái pìawirináimicué inúanácaté Dios yàasu wenàiwica profetanái, Dios idàbacatáiseocaté èeriquéi àta siùca nacáide. ⁵¹ Yáara idàbáanéerica nanúacaté ípidenéericaté Abel. Néese nanúacaté áibanái manùbéeyéi. Yáara nanuéricaté namáalàidáaná canánama ípidenáté Zacarías, yái profeta nanuéricaté templo ibàacháwalená irìcu, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. Iná núumacué pirí, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwalíse yái pìawirináimicué inúanácaté profetanái, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicúise.

⁵² “¡Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu! Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica iyéeduèeyéica capìi yàasu llave, néese càmita nawàlùawa capìi irìculé, càmita nacái nabatàa áibanái iwàlùacawa. Càita nacái píacué: Ewitacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái ímáaná, càicáaníta càmitacué piwènúada píiwitáisewa peebáidacatenáni, càmita nacái pibatàa áibanái yeebáidacani”, ímaca yái Jesúsca.

⁵³ Idécanáami càì Jesús ímaca nalí, yá calúaca nía báawanama, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseoca. Néese nadàbaca nasutáca néemìlawa Jesús manùba wawàsi ìwali nasàiwicacatená irí wawàsi. ⁵⁴ Náalimáidaca naicáwani ímáanápiná áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàcái

ìwalísewa.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

¹ Néenialíté madécaná mil namanùbaca wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús yàatalé naicácaténáni. Máinícáiná dàalaca néré wenàiwica, íná nabawàidáyacacawa. Yá Jesús idàbaca icàlidaca quéechacáwa yéewáidacalénái iríwani. Yá íimaca nalí: “Picácué píchawa fariseonái yàasu levadura. Yái levadura ímáanáca càicanide iyúwa náiwitáise pucháibéeri, ipíchanácué nacái pucháibacuéca píiwitáise. ² Càmitacué píalimá pibàaca pibáyawanáwa càiripináta. Aibaalípiná macáita náalíacawa ìwali. ³ Iná macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali catéeri irìcu, áibaalípiná macáita néemìapínáca amalánama ìwali. Macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali ibàacanéeri iyú áibanái ícha, picapèe imàdàaná irìcuwa, yásí áiba èeriwa náiríacawa capí ipùatalículé, yá nacàlidapínácani cachàinírí iyú macái yàcalé mìnánái irí”, íimaca yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

⁴ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Píacué nùacawéeyéiná, núumacuéca pírí, càmita iwàwacutá cáalucuéca pía náicha èeri mìnánái yáaliméeyéica inúacuéca pía, quéwa idécanáamicué nanúaca pía, néese càmita quirínama náalimá namànica pírí báawéeri. ⁵ Quéwa nucàlidacuéca pírí ìwali cawínácaalí iwàwacutá cáalucuéca pía ícha: Iwàwacutácué cáaluca pía Dios ícha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténácué pía infierno irìculé. Báisíta, iwàwacutácué cáaluca pía ícha

manuísíwata, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa, pìacaténácué nacái icàaluíniná.

⁶ “Péemiacué comparación: Nawénda cinco namanùbaca púubéeyéi màsibèe pucháiba moneda ìwalinápíná càmicáiná máiní cawènica màsibèe. Quéwa Dios càmita iimáicha nía ibatàa abéeripíná, càmita Dios iimáichani, yái màsibèeca. ⁷ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Dios yáaliacuécawa macáita pìwali, àta càsimalénacaalícué píiwita ibáiná, yáalia nacáywa Dioscáiná idéca iputàaca nía abénamata. Iná picácué cáalu píináidacawa piwàwawa, Dioscáiná iicácuéca pía iyúwa cawèníri yáwanái náicha macái púubéeyéi màsibèe manùbéeyéi”, ímaca nalí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

⁸ Jesús ímaca nalí: “Núumacué pirí, cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái, asìali Dios néeséerica, nucàlidapíná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi. ⁹ Aibacaalí quéwa càmita icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, néese nucàlidapíná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi.

¹⁰ “Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asìali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri íicha, yásí Dios imàacapíná iwàwawa ibáyawaná íicha. Quéwa áibacaalí itàaní báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha.

11 “Náibàapínacué píawa nacháawàacaténacué pi-ináwaná ìwali judíonái yéewáidacàalu irícu, jueznái yàatalé nacái, yàcalé íiwacanánái yàatalé nacái, quéwa picácué achúma píináidawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa, ìwali nacái yái tàacáisi iwàwacutéericuéca picàlidaca nalí. 12 Iwàwacutácaalípiná picàlidaca pi-ináwanáwa, yásí Espíritu Santo yéewáidacué píawa, càinácaalícué iwàwacutáanápiná picàlidaca nalíni”, íimaca yái Jesúsca.

El peligro de las riquezas

13 Néeseté áiba asìali ibàluèricawa wenàiwicanái yèewi íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pichùulà nuénásàiri yàaca nulí nùasupiná wáaniri yàasumi yéená — íimaca. 14 Jesús íimaca irí:

—Pía, nùacawéerináca, càmita nùanàa càide iyúwa juez imàniná nuémìacaténá wenàiwicanái nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali, càmita nacái nùanàa nuseríacaténá náaniri yàasumi yèewi — íimaca yái Jesúsca. 15 Néese Jesús íimaca nacái:

—Piicácué píichawa cayába. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata cawèníiri wawàsi. Wáalimáca wàyaca casímáiri iyú éwita canácaalí walí manùba cawèníiri. Ewita wenàiwica idènìacaalí yàasuwa madécaná cawèníiri, càicáaníta càmita yáalimá yáalíacawa asásí ìyacaalípiná madécaná camuí — íimaca yái Jesúsca.

16 Néese Jesús yéewáidaca nía. Yá íimaca nalí: “Péemíacué comparación: Iyacaté càasuíri asìali, idènièricaté madécaná ibànacalewa. Néese áiba camuíté càasuíri yeedáca manùba ìyacanási ibànacale íichawa. 17 Néese càasuíri

íináidacawa, yá íimaca iríwa: ‘¿Càinásica iwàwacutá numànica? Canáca nulí cayába capíi imanùbaca nùwacáidacatalépiná yàacàsi yái nuedéerica nubànacale íichawa’, íimaca iríwa. ¹⁸⁻¹⁹ Néese íimaca iríwa àniwa: ‘Siùca núalíacawa càinácaalí numàníinápiná. Nucalàliapiná nucapèewa nuchùnìacaténá àniwa manuínaméeyéi iyú nabàlùacawa yéewanápiná nucùaca nalìcu macáita yái nubànacaleca nuedéerica, macáita nùasu nacáíwa. Néese cáwa, yásí núumaca nulíwa: Pía, nùacawéerináca, siùcade pidèniaca manùba cawèníri picuèrica pirípináwa piyacaténá iyú madécaná camuípíná. Iná piyamáida píawawa, piyáa piyáacaléwa, pìira nacái, casímái nacái piwàwa’, íimaca iríwa yái càsuírìca. ²⁰ Quéwa Dios íimaca irí: ‘Pía asìali máiwitáiséerica. Yáta catáquéi pèetáwa. Néese macáita yái piwacáidéerica pirípináwa, áibanái needápiná naliwani macáita, áibanái wenàiwica càmiyéica píalía ìwali’, íimaca yái Diosca. ²¹ Càita ìyaca cawinácaalí wenàiwica ìwacáidéericáita iríwa meedá cawèníri yàasupínáwa, càmiíri quéwa imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná’, íimaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²² Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemíacué cayába: Picácué achúma píináidáanicawa piwàwawa ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, piyacaténácué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, pìwalicaténácué pibàlewa. ²³ Máiníri cawènica wacáuca yàacàsi íicha. Wainá nacái máiníri cawènica bàlesi íicha. Dios idéca yàaca

wacáuca cháí èeri irìcu, wainá nacái cawèñiri íná yéewa wáaliacawa yàanápíná walí wawàsi càmíirica máiní cawènica, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁴ Piicáidacué nalí níái cuipìraca. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Diosta yàaca nayáapíná. Néeni, ìmáinícuéca cáinináca Dios iicáca pía náicha níái màsibèeca! Íná iwàwacutácué pialíacawa Dios icùanácué pía nacái. ²⁵ Néese, éwitacué píináidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmítacué píalimá cáala pimànicuéca picáucawa, ibatàa abéeri hora piná, càmítacué píalimá càì. ²⁶ Càmicáinácué píalimá pimànica càiri achúmèeri wawàsi, íná canéeri iwèni meedá píináidacaalícuéwa piwàwawa báawanama yàacàsi iwali, bàlesi nacái.

²⁷ “Piicáidacué càinácaalí íiwinási nadàwinàacawa: Càmita náibaida. Càmita nacái needá sáawáli namàníripíná nabàlewa. Quéwa núumacué píri nadèniaca náiwínáwa cayábèeri iicácanáwa rey Salomón ibàle ícha, éwitaté máinicáaníta càasuca Salomónca. ²⁸ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri iicácanáwa, éwita masicái nàyacáaníta maléená èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemácani quichái iyú. Dios imànica cayábèeri masicái irí waiquéerica càiride iyúwa canéeri iwèni, íná iwàwacutácué pialíacawa Dios yàanápínácué pibàlepiná nacái. ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa Dios iwali icùanápinácué pía? ²⁹ Picácué píináidáaníwa mamáalàacata càinácaalícué iyú yéewanápíná peedáca piyáacaléwa. Picácué

máiní achúmaca pínáidacawa piwàwawa ìwali mamáalàacata. ³⁰ Níacáiná macáí èeri m̀nanáí càmíiyéica Dios yéenibeca náináidáanícawa nawàwawa ìwali, yáí wawàsica. Quéwa ìyacué pirí Wáaniri Dios yáaliéricawa càirínácaalí wawàsi pimáapuèricuéca. ³¹ Píalimáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùullaná pimànica, macáí pichàini iyúwa, yásí Dios yàacué pirí nacáí macáita càinácaalícué pimáapuèrica”, ímaca yáí Jesúsca.

Riqueza en el cielo

³² Jesús ímaca yéewáidacalénáí iríwa: “Picácué cáalu pía, píacué ǹusu ovejanáica; máisibáwanáitacué pía, quéwa Wáaniri Dios idéca yeedácuéca pía imàacáanápínácué yàasunáica pía, icùacaténácué pía. ³³ Piwéndacué piasuwa. Píacué iwènináami catúulécaneyéí irí. Yásí pidè̀napínácué cawènisíwéeri càmíirica imáalàawa Dios yèeripínácué pirí chènuniré, aléera càmicalatéca éwisàimipínácué píchani, càmicalaté cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa, càmita nacáí cuwée imáalàidacuéca píchani. ³⁴ Yásí plasucué cawènírisíwa ìyapíná chènuniré, íná piwàwapínácué pìyaca chènuniré”, ímaca yáí Jesúsca.

Hay que estar preparados

³⁵ Néeseté Jesús ímaca yéewáidacalénáí iríwa: “Pichù̀nacué píiwitáisewa picùacaténácué ǹucawa néese. Péem̀acué comparación: Piyacué càide iyúwa wenàiwica idécanáami ìwalica ibàlewa, ipucúadaca nacáí yàasu lámparama. ³⁶ Picùacué ǹucawa néese càide iyúwa áibanáí íbaidéeyéica nacùacaalí náiwacaliwa yèp̀ucawa casamiento néese, áibanáí imànicatalé fiesta nacásàacadénáamiwa. Nacùaca

náiwacaliwa yàacawa néese àta yàanàacataléta casamiento néese, yéewanápiná nàacùaca irí capìi inùma ráunamáita yàanàacaalípiná imáidaca. ³⁷ Yáí náiwacali yàanàacaalípiná, yá yàanàacaalí nía càmiyéica iimá, yásí casímáica yàasu wenàiwicanái. Péemìacué cayába, yáí náiwacali ichùnìapínáca yàasuwa iwacùacaténá nali nayáapíná. ³⁸ Casímáica níawa, náiwacali yàanàacaalí nía càmiyéi iimá, éwita yàanàacaalí néré catá bamuchúami, càmicaalí nacái, cacámalaléwa nacái. ³⁹ Péemìacué comparación: Capìi íiwacali yáalíacaalítéwa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàacatá, néese càmita ibatàa nàacùaca capìinùma nayéedùanápiná ícha yàasutá. Càmita quéwa capìi íiwacali yáalíawa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁰ Càita nacáicué pía. Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese, núa asìali Dios néeséerica, nùacáináwa néese càmicatáipínátacué picùa nùanàa”, ímaca yáí Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴¹ Néeseté Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿picàlidasica yáí comparaciónca péewáidacaténá wíawamita wía péewáidacaléca, càmicaalí nacái, péewáidasica canánama wenàiwica? —Ímaca yáí Pedroca.

⁴² Néese Wáiwacali ímaca: “Péemìacué comparación: Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa capìi íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yáí yàasu wenàiwicaca, yeebáidéeri nacái íiwacali itàacáíwa machacànìiri iyú. Iná yáí capìi íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íchawa, yá ichùulíaca yàasu wenàiwicawa icùanápiná yàasu wenàiwica

áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴³ Nésecáwa íiwacali yàanàacaalípiná àniwa, yá casíimáica yàasu wenàiwica imànicaalícáwa iyaca càide iyúwa íiwacali íimáanáté irí. ⁴⁴ Péemiacué cayába, yái íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidaca cayába íiwacali iríwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalica. ⁴⁵⁻⁴⁶ Quéwa yái íiwacali yàasu wenàiwicaca iyúunáidacaalí íiwacali idècuniacawa mamáalàacata, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íibaidéyéica, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacaténá manuí iyáacaléwa, ìiraca nacái, icámáanápíná nacái, yáta íiwacali yàanàapínáca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùa yàanàaca, áiba hora nacái càníiri yáalíawa ìwali íiwacali yàanàanápíná. Yásí íiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica, càide iyúwa yùuwichàidáaná wenàiwica càníiyéica yeebáida itàacái.

⁴⁷ “Cawinácaalí yàasu wenàiwicanái yáaliyéicawa càinácaalí náiwacali iwàwáaná namànica, quéwa càníiyéica icùa íiwacali yàanàaca, càníiyéica yeebáida nacái íiwacali itàacáiwa, yá náiwacali icapèedáidapíná níawa manùba yàawiría cachàiníiri cabèesi iyú. ⁴⁸ Néseta quéwa cawinácaalí yàasu wenàiwica càníirica yáalíawa cayába càinácaalí íiwacali iwàwáaná yàasu wenàiwica imànica, néese imànicaalí íbáyawanáwa, yásí íiwacali icapèedáidaca báawatatàani. Cawinácaalí yáaliyéicawa cayába, iwàwacutá namànica máini machacàníiri iyú. Cawinácaalí yàasu wenàiwica íiwacali imàaqueyéica icùaca manùba, iwàwacutá nacùaca nía máini cayábéeri iyú náicha áibanái càníiyéica icùa

manùba”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús es causa de división

⁴⁹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé, íná càulenéeri wawàsi yàanàapináca macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa quichái yeemácaalí wenàiwica; yá ¡máiní nuwàwa quichái idàbaca ipucúacawa ráunamáita! ⁵⁰ ¡Iwàwacutápiná nùuwichàacawa cáiwíiri yùuwichàacáisi iyú, yá máiní báawaca nuínáidacawa nuwàwawa siùcade àta numáalàidacatalépináta nùuwichàacawa! ⁵¹ Picácué píináidawa wenàiwicanái nàypiná matuíbanáita náapichawáaca nùanàacáaníta aléi èeri irìculé. ¡Càmíirita! Néese, càmita abédanama náiwitáise nùwali. ⁵² Siùcáise nàyacaalí cinco namanùbaca néenánái, yásí máisiba càmita abédanama náiwitáise pucháiba yáapicha, càita nacái, càmita abédanama pucháiba íiwitáise máisiba yáapicha. ⁵³ Asíali yùuwideca imànipináca ìiriwa. Iiri nacái yùuwideca imànipiná yáaniriwa. Inanái ùuwideca umànipináca uíduwa. Uídu nacái ùuwideca umànipiná úatúawa. Ua nacái ucuíruca ùuwideca umànipiná uinìruwa. Uinìru nacái ùuwideca umànipiná ucuíruwa, níacáiná abénaméeyéi néená neebáidapiná nutàacái, quéwa áibanái càmita neebáidapiná nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

Las señales de los tiempos

⁵⁴ Yá Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Péemlacué comparación: Chái Israel yàasu cáli ínata, piicácaalícué manùba acalèe namichàacawa èeri iwàlùacatáisewa, yásí píimacuéca piríwáaca: ‘Aca uníara wàatalé’. Yásí yúuwàacawa. ⁵⁵ Néese cáuli

ipùacaalí sur néese, yásí pímacuéca ùuleca cáminá walíwa. Yásí ùulecani. ⁵⁶ ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Píalíacuécawa càinácaalí íimáaná yái acalèe íicácanáwa, cháí cáli nacái. Iná píalíacuéca nacáiwa càinácaalí íimáaná yái Dios imànírica siùca, quéwa picàlidacáitacué pichìwawa càmitasacué píalíawa cawinácaalí núa”, íimaca yái Jesúsca.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

⁵⁷ Jesús íimaca nalí: “¿Cánacué càmita píináidawa machacàníri iyú pimànínapínacué cayábéeri?
⁵⁸ Pisutá Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios ìyaca pírì càiride iyúwa piùwide. Péemìa comparación: Piùwide itécaalí pía icháawàacaténá piináwaná iwali nacuerínánái irí, yá iwàwacutá pitàaníca yáapicha éeréta àyapulìcubàa. Pisutá íicha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá íicha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa presoíyéi ibànaliculé, nacapèedáidacaténá píawa. ⁵⁹ Péemìa cayába. Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íichawa presoíyéi ibàna irìcuíse àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacálewa macáita, àta abéeri centavo piná, yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripínáta”, íimaca yái Jesúsca.

13

Importancia de la conversión

¹ Néenialíté abénaméeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yàatalé, yá nacàlidaca Jesús iríni, Pilato gobernador imàacacaté yàasu úwináíwa inúaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi. Yáté Galilea néeséeyéi íiranámi yèewlacawa napìra íiranámi yèewiwa, níái pìráimica nanuéyéicaté sacrificio piná nàacaténá Dios icàaluíná. Uwináí inúacáiná nía mawiénita irí yáni nanúacatái napìrawa, íná yéewa náiranámi yèewlacawa napìra íiranámi yèewiwa.

² Néese Jesús íimaca nalí: “Níara Galilea yàasu cáli néeséeyéica néetácatéwa máini báawéeri iyú. Iná cawàwanátacué piyúunáidaca cabáyawanácaté nía náicha canánama iyéeyéica nàasu cáli ínata.

³ Núumacué pirí, càmítaté cabáyawaná nía áibanái íicha. Néese càmicalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí péetápinácué nacáíwa méetàuculé Dios íicha. ⁴ Péemàcatécué nacái naináwaná ìwali áibanái dieciocho namanùbaca yéetéeyéicatéwa Siloé néré chènuníiri capìi yúuwàacáinatéwa náinatabàa. Picácué pínáidawa cabáyawanéeyéica nía náicha macáita Jerusalén ìyacàlená mìnánáica.

⁵ Núumacué pirí, càmítaté cabáyawaná nía áibanái íicha. Néese càmicalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí macáita péetápinácué nacáíwa méetàuculé Dios íicha”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa, náalíacaténáwa mesúnamáita Dios yúuwichàidáanápínaté israelitanái. Yá íimaca nalí: “Aiba asiali idènlacaté higuera yéetaná yàasu uva ibànacalená yèewiréwa. Yàaca iicácaténá idènièricaalí ìyacanáwa yái àicuca, quéwa canáca

yàanèri ìyacanáca. ⁷ Iná bànacalé íiwacali íimaca yàasu wenàiwica iríwa icuèrica uva ibànacalená: ‘Piicá yái àicuca. Nudéca nucutáca ìyacaná máisiba camuí imanùbaca. Yá canáca ìyacaná. Iná piùcani. Canápináta meedá wamàaca ibàlùacawa cháí màyacanéeri’, íimaca. ⁸ Quéwa yái icuèrica bànacalé íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, pimàaca ibàlùacawa cháí quirítàacáwa abéeri camuípiná. Yá nubàsabàsáidaca itéesebàa cáli, nùwacáidapiná nacái pìrái ìyami cayábacaténá irí cáli. ⁹ Yá cawàwanáta càyacanácani. Néese quéwa màyacanácaalí mamáalàacatani, yásí piùcacani’, íimaca íiwacali iríwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Aiba sábado judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús yéewáidacaté nía néewáidacàalu irícu. ¹¹ Uyaca néeni cáuláiquéechúa inanái. Demonio yùuwichàidacaté úa dieciocho camuí. Càmita demonio ibatàa ubàlùacawa machacànita, canásíwa, cawaalíca úa mamáalàacata. ¹² Néese Jesús iicáca úa, yá imáidaca yàataléwa úa. Iimaca ulí:

—Pía inanái, nuwasàaca pía uláicái íicha —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ùwali úái inanáica. Yáta cayábaca úa. Yá úalimáca ubàlùacawa machacànita. Yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri. ¹⁴ Quéwa yái néewáidacàalu íiwacali iicáca Jesús ichùnìaná úa càide iyúwa íibaidacalési, íná calúacani Jesús yáapicha Jesús ichùnìacáiná úa sábado irícu nayamáidacatáicawa. Yá néewáidacàalu íiwacali íimaca wenàiwicanái irí:

—Iyaca walí seis èerita wáibaidacatáipiná. Iwàwacutácué pìanàaca quéechacáwatá ichùnìacaténácué píatá, càmita siùca èeri sábadò wayamáidacatáicawa —íimaca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, péemiacué comparación: Macáitacué piwasàaca pipìranáywa pacá itéeyéica yàasusi, burro nacái pitécaténácué nàiraca úni siùca èeri wayamáidacatáicawa. ¹⁶ Néeni, ¿cánácué càmita pibatàa uèpunícawa cayába siùca èeri wayamáidacatáicawa úái Abraham itaquétúanámica, úái inanái Satanás idacuèchúa uláicái iyú dieciocho camuí? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Idécanáami Jesús icàlidaca nalíni, yá báica yùuwidenái wenàiwicanái yàacuésemi. Quéwa macáita wenàiwica casímáica nawàwa naicácáinaté yái Jesús imànírira íiwitáise cachàinírira iyúwa, yái camírira áibanái wenàiwica idé imànica.

La parábola de la semilla de mostaza

¹⁸ Jesús íimaca nalí nacái: “Siùcade nucàlidacué pirí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ¹⁹ Yái Dios icùaná yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa achúméeriina mostaza íimi, asìali ibànéerica ibànacale yèewiwa. Máini achúméerínaca yái íimica, quéwa idàwinàacawa manuírpiná mamáalàacata càiride iyúwa àicusíwa. Máinírira manuícani, íná yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana ínata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

²⁰ Jesús íimaca nalí nacái: “Siùcade nuéwáidacué pía comparación iyú píalíacaténácuéwa càinácaalí

iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²¹ Càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inaná yèewìadaca levadura máisibàawiríacatái harina yèewi, yéewanápiná macáita íbesi inísàacawa”, ímaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

²² Néeseté idècunitàacáwa Jesús yèepunicawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá ichàbacawa áibanái iyacàle irìcubàa imanùbaca, manuínaméeri, púubéeri nacái yàcaléca. Yá yéewáidaca wenàiwicanái néenibàa nacái. ²³ Aiba wenàiwica isutáca yéemìawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿máisibáwanáitasica wenàiwica níara Dios iwasèeyéipináca yàasu yùuwichàacáisi íchawa? —ímaca. ²⁴ Jesús ímaca irí:

—Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacatená nutàacái. Máini càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacatenáwa Dios iyacàle irìculé, càide iyúwacué càulenáaná wawàlùacawa máucuíri capì inùma irìcubàa. Núumacué pirí madécaná wenàiwica nawàwapiná nawàlùacawa Dios iyacàle irìculé iyéerica chènuniré Dios icùacataléca macáita, quéwa càmita náalimápiná, càmicáinaté neebáida nutàacái báisíiri iyú. ²⁵ Numànipiná càide iyúwa capì íiwacali imàníiná. Nudécanáami nubàlìaca capì inùma chènuniré, yásí piácué iyéeyéica méetàuculé capì íicha, pìanàpinácuéca inùma néré, yá pimáidapínacuéca nulíwa: ‘Wáiwacali, piácua walíni’, càipínacué píimaca nulí. Quéwa núumacuéca piríwa: ‘Càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicalícué pía’, càì núumacuéca pirí. ²⁶ Néese píimapínacuéca nulí: ‘Wayáacaté

wayáacaléwa píapicha. Péewáidacaté wía wàyacàle yàasu calle irìcubàawa', càipinácué píimaca nulí.
²⁷ Quéwa núumapinácué pirí àniwa: 'Nudéca núumacuéca pirí, càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicalícué pía. Pìacuéwa nuícha macáita píacué imàníyéica ibáyawanáwa', càipinácué núumaca pirí. ²⁸ Yá píicháanípínacuéca néenibàawa, píamíadapínacuéca piyéiwa piùwichàacái iyúwa, píicácáinácué píawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái, macái profetanái nacái nàyaca Dios ìyacàle irìcu, icùacataléca macáita chènuniré, píacué quéwa piúcapínacuécawa méetàuculé.
²⁹ Madécanácáiná wenàiwica nàanàapíná néréwa, macái cáli néeséeyéica, norte néeséeyéi, sur néeséeyéi nacái, este néeséeyéi nacái, oeste néeséeyéi nacái, nayáacaténá nayáacaléwa Dios ìyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré.
³⁰ Néese abénaméeyéi càníyéica máiní cachàini siùcade cháí èeri irìcu áiba èeriwa máiní cachàinica níata áibanái íicha. Aibanái nacái cachàiníyéica siùcade, áiba èeriwa càmita máiníyéi cachàinica níata èeri imáalàacaalípináwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³¹ Yáté èerica abénaméeyéi fariseonái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá náimaca Jesús irí:

—Ara, píacàatétawa, rey Herodes iwàwacáiná inúaca pía —náimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Pìacuéwa rey Herodes yàatalé, yáara cachìwéerica. Píimacué irí cà: 'Péemla cayába, maléená èeri quirítàacáwa núuca demonio wenàiwicanái íicha, nuchùnìa nacái cáuláiquéeyéi. Néese mesúnamáita numáalàidaca numànica

nuíbaidacaléwa', càì pímacué iríwa. ³³ Quéwa iwàwacutá nuèpunícawa malééná èeri quiritàacáwa àta nùanàacataléta Jerusalén iyacàlená iriculé, níacáiná israelitanái nanúacaté batéwa macáita Dios yàasu profetanái Jerusalén iyacàlená iricu. Iná iwàwacutá núa nacái nuétácawa néenibàa.

³⁴ “¡Píacué Jerusalén iyacàlená mìnánáica, píacué inuéyéica Dios yàasu profetanái, inuéyéica nacái wenàiwica íba iyú, níái wenàiwica Dios ibànuéyéica icàlidacaténácué pirí tàacáisi inùmaliçuíse! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí uénibewa ubáiná yáapísewa! Quéwa càmitacué piwàwa nucùaca pía. ³⁵ Iná péemíacué cayába, máiséeyéipiná picapèemicuéca idécanáami piùwidenái imànicuéca píipunita ùwicái; núumacué nacái pirí, càmitacué piicá núa quirínama àta píimacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios ípidená ìwali, Dios ibànuèrica walí!’ càipínácué píimaca nùwali —ímaca yái Jesúsca.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

¹ Aiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús yàacawa iyáacaténá iyáacaléwa abéeri fariseo íiwacaliná icapèe iricu. Nàyaca néenibàa áibanái fariseo nacái iicáidéeyéica iyaca Jesús irí, naicácaténá asáisi imànicaalí áiba wawàsi nacháawèeripiná iináwaná ìwali ìwalíse. ² Iyaca abéeri cáuláiquéeri nacái Jesús íipunita. Yái cáuláiquéerica yéenéeriwa macáita ìwalísewa. ³ Néese Jesús isutáca yéemíawa níái yéewáidéeyéica

wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseonái. Yá íimaca nalí:

—¿Càinacué píináidacawa? ¿Dios imàacastica wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica siùca èeri sábadò wayamáidacatáicawa? —Íimaca yái Jesúsca.

⁴ Quéwa masànata íicha nía meedá. Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali yái cáuláiquéerica, yá ichùnìacani. Yá Jesús imàacaca asìali yèepùacawa náicha matuìbanáiri iyú. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí:

—Nucàlidacué pirí comparación: Abéericaalícué pìiri, càmicaalí nacái, pipìra pacá, yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa irìculé namusúadacatáise úni, ¿càmitasicué pimúsúada caquialétani, éwita sábadocáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? Iná ¿cánacué càmita píalíawa Dios imàacaca wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica macái èeri imanùbaca, sábadò nacái? —Íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese báica nía, càmita náalimá nacàlidaca iríni, Jesús imawèniadacáináté nía.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Níai asìanái fariseo imáidéeyéicaté néré nacutáca náawinacatáipináwa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi íinata, cáimacáicáiná naicáca níawawa, nawàwacáiná nacái áibanái naicáca nía cáimiétaquéeri iyú. Jesús iicácáiná namàníná, íná yàalàaca nía comparación iyú. Íimaca nalí:

⁸ —Aiba imáidacaalí pía fiesta casamiento nérépiná, picá píawinawa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi íinata yácáiná cawàwanáta áiba wenàiwica yàanàaca, capli íiwacali imáidéerica néré, cachàinírira píicha. ⁹ Néese capli íiwacali, yái imáidéericuéca pía pucháiba, yàanàapiná pìatalé,

yá ímapináca piríwa: ‘Pimàaca áiba yáawinacawa pìatalé’, càipiná ímaca pirí. Néese báica pía meedá naicácáiná piwàwacutáaná pìaca píawinacawa yàalubáisi íinata namáalàidáaná canánama, càmíiyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, déeculé capli íiwacali íicha. ¹⁰ Iwàwacutá càì pimànica: Namáidacaalí pía, yá píawinawa yàalubáisi íinata namáalàidáaná canánama, càmíiyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, yéewanápiná capli íiwacali yàanàaca néré, yásí íimaca pirí: ‘Nùacawéeriná, pichàbawa áibacatalé cáimiétacanéyeyéi yáawinacatáicawa’, càipiná íimaca pirí. Càita áibanái yáawinéeyécawa píapicha mesa iwéré naicápiná capli íiwacali iicáca pía cáimiétaquéeri iyú. ¹¹ Cawinácaalí wenàiwica cáimacáiyéica iicáca yáawawa, Dios imàacapiná báica nía, càmíiyéi nacái cachàini. Néese cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica cáimacái iicáca yáawawa, Dios imàacapiná cáimiétacanáca nía, cachàini nacái — íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese Jesús íimaca capli íiwacali irí imáidéericaté Jesús néré:

—Pimáidacaalí áibanái nayáacaténá nayáacaléwa píapicha, picá pimáida piacawéeyéináwa, nía nacái péenánáiwa, nía nacái piawiría yéenaca, nía nacái càasuíyéica iyéeyéica mawiénita pirí; níacáiná áibaalípiná náalíacawa iwàwacutáaná namáidaca nàataléwa pía nacái piyáacaténá piyáacaléwa náapicha. Càita napáyaidaca pía yàacàsi iwaliná pièricaté nalí. Quéwa càmita cayába càì pimànica. ¹³ Néese pichùnlaaalí manùba yàacàsi áibanái iyáapiná, yá pimáida catúulécaneéyeyéi wenàiwica, báawéyeyéi iiná

nacái, éeruíyéi yàabàli nacái, matuíyéi nacái.
 14 Yásí casímáipináca piwàwa càmicáiná náalimá
 napáyaidaca pía àniwa. Yásí Dios imàaca píríwa
 cayábasíwéeri cawèníri chènuníseérica áiba èeriwa
 namichàacaalípináwa yéetácáisi íicha macáita
 wenàiwicanáimi cayábéeyéica íiwitáise —íimaca
 yái Jesúsca.

La parábola de la gran cena

15 Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca nalíni, yá
 áiba yáawinéericawa néenibàa iyáacaténa iyáacaléwa
 náapicha íimaca Jesús irí:

—¡Casímáipinácani cawinácaalí wenàiwica
 iyéeripináca iyáacaléwa manùbéeyéi yáapicha Dios
 iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré!
 —íimaca. 16 Néese Jesús íimaca irí:

—Péemà comparación: Càasuíri asiali
 ichùnìacaté madécaná yàacási icapèe irícuwa
 iwacùacaténa manùbéeyéi wenàiwica yèewi
 nayáapináni. Yá imáidaca néré manùba wenàiwica.

17 Néese yéenáiwaná yàanàaca nayáanápíná
 nayáacaléwa, yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa
 icàlidacaténa nalíni níai wenàiwicaca càasuíri asiali
 imáidéeyéicaté. Yá íimaca nalí: ‘Aquialécué macái,
 nudéca nuchùnìaca macáita’, íimaca nalí. 18 Néeseta
 quéwa macáita nacàlidaca càmitasa náalimá
 nàacawa néré. Yái idàbáanéerica íimaca: ‘Nudéca
 nuwèniaca cáli bànacalé yàalupiná. Iwàwacutá
 nùacawa néré nuicácaténa néréni. Pimàni nulí
 cayábéeri picàlidaca píiwacali iríwani càmita nùalimá
 nùacawa icapèe néré’, íimaca irí. 19 Aiba íimaca
 irí nacái: ‘Nudéca nuwèniaca diez namanùbaca
 pacá íibaidéeyéipiná. Iwàwacutá nùacawa néré
 nùalimáidacaténa nía asáisi náibaidacaalí cayába.

Pimàni nulí cayábéeri, picàlidaca píiwacali iríwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré’, íimaca irí. ²⁰ Aiba íimaca irí àniwa: ‘Nudéca nuedáca nùacawéetúapináwa, íná càmita núalimá nùacawa néré’, íimaca irí. ²¹ Néese yái yàasu wenàiwicaca yèepùacawa íiwacali yàataléwa. Yá icàlidaca irí naináwaná. Néese calúaca yái íiwacalica. Yá íimaca yàasu wenàiwica iríwa: ‘Pìacàatétawa yàcalé néré. Picutáca wenàiwica carretera manuínaméeyéi irìcubàa, àyapu púubanaméeyéi irìcubàa nacái. Pimáida catúulécanéeyéi yàanàacaténá nucapèe néré, nía nacái éeruíyéi yàabàli, nía nacái yàana ituwièyéicawa íicha, nía nacái macàwéeyéica’, íimaca yái íiwacalica. ²² Néese yàasu wenàiwica íimáidaca nía. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica càide iyúwa píimáaná nulí, quéwa càmitàacá ipuníawa yái picapèeca’, íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Pìawa macái àyapu imanùbaca chuítaliré yàcalé íicha, ànalimalé nacái àta alénácaalí nàyaca wenàiwica. Pité néese wenàiwica nawàlùanápínáwa, yéewanápíná ipuníacawa yái nucapèeca’, íimaca yái íiwacalica. ²⁴ Níacáiná idàbáanéeyéica wenàiwicaca numáidéeyéicaté quéecha, núumacuéca píirí, canácata néená iyáapíná iyáacaléwa nuchùnièrica nucapèe irìcuwa”, íimaca yái Jesúsca.

Lo que cuesta seguir a Cristo

²⁵ Madécaná wenàiwica yèepunícatéwa Jesús yáapicha, yéewáidacalécaténá nía. Yá Jesús iwènúa iicáidaca nalí. Íimaca nalí: ²⁶ “Pìwàwacaalícué nuéwáidacaléca pía, néese iwàwacutácué cáinináca piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca píaniricuéwa, píatúa nacáiwa, píacawéetúa

nacáíwa, péenibe nacáíwa, péenánái nacáíwa, íchacué nacái yái cáinináanáca piicáca picáucawa. Càmicaalícué cáininá piicáca núa ícha yái cáinináanáca piicáca nía, néese càmitacué yéewa nuéwáidacalécuéca pía. ²⁷ Piwàwacaalícué piacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, iwàwacutácué matuíbanáiri iyú pimàacaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalícué piquíniná, éwita nanúacaalícué píawa peebáidacáiná nutàacái, càide iyúwa iwàwacutácaalí nawáacutáidaca nàasu cruzwa cawinácaalí yéetéeyéipinácawa cruz iwali. Iwàwacutácué nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianácué pía. Càmicaalícué càì pimànica, néese càmitacué píalimá nuéwáidacalécuéca pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cayába quéechacáwa asásí píalimácaalícué nuéwáidacaléca pía. ²⁸ Péemiacué comparación: Abéericaalí péenácué iwàwa imànica chènuníiri capìi, quéechacáwa yáawinacawa iputàaca cayába capìi iwènipiná yáalíacaténáwa asásí idènìacaalí iwènipiná imáalàidacaténá imànica capìi. ²⁹ Néese, càmicaalí càì imàni, néese idécanáami dàalaca imànica cáli ibàlùadacaténá capìi íba ínata, càmita yáalimá imáalàidaca imànica capìi. Yásí macáita wenàiwica iiquéeyéica capìi yéenámi, nadàbapiná naicáanica asiali iquíniná. ³⁰ Yá náimapináca iwali: ‘Yái asiali idàbacaté imànica chènuníiri capìi, néese càmita yáalimá imáalàidaca imànicani’, càipiná náimaca, naicáanica iquíniná. ³¹ Péemiacué áiba comparación: Aiba nacuèrinásàiri iwàwacutácaalí imànica ùwicái áiba cáli ípunita, quéechacáwa yáawinacawa ínáidacaténáwa cayába asásí yàasu

úwinái diez mil namanùbaca náalimácaalí namawèniadaca náichawa áiba cáli icuèriná yàasu úwinái veinte mil namanùbaca. ³² Néese càmicaalí yáalimá imawèniadaca íchawa nía, yásí ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áiba cáli icuèriná yàatalé, ipíchawáise yàanàaca mawiénita, nasutácaténá néemlawani càsimalénácaalí iyú iwàwacutá ipáyaidaca íchawani, yéewanápiná imàacaca nàyaca matuúbanáita. ³³ Càita nacái iwàwacutácué pínáidacawa cáalíacáiri iyú asásí píalimácaalícué pimànica càide iyúwa nuchùulianá pía, yácáiná, càmicaalícué pimàaca piwàwawa ícha macáita piasumica, néeseacué canáca yéewanáwa nuéwáidacaléca pía”, ímaca nalí yái Jesúsca.

Quando la sal deja de estar salada

³⁴ Jesús ímaca nalí: “Péemiácué comparación: Nuéwáidacalénái nàyaca machacàníiri iyú, namàni nacái cayábéeri. Càica níade iyúwa cayábéeri iwidùma, puìwéerica imànica yàacàsi yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puìwa iwidùmaca, yá càmita yáalimá puìwaca àniwani. ³⁵ Canéeri iwèni meedáni yái iwidùmaca. Càmita cayába cáli iríni. Càmita cayába irí nacái yáníi nàwacáidacataléca pìrái ìyami. Wáuca meedáni, yái iwidùmamica. Càita nacái iwàwacutácué piyaca machacàníiri iyú, pimànicué cayábéeri nacái, píacué nuéwáidacaléca, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíiri tàacáisica. Càuwíiyéicaalícué pía, péemiácué nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja

¹ Néenialité madécaná yeedéeyéicaté plata néenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná, áibanái nacái báawéeyéi íiwitáise, nàacawa Jesús yàatalé, néemìacaténá itàacái. ² Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, natàaníca báawéeri iyú Jesús ìwali. Náimaca Jesús ìwali:

—Yái asìalica itàidaca cayába báawéeyéi íiwitáise, yá iyáaca iyáacaléwa náapicha —náimaca.

³ Iná Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: ⁴ “Péemìacué comparación: Abéeri péenacué idèniacaalí cien namanùbaca ipìra ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa, yásí náiwacali imàacaca ipìranáíwa noventa y nueve namanùbaca manacúalibàa yàacaténá icutáca oveja yúuquéricawa íicha àta yàanàacatalétani. ⁵ Néese yàanàacaalíni, yásí casímáiri iyú imichàidaca oveja iwáacutaléwa. ⁶ Néese yàanàaca icapèe néréwa, yá ìwacáidaca yàacawéeyéináwa, áibanái nacái iyaquewéeyéicawa. Yá íimaca nalí: ‘Casímáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca yái nupìra ovejawa yúuquéricatéwa nuícha’, càipiná íimaca yái oveja íiwacalináca”, íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí: “Péemìacué cayába. Càita nacái abéeri wenàiwica iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri íicha, yásí àngelnái íyéeyéica chènuniré nayanídacawa abéeri wenàiwica ìwali manuísíwata íicha yái nayanídáanácawa noventa y nueve namanùbaca ìwali ínáidéeyéicawa mabáyawanáca, ínáidéeyéica nacáíwa càmita

iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri ícha càide iyúwacué piínáidáanáwa pìwaliwa. Iná yéewa cayábacata nàwacáidáyacacawa nùatalé níai yáaliyéicawa cabáyawanáca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íchwawa”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ Néseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Inaná idènìacaalí diez namanùbaca moneda máiniyéi cawènica yáawamiyéi plata quírameníri, néese abéechúa monedacaalí yúucawa uícha, yásí upucúadaca lámpara ucutácaténá moneda yúuquéechúacawa uícha. Yá utunúaca ucapèe irìcubàawa éeréeri iyú àta ùanàacataléta moneda cawèníchúaca. ⁹ Néese ùanàacanáami úa, yá ùwacáidaca uyaquewéeyéiwa inanái, áibanái nacái ùacawéeyéináca inanáica. Yá úumaca nalí: ‘Casímáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca cawèníchúaca moneda yúuquéechúacatéwa nuícha’, úumaca nalí. ¹⁰ Núumacué pirí, càita nacái casímáica Dios yàasu ángelnái abéeri wenàiwica iwali, cawinácaalí báawéericaté íiwitáise iwènúadéerica íiwitáisewa báawéeri ícha Dios irípiná”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ Néseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Càasuíri asiali idènìacaté yéenibewa pucháiba asianái. ¹² Néese iméeréeri ímaca yáaniri iríwa: ‘Pápa, pía nùasu yéená yái pìasucawa pièripináca nulí péetácaalípináwa’, ímaca yáaniri iríwa. Yá néese

náaniri iwacùaca macáita yàasu yèewiwa nalí.
¹³ Néese cáwa cawàwanáta máisiba èeri idénáami, iméeréeri iwéndaca íchawa yáaniri yàasuwa, yá itéca iwènináami, néese yàacawa déeculé áiba cáli néré. Yá yúucaca macáita yàasu platawa iyacaténá máini máiwitáiséeri iyú. ¹⁴ Néese idécanáami yúucaca macáita, yá idàbaca canáca nayáacalé cachàiníiri iyú néenibàa. Yá iméeréeri idàbaca máapicani. ¹⁵ Yá icutáca íbaidacalépináwa áiba asiali yáapicha yái cáli néeséeri. Yái asiali ichùuliaca iméeréeri yàacawa yàasu manacúaliré yàacaténá ipìra marranonái iyáapiná. ¹⁶ Máini iméeréeri iwàwaca iyáaca marranonái iyáacalé yéénaca anáica, quéwa càmita wenàiwica ibatàa iyáaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmita nàa iyáapiná. ¹⁷ Atata ùuculíiri idàbaca íináidacawa cáallacáiri iyú àniwa. Yá íimaca iríwa: ‘Núaniri idènáca yàasu wenàiwicawa manùbéeyéi. Nadèna nayáacaléwa cayábata, imàacaca nacáiwá nalí manuí. Quéwa, núa cháí nuétácawa máapicái iyú. ¹⁸⁻¹⁹ Siùcade nuèpùacawa núaniri icapèe néréwa àniwa. Yá núumapiná iríwa: Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pirí nacái. Siùcade càmita quirínama cayábaca nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápiná pirí núanirica píata. Pimàaca nùyaca càide iyúwa pìasu wenàiwica, yásí nuíbaidaca pirí, càipiná núumaca núaniri iríwa’, íimaca íináidacawa iríwa yái iméeréerica. ²⁰ Iná yàacawa, yèèpùacawa yáaniri icapèe néréwa.

“Quéwa déecuìsecaalí tàacáwani, yá yáaniri iicácani. Yá catúulécanáca iicáca ìiriwa. Yá yáaniri ipìacawa ípunitáidaca ìiriwa. Yá yàanalìcuca ìiriwa itàidaca cayábani. Isùsùaca ìiri inàni ìwaliwa

càide iyúwa náiwitáise nataidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ²¹ Néese yái ìiri iméeréeri íimaca yáaniri iríwa: ‘Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pírí nacái. Siùcade càmita quirínama cayába nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama númáanápíná pírí núanirica píata’, íimaca. ²² Yáanirita quéwa íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: ‘Caquialétacué, peedácué ibàlepiná cayábanaméeri áiba bàlesi íicha. Pìwalicué ìwalini. Pìwalicué anillo icáapi íiduná ìwali. Pìwalicué nacái izapatonipíná yàabàli ìwali. ²³ Peedácué nacái pacá íidu walíibèechúaca. Pinúacué wayáapínáni. Siùcade wamànicué fiesta. ²⁴ Yácáiná nuírca, nuyúunáidéericaté yéetácatéwa nuícha, siùca quéwade idéca yèepùacawa nùatalé àniwa. Yúucacatéwa nuícha, quéwa siùca nudéca nùanàaca àniwani’, íimaca nalí yái yáanirica. Néese nadàbaca namànica fiesta.

²⁵ “Idècunitàacá namànica fiesta, yá ìiri béeri íibaidaca yèepunícawa yáaniri yàasu manacúali néenibàawa. Yá yèepùaca yàacawa capli nérépiná, yásí yéemìaca namànica música, abénaméeyéi nacái nalabàaca casímáiri iyú. ²⁶ Yái ìiri béerica imáidaca yàataléwa abéeri íibaidéeri. Yá isutáca yéemìawa càinácaalí namàníná capli iricu. ²⁷ Yá íibaidéeri íimaca irí: ‘Idéca yèepùacawa néese àniwa piméeréerica, íná píaniri idéca ichùullaca nanúanápíná wayáapíná pacá íidu walíibèechúa yáwanái, yácáiná piméeréeri idéca yàanàaca cayábata’, íimaca irí. ²⁸ Néese calúacani, yái ìiri béerica. Càmita iwàwa iwàlùacawa capli iriculé, íná iwàwacutá yáaniri imusúacawa isutácaténá íicha iwàlùanápínáwa néré náapicha. ²⁹ Quéwa

ìiri béeri càmita yeebá, yá íimaca yáaniri iríwa: ‘Nudéca nuíbaidaca pirí madécaná camuí. Nudéca numànica mamáalàacata càide iyúwa pichùullianá numànica. Canácatáita pia nulí ibatàa abéeri cabra achúméeríinapináta, numànicaténá fiesta nùacawéeyéiná yáapichawa. ³⁰ Siùca idéca yàanàaca yái piirica, yúuquéricaté macáita pìasu platami máaléquéeri iyú nalípiná inanáica iiméeyéica asianái yáapicha plata ìwalinápiná, yá pidéca pinúaca irí iyáapiná pacá íidu walíibèechúa’, íimaca yái ìiri béerica.

³¹ “Néese yáaniri íimaca irí: ‘Nuìri. Pidéca piyamáacawa núapicha càiripináta. Pìasucata macáita yái nudènièrica. ³² Siùcade quéwa máini cayábaca wamànínáca fiesta, casímáica nacái wía. Piméeréericáiná idéca yàanàaca, yái iyéericaté càide iyúwa yéetéerimiwa, quéwa idéca yèepùacawa wàatalé càide iyúwa idéca nacáicaalí yèepùacawa cáuca àniwani; yúucacatéwa nuícha, yá wadéca wàanàaca àniwani’, íimaca yái yáanirica. Càita nacái Dios itàidaca cayába cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa ibáyawaná íichawa”, íimaca yái Jesúsca.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca yéewáidacalénáiwica comparación iyú. Íimaca nalí: “Iyacaté abéeri náiwacali càasuíri. Idènlaca yàasu wenàiwicawa icuèrica càasuíri yàasu cawèníri. Yá áibanái nàanàaca nacháawàaca yàasu wenàiwica iináwaná

ìwali yái wenàiwicaca icuèrica íiwacali yàasuwa. Náimaca yúucáanása meedá íiwacali yàasu platawa máiwitáiséeri iyú. ² Néese íiwacali imáidaca yàataléwani. Yá íiwacali íimaca irí: ‘Nudéca nuémìaca piináwaná piúcaca nùasu plata. Siùcade pichùnà nùasuwa picàlidacaténá nulí macáita píibaidacalé ìwaliwa càmicáiná nubatàa picùaca nùasu quirínama’, íimaca yái íiwacalica. ³ Néese yái asìali yàacawa íiwacali íichawa. Yá íimaca iríwa: ‘¿Càinásica numàni siùcade nuíwacali iwàwacáiná yúucaca núa? Canáca nuchàini nubànacaténá nubànacalewa. Báica nacái nusutáca plata áibanái íicha nuwènièripiná iyú nuyáapináwa. ⁴ Uwé, siùca núalíacawa càinácaalí numàníinápiná àniwa yéewanápiná áibanái yeedáca yàataléwa núa, idécanáami nuíwacali yúucaca núa’, íimaca iríwa. ⁵ Néese yái asìali imáidaca wenàiwica imawènièyéica íiwacali íicha plata nàanàanápiná abéerinamata namanùbaca iyúwa. Yá íimaca idàbáanéeri irí: ‘¿Càisimaléná pimawènà nuíwacali íicha?’ íimaca. ⁶ Néese idàbáanéeri wenàiwica íimaca: ‘Numawènà píiwacali íicha cien namanùbaca yàalu olivo isééná’, íimaca. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca irí: ‘Cháta ìyaca pimawèniacáleca cuyàluta ibáiná irícu. Piúca meedáni. Ara, píawinacàatétawa pitànàa àniwa áiba cuyàluta ibáiná irícu cincuenta namanùbaca pimawèniánápiná nuíwacali íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca irí cincuenta namanùbaca meedá’, íimaca irí. ⁷ Néese yái íiwacali yàasu wenàiwicaca íimaca áiba irí: ‘¿Néeni pía? ¿Càisimaléná pimawènà?’ íimaca irí. Yái áiba asìali íimaca irí: ‘Cien namanùbaca yàalu trigo ituíná’, íimaca irí. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca irí:

‘Cháta iyaca pimawènìacáleca cuyàluta ibáiná irìcu. Piúca meedáni. Pitànàa áiba cuyàluta ibáiná irìcu àniwa ochenta namanùbaca pimawènìanápíná íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca irí ochenta namanùbaca meedá’, íimaca irí. Càita imànica náapicha macáita wenàiwica imawènìèyéica íiwacali íicha yàasusi. ⁸ Néese yái íiwacali yáalíacawa bàsabàsaca yàasu wenàiwica íiwita, yái báawéerica íiwitáise icuèricaté íiwacali yàasuwa, iwènúadacáiná namawènìacále. Nudéca nucàlidacuéca pírí yái comparaciónca píalíacaténáwa máiníyéi cáalíacáica èeri mìnanáica càmiyéica yeebáida Dios itàacái namànicaalí wawàsi nanacáiyéi yáapichawa, cáalíacáica nía píchacué, píacué yeebáidéyéica Dios itàacái.

⁹ “Iná nùalàacuéca pía pimànínápinácué cayábéeri áibanái irí pìasu plata iyúwa, yéewanápinácué cáinináca naicáca píawa. Nésecáwa, plata imáalàacaalípináwa píchacué, yásí needácué nàataléwa pía aléera chènuniré nàyacatalé càmirica imáalàawa.

¹⁰ “Aiba wenàiwica icùacaalí achúméeri wawàsi machacàníri iyú, yá icùapínáca cayába nacái manùba wawàsi. Quéwa imànicaalí ibáyawanáwa idènìacaalí achúmanamata, yá imànìpináca ibáyawanáwa nacái idènìacaalí manùba. ¹¹ Iná càmicaalícué pimàni cayábéeri pìasu plata iyúwa cháí báawéeri èeri irìcu, néese càmitacué namàacapíná picùaca báisíri cawènìirica iyéerica chènuniré. ¹² Néese àniwa càmicaalícué picùa áibanái yàasu machacàníri iyú, néese càmita nàacué pírí pìasusíwapínáwa.

¹³ “Péemìacué comparación: Canácata yàasu

wenàiwica yáaliméeri imànica machacàníri iyú càide iyúwa íwacanáiná pucháiba ichùulianá imànica, báawacáiná iicáca abéeri íwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapíná íwacali áiba icàaluínináwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios irípináwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalicué piicáca plata”, ímaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi fariseo cáininéeyéica iicáca plata, néemiacáiná macáita Jesús ímáaná plata ìwali, íná naicáanica Jesús iquíniná.

¹⁵ Quéwa Jesús ímaca nalí: “Pidécuéca picàlidaca piináwaná ìwaliwa wenàiwicanái irí cayábáanása píiwitáise. Neebáidacué nacái pichìwa. Quéwa Dios yáaliacuécawa píiwitáise ìwali, càinácaalí iyáaná. Casímáica èeri mìnáná iicácuéca píiwitáise báawéeri, quéwa Dios iicácuéca píiwitáise iyúwa yáaséerimi isàni meedá”, ímaca yái Jesúsca.

La ley y el reino de Dios

¹⁶ Jesús ímaca: “Bàaluité iwàwacutá wenàiwica neebáidaca iyúwa profeta Moisés itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicuise, iyúwa nacái profetanái itànàanáté Dios itàacái. Càité iyaca àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. Néese Juan, núa nacái wadéca wacàlidaca wenàiwicanái iríni yái cayábéeri tàacáisica náalícaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Siùca madécaná wenàiwica nawàwa nàuwichàidaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica yái tàacáisica.

¹⁷ “Quéwa máiníri cayábacani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta

nacái natànèericaté Dios inùmaliçuise. Macáita ichàbapinácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Aibaalípiná Dios imáalàidapiná capìraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Néese cà míripináta itàacái bàaluisàimi imáalàapináwa, ibatàa abéeri letra achúméeriina pináta, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapinácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

¹⁸ Jesús íimaca: “Asìali imàacacaalí íichawa íinuwa, néese yeedácaalí iríwa áiba, imànica ibáyawanáwa, iimácáiná áiba inanái yáapicha cà míichúaca íinusíwa. Aiba asìali yeedácaalí íinupináwa abéechúa namàaquechúami, imànica ibáyawaná nacáiwá, iimácáiná úapicha, úara áiba asìali íinuca”, íimaca yái Jesúsca.

El rico y Lázaro

¹⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa. Yá íimaca nalí: “Iyacaté càasuíri asìali. Cayábanaméeri ibàle iicácanáwa cawèníri nacái. Macái èeri imanùbaca imànica fiesta máiníri cawènica. ²⁰ Iyacaté nacái catúulécanéeri asìali cacháunéeri ìwalíise íipidenéeri Lázaro. Yái Lázaro yáawinacawa càasuíri icapèe inùmaliçu. ²¹ Yái catúulécanéerica iwàwacaté iyáaca àta càinácaalí yàacàsi ituériwa càasuíri yàasu mesa íinatáise. Aulinái nacái nàanàaca Lázaro yàatalé nabèrùacaténá icháuná ituí yái catúulécanéerica. ²² Aiba èerité, catúulécanéeri yéetácawa. Yá ángelnái itécani iyacaténá paraíso irìcu, aléera Abraham yàatalé Dios yáapicha. Yá nacái càasuíri yéetácawa. Yá nabàlàcani, yái càasuírimica.

23 “Yái càasuírimica yùuwichàacawa mamáalàacata néenibàa báawéeyéimi nàacatalépinácawa néetácaalíwa, ípidenácatalé infierno. Càasuírimi iicáidaca déeculé, yá iicáca Abraham, Lázaro nacái, ìyéeyéica Dios yáapicha paraíso irìcu. 24 Iná yái càasuírimica imáidaca cachàiníiri iyú Abraham irí. Yá íimaca Abraham irí: ‘¡Nùawiri, Abraham, piicá nupualé! Pibànùà síisa Lázaro nùatalé idupíadacaténá úni nunène ìwali icáapi iyúwa, nùuwichàacáináwa báawanama cháí quichái irìcu’, íimaca. 25 Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Pía nutaquérinámica, iwàwacutá piwàwalica pìyáanáté máini cayábéeri iyú idècunitàacá cáuca pía, quéwa yái Lázaro ca ìyacaté máini catúulécanéeri iyú, idècunitàacá cáucani. Siùca Lázaro ìyaca cayába cháí, píata quéwa yùuwichèeriwa ìyaca néenibàa. 26 Càmita núalimá nubànùaca pìatalé Lázaro, ìyacáiná manuíri yàawa nacáiri depuúwéeri béecaná cháí bamuchúamicué wáicha, pía, wía nacái. Iná canáta yéewaná náalimá nachàbacawa aléera. Píacué nacái síisaara, càmitacué píalimá pìacawa síisa nacáira’, íimaca yái Abrahamca.

27-28 “Néese càasuírimi íimaca àniwa: ‘Uwé, néese pimàni nulí cayábéeri, pía nùawiri Abraham, pimàaca Lázaro imichàacawa yéetácáisi íicha, yá pibànùà Lázaro núaniri icapèè nérépiná. Nàyaca néeni cinco namanùbaça nuénánái. Pichùulia Lázaro yàalàanápíná nuénánái ipíchaná nàacawa aléi yùuwichàacáisi irìculé’, íimaca yái càasuírimica. 29 Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Péénánái nadènìaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluité, profetanái itànèericaté nacái Dios inùmalìcuíse. Ìwàwacutá péénánái yeebáidaca natàacái’, íimaca

yái Abrahamca. ³⁰ Néese yái càasuírìmica íimaca: ‘Báísíta, quéwa iwàwacutácawa nalí áiba wawàsi quiríta. Lázaro imichàacaalíwa yéetácáisi íicha imàacacaténá yáawawa naicácani, yásí nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha’, íimaca yái càasuírìmica. ³¹ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Càmicaalí neebáida Dios itàacái càide iyúwa Moisés, profetanái nacái natànàanáté, néese càmita nacái neebáidapíná Dios itàacái, éwita yéetéerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi íicha yàlàacaténá nía’, íimaca yái Abrahamca”, íimaca yái Jesúsca.

17

El peligro de caer en pecado

¹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Macái èeri imanùbaca iyaca madécaná wawàsi imàaquéerica wenàiwica nawàwaca namànica nabáyawanáwa. Quéwa, imáiní Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí wenàiwica yéewáidéerica áibanái namànicaténá nabáyawanáwa! ² Aibacaalí wenàiwica iméeràidaca áibanái namànicaténá nabáyawanáwa, yásí Dios yùuwichàidapíná manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca wenàiwica. Aibanái idacùacaalí manuírí íba ícanápi ìwalíise, náucacaténáni manuírí úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí íisicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máiní cachàiníwanái yùuwichàapínácawa áibanái íicha infierno irìcu. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi.

³ ¡Piicácué píichawa cayába piméeràidacáichacué púubéeyéi Dios ícha namànicaténá nabáyawanáwa!

“Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pitàani yáapicha ìwali. Néese iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri ícha, pimàaca piwàwawa ícha yái báawéerica imànírica pirí. ⁴ Ewita imànicaalí pirí báawéeri siete imanùbaca yàawiría abé èeri ìrcu, yá yàanàacaalí pìatalé siete imanùbaca yàawiría nacái, yá íimacaalí pirí: ‘Càmita quirínama numàni pirí báawéeri àniwa’, càicaalí íima pirí, iwàwacutá pimàacaca piwàwawa ícha yái báawéerica imànírica pirí”, íimaca yái Jesúsca.

El poder de la fe

⁵ Néese apóstolnái nasutáca Wáiwacali ícha wawàsi. Náimaca írí:

—Piyúudàa wía manuícáténá wáináidacawa wawàwawa pìwali cachàiníiri iyú mamáalàacata —náimaca. ⁶ Néese Wáiwacali íimaca nalí:

—Càmitàacáwacué manuí pínáidacawa piwàwawa nùwali, ibatàa achúméerína iyúpináta. Manuícáalícué pínáidacawa nùwali achúméerína iyútá, càide iyúwa mostaza íimínaca achúméerína iyáaná, yásí yéewanápinácué càì píimaca írí yái manuírí morera yéetanácatá: ‘Piwatàa píawawa cáli ícha, néese pibàna píawawa manuírí ùni yáaculé’, yásí àicu imànica càide iyúwacué píimáaná íritá —íimaca yái Jesúsca.

El deber del que sirve

⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú, yá íimaca nalí: “Abéeri náiwacali idènìlacaalí yàasu wenàiwicawa ichùnièrica bànacalé yáapíise, cawàwanáta nacái icùaca íiwacali ipìrawa, néese

idécanaami íbaidaca, yá yèepùacawa bànacalé néese, yá iwàlùacawa íiwacali icapèe irìculéwa. Néese, íiwacali càmita íima yàasu wenàiwica iríwa: ‘Caquialéta, píawinawa, piyáa piyáacaléwa’, càmita càì íima. ⁸ Néese íiwacali íimapiná irí meedá: ‘Pichùnà nuyáapiná. Pìwali cayába pibàlewa pitécáténá nulí nuyáapiná, idècunitàacá nuyáaca nuyáacaléwa. Néesezáwa idécanaami nuyáaca nuyáacaléwa, yásí numàaca piyáaca piyáacaléwa’, càipiná íimaca yái íiwacalica yàasu wenàiwica iríwa. ⁹ Càmita nacái íiwacali yàaca cayábéeri tàacáisi yàasu wenàiwica iríwa idécanaami imànica càide iyúwa íiwacali ichùullanáni, yàasu wenàiwicacáiná meedáni, íná iwàwacutá íbaidaca íiwacali iríwa càide iyúwa ichùullaná imànica. ¹⁰ Càita nacái idécanaamicué pimànica macáita càide iyúwa Dios ichùullanácué pía, picácué cáimacái piicáca píawawa ìwalíse, néese píimacué Dios irí: ‘Wíacata pìasu wenàiwicanái canéeyéica iwèni meedá. Wadéca wamànica càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica, càide iyúwa pichùullaná wamànica’, càicué píima Dios iríwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yá yèepunícawa bamuchúamibàa náicha Samaria yàasu cáli, Galilea yàasu cáli nacái. ¹² Jesús yàanàacaté mawiénita áiba yàcalé irí, yá diez namanùbaca asíanái cacháunéeyéi íimami lepra iyú nàanàaca Jesús íipunita. Déecuíseta quéwa nabàlùacawa Jesús íicha, càmicáiná judíonái íbatàa nàanàaca mawiénita áibanái irí. ¹³ Yá namáidaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—¡Pía Jesús, Wáiwacali, catúulécaná piicáca wía!
—náimaca Jesús irí. ¹⁴Jesús iicáca nía, yá íimaca nalí:

—Piacué pimàacaca sacerdotenái iicáca píimami náalíacaténáwa pidécuéca pichùnìacawa —íimaca nalí. Yá idècunitàacá nàacawa, yá ichàbacawa náicha yái uláicáica. ¹⁵ Yá abéeri néená níai cacháunéeyéimica iicácáiná masacàaca íimami lepra íicha, íná yèpùacawa Jesús yàatalé. Idècunitàacá yèpùacawa, yàaca cayábéeri Dios irí cachàiniiri iyú. ¹⁶ Yàanàaca Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Jesús irí. Yáawiada inàniwa cáliaculé yàcaténá Jesús icàaluíniná, yàcaténá nacái irí cayábéeri. Yái asìali Samaria yàasu cáli néeséerica, càmíirica judío. ¹⁷ Yá néeseca Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Nudéca nuchùnìacáwa diez namanùbaca cacháunéeyéi. Niara nueve namanùbacaca càmìta nèpùawa, éwita israelitacáaníta nía, nàcaténá cayábéeri Dios irí. ¹⁸ Abéerita yái càmíirica judío yèpùacawa nùatalé yàcaténá cayábéeri Dios irí —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese Jesús íimaca Samaria yàasu cáli néeséeri irí:

—Pimichàawa. Pìawa. Uláicái idéca ichàbacawa píicha, peebáidacáiná nulí —íimaca yái Jesúsca.

Cómo llegará el reino de Dios

²⁰ Fariseonái nasutáca néemìawa Jesús càicaalínápinácaalí Dios icùa macáita wenàiwicanái. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmìtacué píalimá piicáca càinácaalí iyú Dios icùaca wenàiwicanái. ²¹ Càmìta náimapiná: ‘Piicácué, Dios icùaca wenàiwica cháí cáli’; càmìta nacái náimapiná: ‘Aiba cáli ínata nacái Dios icùaca

wenàiwica', càmita náimapiná càmicáiná náalimá naicáca natuí iyúwani càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa, icùacáiná náiwitáise, icùa nacái abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese Jesús icàlidacaté yéewáidacalénái iríwani:

—Máadáinicuéca piwàwa piicáca núa áiba èeriwa, éwitasica píalimácaalí piicáca núa abé èeri piná meedátá, piwàwapinácuéca piicáca núa, núa asíali Dios néeséerica. Máinicué piwàwapiná piicáca nùanàaca nucùacaténá macáita, quéwacué càmitàacá piicápiná núa. ²³ Aibanái nacàlidapiná nachìwawa, náimapiná nudécasa nùanàaca. Náimapináca: 'Mesías idéca yàanàaca cháí'; áibanái náimapinácué pirí: 'Mesías idéca yàanàaca néré'. Quéwa picácué pìawa néré, picácué nacái pìawa náapicha. ²⁴ Péemìacué, nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicápiná nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capìraléeri cáli ìwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càipiná nacái nùacawa néese àniwa nuénáiwaná yàanàacatáíwa, núa asíali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéri iyúwa. ²⁵ Quéwa iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata quéechacáwa, yá iwàwacutá èeri mìnánái ìyeyéica siùca báawaca naicáca núa càiride iyúwa canéri iwèni meedá. ²⁶ Mawiénicaalípiná nuénáiwaná nùanàacatáipiná àniwa, núa asíali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypiná càide iyúwaté èeri mìnánái ìyáaná Noé yàasu èerité. ²⁷ Matuíbanáicaté nàyaca Dios íicha bàaluité. Nayáacaté nayáacaléwa, néese nàiraca nacái, needácaté náinupináwa,

àta Noénái iwàlùacatalétawa arca irìculé. Yáté manuíri yéesacái yàanàaca, yá néetácátéwa macáita wenàiwica càmiyéicaté iwàlùawa Noénái yáapicha arca irìculé. ²⁸ Càité nacái Lot yáapichéeyéimi Sodoma ìyacàlená mìnánái nàyacaté matuíbanáita Dios ícha. Nayáacaté nayáacaléwa, nàiraca nacái nàiracaléwa. Nawènia nacái nàasupináwa. Nabànacaté nabànacalewa, nawénda nacái nàasuwa. Namànicaté nacái nacapèewa. ²⁹ Quéwa idécanáamité Lotnái namusúacawa Sodoma ìyacàlená ícha, yáté quichái yèewièricawa azufre yèewi yúuwàacátéwa chènuníse Sodoma mìnánái iwali. Yáté néetácawa macáita. ³⁰ Càita nacái yúuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri mìnánái iwali áibaalípiná numàcacaalípiná núawawa naicáca núa, núa asiali Dios néeséerica.

³¹ “Néenialípiná áibacaalí iyamáidapináwa ìyaca icapèe ipùata sàabadéeri ínatabàawa, idèniacaalí nacái yàasuwa capli irìcu, iwàwacutá càmita yèepùa iwàlùacawa icapèe irìculéwa yeedácaténá yàasuwa ipíchawáise ipìacawa Jerusalén ìyacàlená ícha. Aibacaalí nacái yèepunípináwa manacúalibàa, iwàwacutá càmita yèepùawa icapèe néréwa ipíchawáise ipìacawa Jerusalén ìyacàlená ícha. ³² Piwàwalicué càinácaalíté Lot ínnumi yéetácawa, cáininéechúacaté iicáca yàasumiwa èeri irìcúrica, úái yéetéechúamicatéwa càmicáináté upìacawa yàcalé ícha càide iyúwaté Dios yàalàaná úa. ³³ Cawinácaalí càmirica yeebáida nutàacái iwàwacáiná icùaca icáucawa cháí èeri irìcu, yúucapiná icáucawa càmiri imáalàawa, quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalíni, idènapiná icáucawa càmiri imáalàawa.

34 “Néese núumacué piri nùanàacaalí táiyápi, yá pucháiba wenàiwica naimápiná nàyaca cama irìcu. Angelnáí itépiná abéeri wenàiwica, áibapiná nacái imàacawa néenita. 35 Yá pucháiba inanái namulúapináca nàyaca ituínási. Angelnáí itépiná abéechúa inanái, abéechúapiná nacái imàacawa néenita. 36 Pucháiba asìanáí yèepuniyéipinácawa manacúalibàa. Angelnáí itépiná abéeri asìali, abéeripiná nacái imàacawa néenita —ímaca yái Jesúsca. 37 Néese yéewáidacalénái nasutáca néemìawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿chábàanáica nàanà needácaténá nía? —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Màulenéri iyú piicápinacué chábàanácaalí nàacawa càide iyúwacué píalíanáwa chábàanácaalí yéetéerimiwa iriawa piicácaalí manùbéyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa —ímaca yái Jesúsca.

18

La parábola de la viuda y el juez

1 Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú náalíacaténáwa iwàwacutáaná nasutáca Dios ícha mamáalàacata, yàalàacaténá nía nacái ipíchaná naméyáacawa nasutáca Dios ícha. 2 Yá Jesús ímaca nalí: “Iyacaté juez áiba yàcalé irìcu. Càmita yàa Dios icàaluíniná. Càmita nacái yàa wenàiwica íimiétacaná. 3 Uyacaté nacái yàcalé irìcu abéechúa inanái inìrimi yéetéechúamicatéwa ícha. Aiba wenàiwica iwàwacaté yeedáca uícha ùacawéeri yàasumi. Iná usutáca juez ícha wawàsi manùba yàawiría iyúudàanápíná úa. Yá úumaca juez irí: ‘Piyúudàa núa. Pichùulìa nàuwichàidàanápíná

nuícha nùuwideca yeedéerica nuícha nùacawéeri yàasumi’, úumaca juez irí. ⁴⁻⁵ Manùba èeri càmita juez yeebá usutáaná ícha. Néese maséeca iwàwa idècuni yéemìaca usàna. Yá íimaca iríwa: ‘Ewita càmicáaníta nùa Dios icàaluíniná, éwita nacái càmicáaníta nùa wenàiwicanái íimiétacaná, càicáaníta siùcade nuyúudàaca úara inanáica, nùuwichàidaca uícha ùuwide, máinicáiná usàiwicaca nulí wawàsi, ipíchaná ùanàaca mamáalàacata, yá usàiwica nulí wawàsita àta nuétáacatalétawa’, càica íimaca iríwa yái juez báawéerica íiwitáise”, íimaca nalí yái Jesúsca.

⁶ Yá Wáiwacali íimaca nalí àniwa: “Pidécuéca péemìaca itàacái yái juez báawéerica íiwitáiseca. Ewita báawéericáaníta íiwitáiseni, càicáaníta átata iyúudàaca manìríchúami. ⁷ Néeni, ¿càmitasicué píaláwa cayábéeri Dios íiwitáise? Iná iwàwacutácué píalácawa Dios iyúudàapiná cawinácaalí wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa, cawinácaalí isutéeyéica yáawawa ícha manuísiwata mamáalàacata èeríapinama, táiyápinama nacái. Yá Dios imawènìadapiná náicha nacái nàuwidenái. Càmita Dios idècunìapináwa déecuíri iyú iyúudàanápiná nía. ⁸ Núumacué pirí, Dios iyúudàapiná nía wa caquialéta, imawènìadapiná náicha nàuwidenái. Núa asiali Dios néeséerica, nùanàapiná àniwa aléi èeri iriculé, quéwa càmita nùanàapiná manùbéeyéi yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca abénaméeyéi wenàiwica comparación iyú, níara cachàiníyéica

iicáca yáawawa nayúunáidacáiná mabáyawanéeyéica nía, íná báawaca naicáca náichawa áibanái wenàiwica. Jesús íimaca nalí: ¹⁰ “Pucháiba asianái nàacatéwa templo irìculé nasutácaténá níawawa Dios íicha. Abéeri fariseo, áiba asiali nacái yeedéeri plata yéénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. ¹¹⁻¹² Yái fariseo ibàlùacawa abéerita méetàucuta áibanái íicha, isutáca yáawawa Dios íicha. Càì íimaca: ‘Pía Dios, nùaca pirí cayábéeri núacáiná cà mírica iyúwa áibanái wenàiwica canánama. Núa nacái càmita nuyéedù. Càmita báawa nuíwitáise nacái. Càmita nuimá áiba inanái yáapicha cà mílichúaca nuínusíwa. Càmita numàni nubáyawanáwa càide iyúwa imàníná yái asiali yeedéerica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná. Núa nacái numàaca nuíchawa nuyáacaléwa pucháiba èeri semana ìwali nusutácaténá Dios íicha. Macái néená níái diéyéica wawàsi nuedéerica nulíwa, numàaca abéeri néená Dios irípiná ofrenda iyú’, càì íimaca ìwaliwa yái fariseoca. ¹³ Néseta quéwa yái asialica yeedéerica plata yéénánái judío íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, yáta ibàlùacawa déecuìseta fariseo íicha. Máinicáiná báica iicáca yáawawa Dios iwéré ibáyawaná ìwalísewa, íná càmita iicáida chènuniré. Néese, ibàbàida yùcutawa mamáalàacata icáapi iyúwa máinicáiná achúmaca iwàwa ibáyawaná ìwaliwa. Yá íimaca mamáalàacata Dios irí: ‘Pía Dios, piicá nupualé, cabáyawanéerica núaquéi’, càì íimaca isutáca Dios íicha”, íimaca yái Jesúsca. ¹⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa: “Núumacué pirí, Dios imàacacaté iwàwawa ibáyawaná íicha, yái asiali yeedéerica plata yéénánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, néese asiali yèepùacawa

matuíbanáita icapèe néréwa. Quéwa yái fariseoca, càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha, níacáiná cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa máiníinása cayábaca nía áibanái ícha, Dios imàacapiná báica nía. Cawinácaalí quéwa icàlidéeyéica íchawa ibáyawanáwa, Dios imànipiná irí cayábéeriwa”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹⁵ Néeseté àniwa áibanái natéca néenibewa púbéeyéi Jesús yàatalé yéewacaténá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios ícha imàníinápiná nalí cayábéeri. Quéwa, Jesús yéewáidacalénái naicáca nía, yá nadàbaca nacuísaca náichawa wenàiwica itéeyéica yéenibewa Jesús yàatalé, yéewáidacalénái náimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁶ Quéwa Jesús imáidaca sùmanái nàanápínáwa yàatalé. Yá ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé, picácué pimáisanà nàanàaca, Dioscáiná icùaca wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáíwa. ¹⁷ Péemìacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púbéeyéi sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáíwa. Càmicaalí wenàiwica neebáida càì, néese canácatáita Dios yéenibeca nía —ímaca yái Jesúsca.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁸ Néeseté abéeri judío íiwacalíná isutáca yéemìawa Jesús. Yá ímaca Jesús irí:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —ímaca. ¹⁹ Jesús ímaca irí:

—Iwàwacutá pínáidacawa cayába ìwali yái pímáanáca, càinácaalí ímáaná yái tàacáisica íméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —ímaca yái Jesúsca, iwàwacáiná asìali yeebáidaca Dioscani yái Jesúsca. ²⁰ Néese Jesús ímaca irí àniwa:

—Píalíacawa Dios itàacái ichùulianá wía: ‘Picá píimá áiba inanái yáapicha cà míchúaca pínusíwa, áiba asìali yáapicha nacái cà mírica pinírísíwa; picá pinúa wenàiwica; picá piyéedù; picá nacái pichìwáida áibanái; pìà náimiétacaná píaniri, píatúa nacái’ — ímaca yái Jesúsca. ²¹ Néese asìali ímaca irí:

—Nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios ímáaná sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide — ímaca. ²² Jesús yéemìacani, yá ímaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéeri pimànica quiríta: Pìà piwéndaca macáita pìasuwa, pìà nacái iwènináami catùulécanéeyéi irí. Càipiná pidènacà pìasu cawèníiriwa chènuniré. Néese pèepùawa pìacaténáwa núapicha nuéwáidacalécáténá píà — ímaca yái Jesúsca.

²³ Yái asìali quéwa, yéemàcanáami, yá máiní achúmaca iwàwa máinícáiná càasucani, càmicáiná nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa. ²⁴ Jesús yáalíacáináwa achúmaca iwàwa yái asìalica, íná Jesús ímaca yáapichéeyéi iríwa:

—¡Máiní càulenápináca càasuýéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! ²⁵ Càide iyúwa camello cà míiná yéewa iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí irìcubàa, càita nacái càulenáca càasuíri wenàiwica yeebáidaca Dios itàacái Dios icùacaténáni —ímaca yái Jesúsca. ²⁶ Níái yéemièyéica Jesús ímáaná, náimaca Jesús irí:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha? —náimaca. ²⁷ Jesús íimaca nalí:

—Canáca yéewaná wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácáiná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca wamàacaca wàasuwa macáita wàacaténáwa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía —íimaca. ²⁹ Yá Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íchawa namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aibanái péenacué nacái nàapínáwa maléená èeri nàacawéeri íchawa, càmicaalí nacái néenánái ícha nacáíwa, càmicaalí nacái naséenái ícha nacáíwa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi ícha nacáíwa, namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁰ Yásí Dios yàapínacué pirí madécaná wenàiwica piiquéeyéipíná càiyéide iyúwa péenánáiwa cháí èeri irìcu. Néese, èeri imáalàacaalípináwa, yásí Dios yàacué picáuca càníiri imáalàawa chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³¹ Yáté Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa doce namanùbaca méetàucuta áibanái ícha. Yá íimaca nalí:

—Siùcade wàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Namànipíná nulí macáita càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuínáwaná ìwali, núa asíali Dios néeséerica. ³² Yá presopináca namànica

núawa namàacacaténá càmíiyéi judío inúaca núa, yá naicáanípiná nuquíniná, yá natàanípiná báawéeri iyú nùwali, yá nàapìsáidaca núawa. ³³ Nanúadáidapiná nacái núawa, yásí nanúaca núa. Quéwa máisiba èeri irìcu nucáucàapináwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Quéwa, Jesús yéewáidacalénái càmíta náalía néemìaca cànínacaalí íimáaná yái tàacáisica, càmíta nacái náalimá náalíacawa ìwali.

Jesús sana a un ciego de Jericó

³⁵ Néeseté, Jesús ìyaca mawiénita Jericó ìyacàlená irí, yá matuíri asìali ìyaca néeni, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái íicha ichàbéeyéicawa néenibàa. Isutáca náicha plata yéewanápiná iwènìaca iyáapináwa. ³⁶ Yái matúirica yéemìaca manùbéeyéi isàna nachàbáanáwa, yá isutáca yéemìawa nía, cawínacaalí yàawa náapicha néeni. ³⁷ Nacàlidaca iríni Jesús Nazaret ìyacàlená néeséericani yái càì ichàbacawa chábàì. ³⁸ Iná yái matúirica imáidaca:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca.

³⁹ Néese áibanái yèeyéicawa Jesús ipíchalé nacúisaca náichawani, yái matúirica, masànanápináni. Imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca. ⁴⁰ Néese Jesús iyamáaca ibàlùacawa. Yá Jesús ichùulìaca natéenápiná matuíri Jesús yàatalé. Néese matuíri yàacawa néré, yá Jesús íimaca irí:

41 —¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —Íimaca yái Jesúsca. Néese matuíri íimaca:

—Nuíwacali, pimàaca catuíca núa —Íimaca.

42 Jesús íimaca irí:

—Catuíca píawa, peebáidacáiná nuchùnìanápíná pía. Iná yéewa cayábaca píawa —Íimaca yái Jesúsca.

43 Yáta matuírimi iicáidaca àniwa. Yá yàacawa Jesús yáapicha. Yàaca nacái Dios irí cayábéeri. Néese áibanái iiquéeyéicani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri.

19

Jesús y Zaqueo

1 Néeseté, Jesús iwàlùacawa Jericó ìyacàlená iriculé. Ichàbacáitawa néenibàa. 2 Abéeri asìali càasuiri iyaca néeni, abéeri Jericó mìnali, ípidenéeri Zaqueo. Yái Zaqueo, náiwacalicanì, níai yeedéeyéica plata yéenanái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. 3 Yái Zaqueo iwàwa iicáca Jesústàatá, yáaliacaténá iicáca Jesús. Quéwa, càmita yáalimá iicácanì, manùbacáiná wenàiwica Jesús itéesebàa. Maléenéeri nacái yái Zaqueoca, íná càmita yáalimá iicáca Jesús. 4 Iná yái Zaqueo ipìacawa Jesús ipíchalépiná. Yá íriacawa sicómoro yéetaná yàana ìwalibàa yéewanápíná idéca iicáca Jesús. Yái àicu ibàluèricawa àyapu idùlepita, Jesús ichàbacatabàapínacawa. 5 Quéwa, Jesús ichàbaca yàacawa sicómoro yéetaná yáwibabàa, yá iicáidaca chènuniré. Iicáca Zaqueo yáawinéeriwa àicu yàanalìcu. Néese Jesús íimaca Zaqueo irí:

—Zaqueo, piricùawa caquialéta, siùcacáináta iwàwacutá nuyamáacawa picapèe néré —Íimaca yái Jesúsca.

⁶ Yá Zaqueo iricùacàtétawa néese. Yá casímáiri iyú yeedáca Jesús yàataléwa. ⁷ Néese áibanái, naicácáiná Jesús iwàlùacawa néré, yá natàaníca báawéeri iyú Jesús iwali. Yá náimaca nalíwáaca Jesús iwàlùacasawa icapèèriculé asialiquéi báawéerica, cáanáiricasa ibáyawaná, yái Zaqueoca. ⁸ Néesezáwa Zaqueo imichàa ibàlùacawa nàacuésemi. Yá Zaqueo íimaca Jesús irí:

—Péemìacáwa, Nuíwacali, macáita yái nudènièrica, nùapínáca yéema catúulécanéeyéi iríwa. Níara wenàiwica nucobréeyéica ichàbanamawa nuchiwa iyúwa, nuèpùadapíná nalíwani báiúnúaca yàawiriéicatái yáwanái íicha yái platami nuedéericaté náicha ichàbanamawa —íimaca. ⁹ Yá Jesús íimaca irí:

—Siùca èeri Dios idéca iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa —íimaca yái Jesúsca. Néese, Jesús iwènúacawa íimaca áibanái irí:

—Yácáiná asìalica, Abraham itaquérinámiquéi nacái, éwitaté iméeràcáanítawa Dios íicha. ¹⁰ Núacáiná, núa asìali Dios néeséerica, nudéca nùanàaca nucutácaténá níái cabáyawanéeyéica, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹¹ Néeseté idécanáami wenàiwicanái yéemìaca Jesús íimáaná, yá Jesús yéewáidaca nía comparaciòn iyú. Icàlidaca nalíni yái comparaciònca Jesús ìyacáinaté mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí ínáté nayúunáidaca Jesús icuèyèipinaté israelitanái caquialétatá.

¹² Yá íimaca nalí: “Péemìacué comparación: Iyacaté abéeri náiwacali, yèeripínacatéwa áiba cáli néré déeculé, yéewanápiná icuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeseéyéiwa, yásí yèepùanápinátéwa néese icùacaténá nía.

¹³ Ipíchawáise náiwacali yàacawa, yá imáidaca yàataléwa diez namanùbaca yàasu wenàiwicawa. Yá yàaca nachàba manùba plata náalimáwanama. Yá íimaca nalí: ‘Piacué pimànicaténá piasu wawàsiwa iyú yái plataca àta nùanàacataléta àniwa’, íimaca nalí. Néese yàacawa náicha. ¹⁴ Aibanáita quéwa náiwacali yàasu cáli néeseéyéi máiní báawaca naicácani. Yá nabànùaca áibanái wenàiwica náiwacali yáamiwa néré nacàlidacaténá nacuèriná iríwani. Náimaca: ‘Càmita wawàwa wacuèrinápiná yái asialica’, náimaca.

¹⁵ “Quéwa, idéca nacuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeseéyéiwa, yá náiwacali yàanàaca néese àniwa. Yá imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanániwa, níái yeedéeyéicaté íicha plata, yáalíacaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ¹⁶ Yái yàasu wenàiwicaca idàbáanéerica yàanàaca íiwacali yàataléwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái piasu plataca. Nuedácaté pirípiná diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁷ Néese náiwacali íimaca irí: ‘Cayábacáani. Cayábéeri nùasu wenàiwicaca pía. Pimànicáiná machacàníri iyú achúméerína iyú càide iyúwa nuwàwáaná, íná yéewa siùcade numàaca picùaca diez namanùbaca yàcalé mìnaná’, íimaca yái náiwacalica. ¹⁸ Néese yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali,

nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái pìasu plataca. Nuedácaté pirípiná cinco namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, ímaca. ¹⁹Néese náiwacali ímaca irí nacái: ‘Numàaca picùaca cinco namanùbaca yàcalé mìnanaí’, ímaca yái náiwacalica.

²⁰⁻²¹ “Néeseta quéwa náiwacali yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá ímaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, yáca pìasu platéi. Nuépùacaténi wáluma iyú nucáapica cayábani, cáalucáiná nuicáca pía, máinicáiná caluéri píiwitáise, peedáca yái càmiricaté píibaida piríwa. Peedáca piríwa nacái áibanái ibànacale, càmiricaté pibàna piríwa’, ímaca. ²²⁻²³ Iná náiwacali ímaca irí: ‘Pía, nùasu wenàiwica báawéerica íiwitáise, pitàacái iyúwa nucháawàaca piináwaná ìwali nùuwichàidacatená píawa. Píalíacaalítéwa caluérisa nuíwitáise, píalíacaalíté nacáywa nuedáaná nulíwa yái càmiricaté nuíbaida nulíwa, nuedáaná nacái áibanái ícha nabànacale càmiricaté nubànacaleta, néese, ¿cáná càmita pimàaca nùasu plata caja néré inísàacatenátéwa nulípiná quirítatá àta nùanàacatalétaté àniwa?’ ímaca yái náiwacalica. ²⁴ Néese náiwacali ímaca áibanái irí ìyéeyéica néeni: ‘Peedácué ícha yái plataca. Píacué iríni yái asíalica idènièrica diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca’, ímaca nalí yái náiwacalica. ²⁵ Yá náimaca náiwacali iríwa: ‘Wáiwacali, ¿cánásica càì pimàni? Yái asíali idéca idèniàca diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca’, náimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese náiwacali ímaca nalí: ‘Péemíacué cayába. Cawinácaalí íibaidéeyéica nulí cayába, numàacáanápíná náibaidaca nulí mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càmiíyéica

íibaida cayába, nuedápiná náicha náibaidacalémica. Níata quéwa, nùuwidenáica càmíiyéicaté iwàwa núa nacuèrinápináwa, píacué píibàaca nía. Peedácué nía nùatalé cháta, yá pinúacué nía', íimaca nalí yái nacuèrináca", íimaca yái Jesúsca.

Jesús entra en Jerusalén

²⁸ Idécanáamité còi Jesús íimaca nalí, yá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yéewáidacalénái yáapichawa. ²⁹ Yá batéwata nàanàaca iyacatái pucháiba yàcaléca. Abéeri yàcalé ípidenéeri Betfagé, áiba nacái ípidená Betania. Iyaca nacái néeni abéechúa dúli ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa idécanáami còi íimaca nalí:

³⁰ —Píacuéwa irìculé yái yàcaléca iyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pìanàapínacué burro nadacuèrica néeni, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa ínata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani. ³¹ Aibacaalícué isutá yéemiawa píawa cánácué yéewa piwasàacani, néese picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa Píiwacalícuéca —íimaca nalí yái Jesúsca.

³² Néese níái pucháiba yéewáidacaléca nàacawa íicha. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. ³³ Idàbaca nawasàaca burro, yá burro íiwacanánái isutáca yéemiawa nía:

—¿Cánácué piwasàa wapíra? —náimaca.

³⁴ Náimaca nalí:

—Wáiwacalica iwàwacutáni —náimaca.

³⁵ Néese yéewáidacalénái iríadaca yàasu ruana nacáiriwa burro iwaalíricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé.

Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro ínata.
³⁶ Idècunitàacá Jesús yàacawa burro ínata Jerusalén
 iyacàlená nérépiná, manùbéeyéi naliada nàasu
 ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulicubàa
 burrocaténá ìpìna ínatabàa càide iyúwaté
 náiwitáise nàanápíná nacuèrinásàiri icàaluínínáwa.
³⁷ Yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná Olivos
 yàasu dúli yàasu yàawa irìculé, yá canánama nía
 Jesús yéewáidacaléca, níái nacái yèepuníiyéicawa
 yáapicha, macáita nadàbaca namáidaca casímáiri
 iyú. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri naicácáináté
 Jesús imànica madécaná íiwitáise iyúwa yái cànírica
 wenàiwica idé imànica. ³⁸ Nacàlidaca nèepunícawa:

—¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànuèrica
 walí icùacaténácué wía! ¡Píacué canánama ìyèeyéica
 chènuniré, casímáicué piwàwa! ¡Wàaca pírí
 cayábéeri, pía Dios chènuníiséerica! —námaca.

³⁹ Néese abénaméeyéi fariseo yèepuníiyéicawa
 náapicha wenàiwicaná yèewi námaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, pìalàa
 nía cachàiníiri iyú níái péewáidacalécawa,
 masànanápíná nía, nacàlidacáiná piináwaná ìwali
 Dios inacáiricasa pía —námaca. ⁴⁰ Yá Jesús ímaca
 nalí:

—Péemiàcué cayába, masànacaalí níái
 nuéwáidacalécatá, yáta níái íbaca nacàlidaca
 nuináwaná ìwali Diosca núatá —ímaca nalí yái
 Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús iyamáa ibàlùacawa mawiénita
 Jerusalén iyacàlená irí, yá iicáca Jerusalén,
 néese ícháanica manuísíwata ìwali yái yàcaléca,
 catúulécánacáiná iicáca yàcalé mìnánái, yácáiná
 Jesús yáalíacatéwa manuíri yùuwichàacáisi

yàanàanápínáté nàwali. ⁴² Yá íimaca: “¡Máiní nuwàwa pialíacuécawa siùca èeri càinácaalícué iwàwacutáaná pimànica cayábacaténácué píapicha Dios! Cayábacaalícué píapicha Diostá, néese càmitacué yàanàa pìwali yàasu yùuwichàacáisitá. Quéwa càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica. ⁴³ Yàanàapínácué pírí báawéeri èeri. Piùwidenáicué namànipínácué iwáiná pìyacàle itéesebàa macáita, ipíchanácué pimusúacawa yàcalé íicha. Macáitacué náawapínácuéca píawa. Yá namànipiná ùwicái píipunitacué pitéesebàa macáita. ⁴⁴ Yásí namáaláidacué pìyacàle macái, nanúapíná macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irìcu. Nacàlàliapínácué picapèe. Càmita namàcapíná capìi yàasu íba yáawinacawa áiba íba íinata, yá nacàlàliacuéca macáita yái pìyacàlecuécawa. Piicácaínácué càiride iyúwa canéeri iwèni pírí yái nuénáiwanáca siùca èeri Dios ibànùcatáita núa píatalécué, nuwasàacaténácué píá yàasu yùuwichàacáisi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús purifica el templo

⁴⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá idàbaca imusúadaca macáita wenàiwica iwéndéeyéicaté yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. ⁴⁶ Yá íimaca nalí:

—Pidécuéca péemàca tàacáisi profeta itànèricaté Dios inùmalícuise; Dios íimacaté yàasu templo iwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutácàalupináca nuícha’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinácué plata wenàiwica íicha pichìwa iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese èeri imanùbaca Jesús yéewáidaca wenàiwicanáí templo irìcu. Sacerdote íiwacanánáí, nía nacáí yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, judío íiwacanánáí nacáí, náináidacawa nàyaca càinápínacaalí iyú náalimá nanúaca Jesús. ⁴⁸ Càmitàacá quéwa náalimá náibàacani, níacáiná canánama wenàiwica cayábaca néemìaca Jesús itàacáí.

20

La autoridad de Jesús

¹ Aiba èerité Jesús iyaca templo irìcu. Yá yéewáidaca iyaca wenàiwicanáí, icàlidaca nalí nacáí Dios itàacáí cayábéerica, yáí tàacáisi íiméerica Jesús iwàwa iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yá sacerdote íiwacanánáí, áibanáí nacáí yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacáí judío íiwacanánáí béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. ² Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànù pía pimusúadánápiná nía templo ibàacháwalená irìcuise, níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulla pía pimusúadánápiná nía? —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Nuwàwa nusutácuéca nuémìawa pía nacáí. Picàlidacué nulíni: ⁴ ¿Cawiná ichùullaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica; Diossica, wenàiwicanáisica? Pímacué nulí càirínácaalí náicha ichùullaca Juan ibautizáanápínaté wenàiwica — íimaca yáí Jesúsca.

⁵ Nadàbaca natàaníca nalíwáaca. Yá náimaca nalíwáaca: “¿Càinásica wáimaca? Wáimacaalí irí, ‘Dioscaté ichùullacani’, yásí isutáca yéemìawa wía, ‘¿Cánácué càmita peebáidani?’ càipíná íimaca

walí. ⁶ Néese wáimacaalí irí, ‘Wenàiwicacaté ichùuliaca meedáni’, yásí wenàiwica macáita nanúaca wía íba iyú, níacáiná macáita neebáidaca tàì íméri iyú Juan itàanicaté Dios inùmalìcuise”, càì natàanica nalíwáaca. ⁷ Néese nacàlidaca Jesús iríni càmítasa náalíawa cawinácaalí ichùullaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica. ⁸ Néese Jesús ímaca nalí:

—Càita nacái càmíta nucàlidacué piríwani caw-ínácaalí ichùullaca núa numusúadáanápíná nía templo ibàacháwalená irìcuise, níái iwéndéeyéica yàasusi —ímaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malos

⁹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Abéeri asíali ibànacaté uva ibànacalená. Yá imàacaca áibanái icuèyéipíná irí yàasu uva ibànacalená, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva ìyacaná yéénápiná, yàasu èeripíná needácatáita ìyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawàsi, yá yàacawa náicha áibalé madécaná èeri. ¹⁰ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá ìyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré icutácaténá náiwacali yàasu uva ìyacaná yéénápináwa icuèyéi íicha. Quéwa níái icuèyéica bànacalé nacapèédáidacani, yái náiwacali yàasu wenàiwicaca. Yá nachùullaca yàacawa náicha, càmíta nabànù yáapicha uva ìyacanáca. ¹¹ Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé yàasu wenàiwicawa áibata. Quéwa àniwa natàanica irí báawéeri iyú, nacapèédáidacani. Yá nachùullaca yàacawa náicha, càmíta nabànù yáapicha uva ìyacanáca. ¹² Néese

bànacalé íiwacali yèèpùà ibànùaca áibata àniwa. Yá àniwa níái icuèyéica uva ibànacalená cacháunáca namànicani. Yá náucacani méetàuculé bànacalé yàaluná ícha.

13 “Néese yái uva ibànacalená íiwacali íimaca íináidacawa iríwa: ‘¿Càinásica numàni? Siùcade nubànùà nuìriwa, yái cáininéerica nuicáca. Cawàwanáta nàaca ímiétacaná’, íimaca íináidacawa iríwa. 14 Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená naicácani, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yácata yái yeedéeripiná iríwa uva ibànacalená yáaniri yéetáaalípináwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni weedácaténá walíwa yàasu bànacalé’, náimaca nalíwáaca. 15 Iná náibàacani, yá nawatàida náucacani méetàucuta bànacalé yàaluná ícha. Yá nanúacani”, íimaca nalí yái Jesúsca.

Néese Jesús íimaca nalí níái wenàiwicaca: “¿Càinásicué pínáidacawa? ¿Càinásica uva ibànacalená íiwacali imànipiná nalí níái icuèyéicaté irípiná bànacalé? 16 Siùcade nucàlidacué piríni: Yàanàapiná nàatalé, yá inúapiná níawa. Yásí imàaca áibanái icùaca irípiná yàasu uva ibànacalená — íimaca yái Jesúsca. Néese wenàiwicanái idécanáami néemàcani, yá náimaca Jesús irí:

—¿Càmíirita, canácatáita Dios imànipiná walí càì!
—náimaca. 17 Quéwa Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca:

—Néeni, càmicaalícué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía, néese iwàwacutácué pínáidacawa cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmaliçuíse. Icàlidacaté Dios ibànùanápínaté israelitanái irí nacuèrinápiná, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité íimaca:

‘Níái imàníyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa siùcade máiníiri iwàwacutácawa capìi irípiná yái íba náuquéricaté’,

cài itànàacaté profetaca”, íimaca nalí yái Jesúsca, yéewacaténá nàaliacawa yái íba ímáanáca càicanide iyúwa Jesús, yái nacuèrinápiná Dios ibànuèrica judiónái irí. ¹⁸ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Péemiàcué áiba comparación íba ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèyécawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái ínatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúsca, náaliacaténáwa Dios yúuwichàidáanápínaté manuísíwata cawinácaalí càmiyéica yeebáida Jesús itàacái.

¹⁹ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéyéica wenàiwica templo irìcu, nawàwaca náibàaca Jesús yáté èerica náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé, náaliacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Cà míiri nadé náibàaca quéwani cáalucáiná naicáca wenàiwicanái, manùbacáiná níái yéemiéyéica Jesús itàacái casímáiri iyú.

El asunto de los impuestos

²⁰ Néeseté sacerdote íiwacanánái nachùulìaca áibanái asíanái nàacawa Jesús yàatalé, natàanícáténá cáimiétaquéri iyú Jesús yáapicha, iyúwa cayábéeyéi íiwitáise iwàwéyéica yéemiadaca Dios itàacái. Quéwa cachìwéyéica nía meedá, nàacawa néré náalimáidacaténá Jesús itàanínápiná báawéeri iyú romanonái yàasu gobierno ìwali yéewanápináta meedá náibàacani nacháawàacaténá iináwaná

ìwali gobernador romanosàiri irí. ²¹ Iná nasutáca néemlawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáaliácawa pitàanica báisíiri iyú, péewáidaca wenàiwica nacái báisíiri tàacáisi iyú càiripináta. Wáaliaca nacáiwa piicáca macái wenàiwica abédanamata, péewáida nacái wenàiwica nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulianá nàyaca. ²² Siùcade picàlida walíni: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca.

²³ Quéwa Jesús yáaliaca náiwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàcái ìwalíse. Yá íimaca nalí:

²⁴ —Píasáidacué nuicá abéechúa moneda. ¿Cawiná yéenáiwaná ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái ípidená ichanàawa ìwali? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Emperador ípidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáiwaná nacái ichanàawa ìwali, yáara romano íiwacaliná, icuèrica macái èeri mìnánái —náimaca.

²⁵ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píchawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Iná canácata báawéeri tàacáisi Jesús íiméerica wenàiwicanái yàacuésemi yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali. Néese náináidacawa néemlaca manuísíwata Jesús íimáaná, yá masànacáicata nía íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²⁷ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca càmitasa yéetéeyéimiwa

nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáaníca Jesús iquíniná, íná nasutáca néemíawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁸ —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ichùulianácué wía judíoca wamànínápiná càì: Asìali yéetácaalíwa méenibeta, néese iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri ínuniwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idèniaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipíná càiyéide iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli.

²⁹ Uwé, áibaalítè nàyaca siete namanùbaca yéenanái. Nabèeri yeedáca abéechúa ínupínáwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. ³⁰ Inátè iméeréerimi yeedáca ibèeri ínunicawa. Néese yéetácawa uícha méenibeta. ³¹ Néese iméeréerimi àniwa yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níái sietéeyéicatè imanùbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ³² Néese úanama yéetáwa náami nacái. ³³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái ínáidáanáwa, ¿càinápinásica unìri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawatá, macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáaníca Jesús iquíniná. ³⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Chái èeri irícu, asíanái, inanái nacái nacásàacawa. ³⁵ Quéwa cawinácaalí wenàiwicanái Dios imàaquéeyéipínáca icáucàacawa áiba èeriwa nàacaténáwa chènuniré, asíanái, inanái nacái, càmita nacásàapínáwa. ³⁶ Càmita nacásàapínáwa càmicáiná náalimá néetácawa quirínama,

nàypinácáiná càide iyúwa àngelnáí ìyáaná. Níacáiná Dios yéenibepináca nía, Dios imichàidacáiná nía yéetácáisi íicha. ³⁷ Profeta Moisés nacáí yáasáidacaté walí yéetéyéimiwa nacáucàanápínacawa áiba èeriwa. Moisés itànàacaté tàacáisi wáaliacaténáwa maléenéeri àicu ìwali yeeméericatéwa ìyaca quicháí iyú, Dios ìyacáinaté néré, yaté Moisés yéemìlaca tàacáisi íiméerica: Yáí Wacuèriná Dios, yácata Nacuèrináca, níái wàawirináimica Abraham, Isaac nacáí, Jacob nacáí. ³⁸ ¡Dios càmita icùa yéetéyéimi ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píaliacawa cáuca nía Dios yáapicha siùca, níara Abraham, Isaac, Jacob nacáí, éwita néetácáanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés ìyaca, cáucáiná macáita wenàiwica Dios icuèyéica. Iná yéewa wáaliacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéyéimiwa áiba èeriwa —ímaca yáí Jesúsca.

³⁹ Néese áibanáí yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu náimaca Jesús irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani, pía yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ⁴⁰ Yá cáaluca níái Jesús yùuwidenáica. Càmita nawàwa nasutáca néemìlalani quirínama, ipíchaná báica nía wenàiwicanáí yàacuésemi.

¿De quién descende el Mesías?

⁴¹ Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué píaliawa cayába Mesías ìwali, yáí picuèrinápínacuéca Dios ibànueripínacuéca pirí, píacué judíoca. Píimacáitacué rey David itaquèrinámica meedáni. Quéwa rey David íimacaté nacáí áiba wawàsi Mesías ìwali. ⁴² David itànàacaté

tàacáisi Dios inùmalicúise, yái tàacáisi waléerica cuyàluta Salmos irìcuíse. Càité David ímaca:

‘Nucuèriná Dios ímacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita,

⁴³ idècunitàacá numawènàdaca píicha macái piùwidenáíwa, ímaca yái Diosca’,

càité ímaca yái Davidca. ⁴⁴ Yái rey Davidca ímacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David liwacali nacáicani —ímaca nalí yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

⁴⁵ Macái wenàiwicanái ìyéeyéica néeni néemàaca nàyaca Jesús itàacái, yá Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: ⁴⁶ “Piicácué píichawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Picácué piyaca càide iyúwa nàyáaná. Casímáica nèepunicawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná nasímáidaca Dios. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. Máini nawàwa náawinacawa yàalubáisi ìnata náawinacatáicawa níara cáimiétacanéeyéica wenàiwicaca judiónái yéewáidacàalu irìcu. Nacutá nacái yàalubáisi cayábanaméeyéi macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía càiyéide iyúwa máiniyéica cachàinica. ⁴⁷ Nayéedua nacái náicha nacapèemi, nàasumi nacái níái catúulécaneéeyéi inanáica manìríyémica. Néese

nasutáca Dios déecuiri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yúuwichàidéeyéipiná cachàiníri iyú yáwanái náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, ímaca nalí yái Jesúsca.

21

La ofrenda de la viuda pobre

¹ Jesús ìyacaté templo irìcu, yá iicáidaca wenàiwica irí irìadéeyéica yàasu platawa ofrenda yàalu irìculé namàacacaténá Dios iríni. Yá iicáca càasuyéi nalíadaca plata. ² Néese Jesús iicáca inanái yàanàaca néré, máini catúulécanéechúa, inirimi yéetéechúamicatéwa ícha. Yá ulíadaca ùasu ofrendawa ofrenda yàalu irìculé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, càmiyéica máini cawènica. ³ Néese Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Péemìacué cayába, úái catúulécanéechúa manìríchúamica udéca umàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú Dios iiquéeri càiride iyúwa manuiri iwèni náicha canánama, níai yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu irìculé. ⁴ Macáita níai áibanái nàaca ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníri íchawa; úata quéwa éwita catúulécanácáaníta úa, càicáaníta ùaca macáita yái udènièrimica uwènianápináca uyáacaléwa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

⁵ Aibanái nataánica nàacawa templo ìwali cayábéeri iicacánawani, yàasu cawèniyéi íba ìwali nacái, áiba cawèníri wawàsi nacái wenàiwica

imàaquérica Dios irípiná ofrenda iyú. Néese Jesús ímaca nalí:

⁶ —Aibaalípiná imáalàacawa macáitacué piiquéerica yái temploca. Yásí canácata capíi yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba ínata. Namáalàidapiná macáita —ímaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin del mundo

⁷ Néese nasutáca néemìawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, ¿chácaalínásica ichàbapináwa yái picàlidéerica walí templo ìwali? ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica yéenáiwana, yái templo imáalàacatáipinácawa? —náimaca.

⁸ Néese Jesús ímaca nalí: “Piicácué píchawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàacawa. Manùbacáiná wenàiwica nàanàapiná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapiná núacasa níata. Yá nacàlidapiná nachìwawa. Càipiná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéeri Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipiná náimaca namànica nachìwawa. Aibanái nacái náimapiná: ‘Idéca Jesucristo yàanàaca icùacaténá macáita’, càipiná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani. ⁹ Nacàlidapinácué pirí ùwicái iináwaná ìwali, náimapiná nacái namànínása ùwicái nacuèrinánái ípunitawa, quéwa picácué cáalu píawa. Càita iwàwacutápiná namànica quéechacáwa, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi”, ímaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús ímaca nalí àniwa: “Aiba cáli néeséeyéi napéliapiná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa. Aibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. ¹¹ Yá cáli icusúapináwa

cachàinìiri iyú madécaná yàcalé. Manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú, uláicái iyú nacái, madécaná cáli néeséeyéi. Capìraléeri cáli iricuwa naicáwa wawàsi icalùadéeripiná naicáca, áiba wawàsi nacái manuínaméeyéi yáasáidéeyéipináca èeri mìnánái irí mawiénica yái èeriquéi imáalànápinácawa.

¹² “Quéwa ipíchawáise naicáca càiri wawàsi, yá áibanái náibàapínacué píawa, namànipínacué pírí báawéeri peebáidacáinacué nutàacái. Nawatàidapínacué píawa judiónái yéewáidacàalu néréwa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali. Yá náucapínacué píawa presoíyéi ibànaliculé. Natépinacué píawa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, náiwacanánái irí nacáíwa peebáidacáinacué nulí. ¹³ Càita Dios imàacapínacué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, peebáidacuéca nutàacái. ¹⁴ Ipíchawáise náibàacuéca pía, picácué péewáidawa càinácaalípinacué picàlidáaná nalí piináwanáwa. ¹⁵ Néenialícáiná numàacapínacué pitàaníca máiní cáalíacáiri iyú, yéewanápiná càmitacué piùwidenái nadé namawèniadacuéca pìasu tàacáisi. ¹⁶ Quéwa, pisèenáicué, péenánáisiwacué nacái, píawíríá yéenánái nacái, píacawéeyéiná nacái, nacháawàapínacué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa. Nanúapínacué abénaméeyéi péenáwa. ¹⁷ Yásí macái èeri mìnánái báawacuéca naicáca píawa peebáidacáinacué nutàacái. ¹⁸ Quéwa càmitacué yúucapínáwa nuícha abéeri péená, ibatàa achúméerína pináta, càmita yúucapínáwa nuícha. ¹⁹ ¡Peebáidacué mamáalàacata tàì íméeri iyú, pìidenàacué piùwichàanáwa nacái

matuíbanáiri iyú, yéewacaténácué peedáca piriwa picáucawa cà míri imáalàawa!

²⁰ “Piicácaalípinácué úwinái ibàlùacawa Jerusalén iyacàlená itéese, yásí píalíacuécawa mesúnamáita namáalàidáanápiná yái Jerusalénca. ²¹ Iná iwàwacutápiná cawinácaalí wenàiwica iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli íinata napíacawa dúli inàliméeri nérépiná. Cawinácaalí iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu iwàwacutápiná napíacawa yàcalé irícuíse. Cawinácaalí nacái iyéeyéica manacúalibàa, iwàwacutápiná càmita nèepùawa Jerusalén iyacàlená irículé. ²² Néenialícáiná Dios yàasu manuíri yùuwichàacáisi yàanàpiná israelitanái iwali. Macáita ichàbapínacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmalícuíse. ²³ ¡Néenialípiná inanái nàuwichàapínáwa manuísíwata, cawinácaalí idéerícuíyéica, nía nacái inanáica yèeyéica quíraslì ìiraca ìinisi!, càmicáiná nàalimá napíacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. Yá nàuwichàapínacawa báawanama níái Israel yàasu cáli néeséeyéica, yácáiná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàpiná nàwali. ²⁴ Abénaméeyéi néetápináwa espada machete nacáiri iyú. Uwinái íibàapíná áibanái, yá natépiná níawa macái cáli imanùbaca íinatalépiná. Néese cà míiyéi judío namáalàidapíná Jerusalén iyacàlená, yá nacùapínacani àta imáalàacatalépinátawa nàasu èeri Dios imàaquéeripíná nalí nacùanápináni, ipíchawáise yèepùadacani judíonái irí àniwa, yái Jerusalénca”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁵ Jesús íimaca nalí: “Néese wenàiwica naicápiná wawàsi capìraléeri cáli irìcuwa, manuínaméeyéi wawàsi nacalùadéeripiná naicáca, èeri ituírìcu, quéeri nacáíwa, dùlupùta nacáíwa náalíacaténáwa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínacawa. Chái èeri irìcu nacái, èeri mìnánái máiní cáaluca nánáidapínáwa, càmita náalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná namànica, manuíri únicáiná imànìpiná isànawa cachàini, manuínaméeyéi màladàca nacái ipìapínacawa cachàiníri iyú. ²⁶ Néenialípiná achúma wenàiwica néetápináwa nacalùniwa, cáalucáiná nánáidapínacawa idècunitàacá nacùaca yàanàca yái manuíri yùuwichàacáisi yàanèeripínacawa èeri mìnánái ìwali. Níacáiná cachàiniyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré, nacúsúacawa macáíwa. ²⁷ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíise cachàiníri nuíwitáise iyúwa, nucamaláná mèlumèluíri irìcuwa nucùacaténá macáita. ²⁸ Idàbacaalípiná ichàbacawa macáita yái wawàsica, yásí pichàiniadacué piwàwawa, pimichàidacué píiwitáisewa nuípunita, piicáidacué chènuniré, caquialécáináta nùanàapínáca nuwasàacuéca píá”, íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: “Piicácué higuera yéetaná, áibanái àicu íiwitáaná nacái iyéeyéica cháí Israel yàasu cáli ínata. ³⁰ Piicácaalícué àicu imusúadaca íbáináwa, yásí píalíacuécawa mawiénica camuí. ³¹ Càita nacáicué piicácaalípiná ichàbacawa yái nucàlidéericuécá pirí ìwali, yásí píalíacuécawa mawiénica Dios yàasu èeri icùacaténá macáita.

³² “Péemiàcué cayába, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuéca pírí ìwali, macáita ichàbàanápínáwa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica ìyéeyéica néenialíwa. ³³ Yái capìraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínáwa áibaalípiná, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càide iyúwa nucàlidáanácué píríni.

³⁴ “Piicácué píchawa cayába ipíchaná piwènúadacuéca nuícha píiwitáisewa pimànínapínácué pibáyawanáwa, picàmáanápíná nacái, pínáidáanápíná nacáiwa mamáalàacata èeri irìcuíri wawàsi ìwali. Picácué càì pimànica, néese picùacué nùanàaca àniwa. ³⁵ Yácáiná yùuwichàacáisi yàanàapíná ráunamáita macái èeri mìnaná ìwali càide iyúwa trampa íbàaná cuwèesi isicúasíwata. ³⁶ Pichùnìacué cayába píiwitáisewa. Pisutácué Dios ícha mamáalàacata cachànicaténácué píiwitáise pìidenìanápínácué macáita yái ichàbàanápínácawa, yéewacaténácué planàaca pibàlùacawa nuípunita, núa asìali Dios néeséerica”, íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Néenialíté Jesús yéewáidaca wenàiwica èeríapinama templo irìcu. Néese catá imanùbaca yàaca iyamáacawa dúli néré ípidenácatalé Olivos, yái olivo inàlimanáca. ³⁸ Yá èeri imanùbaca macáita wenàiwica nàanàaca templo irìculé mapisáisiwata néemiàcaténá Jesús itàacái.

22

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Mawiénicaté judíonái yàasu culto ípidenéeri Pascua nayáacaalíté pan cà míiri idènà levadura.

² Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica

wenàiwica templo irìcu nacutáca càinápínácaalí iyú yéewanápiná nanúaca Jesús, ibàacanéeri iyúta quéwa cáalucáiná nía wenàiwicanái ícha.

³ Néese Satanás iwàlùacawa Judas iwàwaliculé, ichùuliaca Judas imànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná, yái ípidenéerica Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacaléca docenácaté nía. ⁴ Néese

Judas yàacawa itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái úwi íiwacanánái templo néeníyéica. Yá Judas itàaníca náapicha Jesús ìwali yéewanápiná itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

⁵ Yá casímáica nawàwa, náimaca irí nàanápínaté irí plata itéenápíná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

⁶ Cayábaca Judas yéemíaca náimáaná irí. Yá Judas idàbaca icutáca wawàsi càinácaalícatáipínáta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, càmicataléta máiní manùba wenàiwica ìyaca Jesús yáapicha.

La Cena del Señor

⁷ Néeseté yéenáiwaná yàanàaca judíonái imànicatáica yàasu cultowa ípidenéeri Pascua, nayáacatáita pan càníri idènia levadura. Yaté èerica iwàwacutá nanúaca oveja wàlisài nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Càita judíonái iwàwalica càinácaalíté iyú Dios iwasàaca nàawirináimi Egipto yàasu cáli ícha.

⁸ Néese, Jesús ichùuliaca Pedro, Juan nacái, yá íimaca nalí:

—Pìacué pichùnìa walípiná yàacàsi Pascua pinéerica wayáacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Yá nasutáca néemíawani:

—¿Alénásica piwàwa wachùnìacani? —náimaca.

¹⁰ Jesús íimaca nalí:

—Pìwàlùacuéwa Jerusalén ìyacàlená irìculé, yá pìanàpinácuéca asìali iwáacutéeri úni catùalìcu. Pìacuéwa asìali yáamíse aléera iwàlùacatalécawa. ¹¹ Píimacué capìi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemlawá pía, alénácaalí capìi imàdáná ìya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, píimacué irí. ¹² Néese yáasáidapínacué píriwani, manuírì capìi imàdáná ìyéerica chènunibàa cáli inàni íicha, nachùnièrica cayába. Pichùniacué walí wayáapiná néeni Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Iná nàacawa, yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanaté nalí. Néese nachùniaca yàacàsi Pascua pinéerica.

¹⁴ Néesecáwa catácanáami nàwali, iwàwacutácaalíté nayáaca, yá Jesús yàanàaca yáawinacawa mesa iwéré apóstolnái yáapicha.

¹⁵ Néese, Jesús íimaca nalí:

—¡Máadáiní nuwàwacatécué nuyáaca píapicha yái yàacàsi Pascua pinéerica ipíchawáise nuétácawa! ¹⁶ Càmicáiná nuyáapiná quirínamani àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Pascua íimáaná, yásí nuyáapiná àniwani píapichacué, Dios ìyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yeedáca abéechúa copa icáapi irìculéwa, idènièchúa irìcuwa uva ituní. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá íimaca nalí:

—Peedácuéni, píiracuéni, píiwacùacué píwaliwáacawani; ¹⁸ càmicáiná nuìrapiná quirínamani yái uva ituníca àta Dios idàbacatalépináta icùaca macáita —íimaca yái Jesúsca.

19 Néese Jesús yeedáca pan icáapi irìculéwa. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni. Néese ímaca nalí:

—Yácata nuiná yái, yéetéeripinácuécawa píchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Piyáacué yái panca piwàwalicaténácué nuétáanácuéwa píchawalíná —ímaca yái Jesúsca.

20 Néesecáwa idécanáami nayáaca yái yàacàsi Pascuaca, Jesús yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá ímaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripinácawa nuíchawa cruz ìwali pirípinácuéwa, ipíchanácué Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca pirí báisíiricani yái wàlisàì wawàsi Dios imàníríca wenàiwicanái yáapicha nuwasàanápiná níawa Dios yáasu yùuwichàacáisi íicha, nuíranácáiná imusúapinácawa nuíchawa nalípináwa. ²¹ Quéwa, siúcata yái asialica itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa, yácata yái yáawinéericáwacawa iyáaca iyáacaléwa núapicha. ²² Núacáiná, núa asiali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali. ¡Quéwa máini yùuwichàapinácawa yái asialica itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa! —ímaca yái Jesúsca.

23 Néese Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nasutáca néemíawa níawáaca chánácaalísica néená yái càì itéeripinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni,

càmicáinátécáwa náalíawa càinácaalí Judas imànínapináté.

Quién es el más importante

²⁴ Néese níai yéewáidacaléca natàaníca nalíwáaca ùuléeri wawàsi iyú chánácaalí néená wenàiwicanái iiquéeripináté càiride iyúwa máiníri cachàini áibanái ícha canánama. ²⁵ Quéwa Jesús ímaca nalí: “Chái èeri irìcu, càmiyèi judío icuèrinánái nacùaca nàasu cáli néeséeyéiwa cachàiníri iyú, nachùulia nacái nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná nàwali: ‘Cayábéeriquéi wacuèrinásàirica, imànírica walí cayábéeri’, càì nachùullaca nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná. ²⁶ Quéwa, iwàwacutácué càmita pìya càide iyúwa nàyáaná. Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinírica náicha canánama, néese iwàwacutá iicáca yáawawa càiride iyúwa máiníri càmita cachàini náicha canánama, iyúwa piméeréericué, íbaidáanápíná áibanái irí canánama. Cawinácaalícué péená nacái iwàwéerica Dios imàacaca ichùullaca áibanái wenàiwica, iwàwacutá íbaidacuéca pírí canánama càide iyúwacué pìasu wenàiwica imàníná. ²⁷ Chái èeri irìcu níara máiníyéica cachàini áibanái ícha náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, néese áibanái càmiyèi cachàini náibaidaca nalí, natéca nalí nayáapínáwa. Quéwa càmitacué nuwàwa pimànica càide iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái imàníná. Nudéca núsáidacuéca pírí càinácaalí iwàwacutáanácué pìyaca. Núa, Píiwacalícuéca, nudéca nùyaca pèewibàa càide iyúwa càníri cachàini, iyúwa wenàiwica íbaidéerica áibanái irí canánama.

28 “Pidécuéca pìyaca núapicha mamáalàacata, pìidenìacuéca nacái núapicha nùuwichàacái. 29 Iná numàacapinácué picùaca núapicha wenàiwicanái càide iyúwa Núaniri Dios imàacáanáté nucùanápíná wenàiwicanái. 30 Yá piyáapinácuéca piyáacaléwa núapicha Dios ìyacàle irìcu nucùacatalépináca macáita. Néenialípiná píawinacuécawa pìasu yàalubáisi íinatawa picùacaténácué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiríaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

31 Néese àniwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, péemìa cayábani. Satanás idéca isutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápíná Satanás yáalímáidacuéca iicáwa pía cachàiníri iyú.

32 Quéwa, nudéca nusutáca pírí Dios íicha, imàacáanápíná peebáidaca nulí mamáalàacata. Néese idécanámi piwènúadaca píiwitáisewa nulípiná àniwa, yá pichàiniada nawàwa, níai péenánáicawa neebáidacaténá nulí tàì íiméeri iyú —íimaca yái Jesúsca. 33 Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, abédanama nuíwitáise píapicha nùanápíná presoíyéi ibànaliculé píapicha, éwita iwàwacutácaalí nuétácawa nacái píapichawa —íimaca yái Simón Pedroca. 34 Jesús íimaca Pedro irí:

—Pedro, péemìa cayába, ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipíná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapíná càmitasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

Se acerca la hora de la prueba

35 Néese Jesús isutáca yéemìa nía:

—Bàaluité nubànùacué pía picàlidacaténá nalí nutàacái, yáté càmítacué nubatàa pitéca saco, plata yàalu nacái, áiba costiza nacáiripiná nacái. Néeni, ¿iwàwacutéerisícuéwa pirí quirítani néenialíté? — íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Càmíiri —náimaca irí. ³⁶ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Quéwa, siùca péemìacué comparación: Siùcade cawinácaalí idènièrica saco, iwàwacutá itéca yáapichawani, itéca nacái plata yàalu. Cawinácaalí canéerica irí espada machete nacáiri, iwàwacutá iwéndaca yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwalísewa, iwènàcaténá iríwa espada. ³⁷ Nudéca nucàlidacuéca pirí yái comparaciónca píalíacaténácuéwa càulenápináca píicha yái ichàbáanápinácawa mesúnamáita iwàwacutácáiná namànica nulí macáita iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Abéeri profeta íimacaté nùwali: ‘Yá nàuwichàidapinácani báawéeyéi yáapicha’, càité itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali. Macáita tàacáisi natànèericaté nùwali Dios inùmaliçuise, iwàwacutá ichàbacawa càitade iyúwaté natànàaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ìyaca walí pucháiba espada machete nacáiri —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Yácata, wadéca watàaníca —íimaca yái Jesúsca, càmicáinaté náalía néemìaca càinácaalíté íimáaná yái comparación Jesús icàlidéerica nalí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁹ Néesetécáwa Jesús imusúacawa Jerusalén ìyacàlená iríçuise. Càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná néenialíté, yàacawa táiyápi dúli néré, ípidenéechúa

Olivos, yáí olivo inàlimanáca. Yéewáidacalénái nàacawa yáamiwáise. ⁴⁰ Jesús yàanàaca néré, yá íimaca nalí:

—Pisutácué píawawa Dios íicha, càminápiná imàaca Satanás yáalimáidacuéca píá ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yáí Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús yàacawa náicha càita meedá idècuni iyúwa asàli yúucacatalé íba. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa néeni isutácaténá Dios íicha. ⁴² Yá Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, piwàwacaalí, yá piwasàaca núa íicha yáí nùuwichàanápinácawa. Quéwa, càmicaalí piwàwa piwasàaca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca yáí Jesúsca.

⁴³ Yáta abéeri ángel chènuníiséeri imàacaca yáawawa Jesús iicácani. Yá ángel ichàiniadaca Jesús iwàwa. ⁴⁴ Máini Jesús yùuwichàacawa manuísíwata idècunitàacá isutáca Dios íicha manuísíwata. Yá isìabèdeca imusúacawa íicha iyúwa iráí idupíacaalíwa cáli iwéré.

⁴⁵ Idécanámi Jesús isutáca Dios íicha, yá imichàa ibàlùacawa, yàacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita máinicáiná achúmaca nawàwa, ínáté naimáca nàyaca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué piimá pìyaca? Pimichàacuéwa pidapùle íichawa. Pisutácué píawawa Dios íicha, càminápiná imàaca Satanás yáalimáidaca píá ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yáí Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàaníca nalí, yá madécaná wenàiwica yàanàaca nàatalé. Judas yàacawa

náiwitápu, yáí abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Néese Judas yàacawa Jesús yàatalé isùsùacaténá Jesús inàni ìwali càide iyúwaté náiwitáise iyáaná nataidáanaté wenàiwica cáininéerica naicáca. Càica Judas imànica yáasáidacaténá nalí cawinácaalíni, yáí Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Judas, ¿cáná picháawàa núa nùuwidenáí iríwa iyú yáí pisùsùanáca nunàni ìwali, càide iyúwa cáinináca nacáicaalí piicá núa, núa asìali Dios néeséerica? —íimaca yáí Jesúsca.

⁴⁹ Níái yéewáidacaléca iyéeyéica Jesús yáapicha naicácáiná càinácaalí Judas imàníinápináté, ínáté náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wanúaca nía espada iyú? —náimaca.

⁵⁰ Néese abéeri néená níái yéewáidacaléca iwataàca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatató, yá inúacatàatáni espada iyú sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita asìali yùuwi yéewápuwáiséechúa.

⁵¹ Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénáí iríwa:

—Pimàacacuéni, picácué pipélicia —íimaca yáí Jesúsca. Yá Jesús imàacaca ícáapiwa yùuwi ìwali yáí asìalica, yá ichùnìacani. ⁵² Néese Jesús isutáca yéemiawa sacerdote íiwacanánáí, nía nacái úwináí icuèyéica templo, nía nacái judío íiwacanánáí béeyéica yàanèyéicaté náibàacaténáni. Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca, espada, wacàba nacái, càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinácué nupéliapiná píipunita. ⁵³ Macái èeri imanùbaca nùyacatécué píapicha templo

irìcu, quéwa càmitatécué píibàa núa, ibatàa pidunùanápínacué nùwalita, càmitacué píibàa núa. Quéwa, siùcade Dios imàacacué píibàaca núa, yácata nacái Satanás yàasu èeri ichùullacatáicuéca píiwitáise catéeri —íimaca yái Jesúsca.

Pedro niega conocer a Jesús

⁵⁴ Néese náibàaca Jesús. Yá natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Pedro yàacawa náamiwáise déecuíseta. ⁵⁵ Ipíchawáiseté nàanàaca néré áibanái napucúadacaté quichái bamuchúami bàacháwalìcu. Níái úwinái náawinaca nàanabàca quichái. Néese Pedro yàanàaca néré yáawinaca nacáywa yàanabàca náapicha. ⁵⁶ Néese inanái íibaidéechúa néeni uicáca Pedro yáawinacawa ìyaca yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca nalí:

—Yá asìaliquéi Jesús yáapichéeri —úumaca nalí.

⁵⁷ Quéwa, Pedro icàlidaca ichìwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali. Yá Pedro íimaca ulí:

—Pía, inanái, càmita núalía ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. ⁵⁸ Néese áiba iicácani, yá íimaca Pedro irí:

—Pía nacái néená, níara yáapichéeyéica —íimaca. Quéwa Pedro íimaca irí:

—Càmírita, asìali, càmirica néená núaquéi —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani. ⁵⁹ Néese batéwa abéeri hora idénáami àniwa áiba íimaca nalí àniwa cachàiníri iyú:

—Báisíta, yáapichéerimicani yái asìalica, yácáiná Galilea yàasu cáli néeséeri nacáicani —íimaca nalí Pedro ìwali. ⁶⁰ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Pía, asìali, càmita núalíawa càinácaalí íimáanáca yái píiméerica —íimaca yái Pedroca. Idècunitàacá Pedro itàaníca nalí, yáta cawámai itàaca.

⁶¹ Néese Jesús iwènúa iicáidaca Pedro irí, yáta Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté irí: “Ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipiná pichìwawa máisibàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali”, càité Jesús íimaca Pedro irí. ⁶² Yá Pedro imusúacawa náicha, yá íicháánica cachàiníri iyú.

Se burlan de Jesús

⁶³ Néese níai úwica icuèyéica Jesús, naicáánica iquíniná, nanúadáidaca nacái Jesús. ⁶⁴ Nabàlìaca Jesús ituí, yá nanúadáidaca inàni ìwali. Néese náimaca Jesús irí:

—Pìwicùlida, picàlida walíni, ¿cawínásica níara inúadáidéeyéica pía? —náimaca, naicáánica iquíniná. ⁶⁵ Yá natàánica ìwali madécaná báawéeri iyú, mamáalàacata naicáánica Jesús iquíniná, nabáiniadacaténáni.

Jesús ante la Junta Suprema

⁶⁶ Néeseté amaláca yàacawa nawicáu, yá úwinái natéca Jesús Junta Suprema yàatalé ìwacáidáyaquéeyéicawa, judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Yá nasutáca néemìlawa Jesús:

⁶⁷ —Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrináca Dios ibànuèripinácaté walí? —náimaca. Néese Jesús íimaca:

—Nucàlidacaalícué pírí núacatáni, néese càmitacué peebáida nulítáni. ⁶⁸ Nusutácaalícué nuémìlawa píatá, càmitacué picàlida nulítáni. ⁶⁹ Mesúnamáita quéwa núa, asìali Dios néeséerica, núawinapínáwa yéewápuwáise yái Dios cachàiníríca

náicha canánama, nucùacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré —íimaca yái Jesúsca. ⁷⁰ Yá macáita nasutáca néemìawani:

—Néeni, ¿Dios Iirisica pía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Yáca núa yái càide iyúwacué píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁷¹ Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácata iwàwacutáaná wéemìaca áiba icháawèeri iináwaná ìwali quirínama! ¡Wadéca wéemìaca itàacái báawéeri, icàlidaca ìwaliwa Dios Iiricasani! —náimaca nalíwáaca.

23

Jesús ante Pilato

¹ Néese macáita namichàacawa natéca Jesús Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli. ² Néese nadàbaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali Pilato irí, yá náimaca Pilato irí:

—Wadéca wàanàaca yái asìlica báawéerica imànica wàasu cáli néeséeyéi íiwitáise namàníinápiná ùwicái gobierno íipunita. Íimaca càmitasa cayába wapáyaidaca wáichawa emperador plata iyú, yái romano icuèrinásàirica. Íiméerica ìwaliwa nacái Mesíascani, yái judío icuèrinácasa —náimaca. ³ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinásàirica? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, núacani, càide iyúwa píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Pilato íimaca sacerdote íiwacanánái irí, áibanái nacái iyéeyéica néeni:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná, yái asìlica —íimaca yái Pilatoca. ⁵ Náimaca quéwa cachàiníri iyú mamáalàacata:

—Báawaca imànica macáí wenàiwica íiwitáise náináidáanápíná namànica ùwicáí gobierno íipunita. Idéca yéewáidaca macáita Judea yàasu cáli néeséeyéí. Idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néré. Siùcade iwàwa yéewáidaca wenàiwica cháí Jerusalén ìyacàlená irìcu —náimaca.

Jesús ante Herodes

⁶ Néese Pilato yéemìaca nalíni, íná isutáca yéemìawa nía asáísí Galilea yàasu cáli néeséericaalíni, yáí Jesúsca. ⁷ Néese idécanáami Pilato yáalíacawa Galilea néeséericani, yá Pilato ichùuliaca natéca Jesús rey Herodes yàatalépiná, Herodes icùacáinaté Galilea yàasu cáli. Néenialité Herodes ìyaca Jerusalén ìyacàlená irìcu iicácaténá náapicha Pascua yàasuná culto. Iná natéca Jesús Herodes yàatalé. ⁸ Néese Herodes iicácaíná Jesús, yá casímáica Herodes iwàwa, madécaná èericáinaté Herodes iwàwaca iicáca Jesús. Herodes yéemìacáinaté Jesús iináwaná ìwali, ínaté iwàwa iicáca Jesús imànica áiba wawàsi íiwitáise iyúwa, càmlírìca wenàiwica idé imànica. ⁹ Néese Herodes isutáca yéemìawa Jesús madécaná yàawiría. Quéwa Jesús càmlírìta itàaní. ¹⁰ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacáí yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu ìyéeyéica néeni, nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata cachàinírì iyú. ¹¹ Néese Herodes, nía nacáí yàasu úwinái yáapichéeyéica namànica Jesús irí báawéeri nabáiniadacáténáni, natàaníca nacáí ìwali báawéeri iyú. Néese náucaca cayábéeri bàlesi Jesús ìwalíise, cawènírì nacáí càide iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, yáí Jesúsca. Càité

úwinái imànica naicáanícáténá Jesús iquíniná. Néese Herodes ichùullàca natéca Jesús àniwa Pilato yàatalépiná. ¹² Quéechatécáwa Pilato, Herodes nacái nàuwidèca namàníiyéicacawa. Yáté èerica Pilato, Herodes imànica yàacawéeriná iyúwani.

Jesús es sentenciado a muerte

¹³ Néeseté Pilato ìwacáidaca sacerdote ìiwacanánái, judío ìiwacanánái nacái, madécanáca áibanái wenàiwica náapicha néeni. ¹⁴ Yá Pilato ìimaca nalí:

—Pidécuéca pitéca nùatalé yái asialica. Pidécuéca picàlidaca nulí iináwaná. Pidécuéca picháawàaca iináwaná ìwali píimacáinacué yéewáidacasa wenàiwica namàníinápíná ùwicái gobierno ìpunita. Quéwa, nudécata nusutáca nuémìawani píacuéseemicué, yá canácata nuiquéeri ìwali ibáyawanáca càide iyúwacué picháawàaná iináwaná ìwali. ¹⁵ Herodes nacái canácata iiquéeri ìwali ibáyawaná, íná Herodes idéca ibànùacani néese àniwa wàataléta. Pidécuéca piicáca canácata ìwali ibáyawaná wanúanápínátáni. ¹⁶ Iná siúcata nuchùullàca nacapèédáidáanápínáni. Idécanáami nacapèédáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —ìimaca yái Pilatoca. ¹⁷ Càide iyúwaté náiwitáise Pascua yàasuná culto imanùbacata, iwàwacutá Pilato iwàsàaca nalí abéeri presoíri yèepunícáténáwa casíimáicaténá judíonái. Inaté Pilato iwàwaca imàacaca Jesús yàacawa. ¹⁸ Quéwa, macáita néemíanícawa macáita namanùbaca iyúwa:

—¡Pinúacuéni! Pimàacacué Barrabás yèepunícawa —náimaca.

19 Iyacáináté presoíri ípidenéerité Barrabás imàníricaté ùwicái yàcalé irìcu gobièrno ípunita, íná náibàacaténi, inúacáináté nacái wenàiwica.

20 Néese Pilato itàaníca judíonái yáapicha àniwa iwàwacáiná imàacaca Jesús yèepunícawa.

21 Néemíanícawa quéwanáta máini cachàiniiri nasàna iyúwa. Càica náimaca:

—¡Pinúacuéni! ¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca.

22 Néese Pilato itàaníca náapicha máisiba yàawiríanápiná itàaníca náapicha. Iimaca nalí:

—Néeni, ¿càinásica ibáyawanácué pirí? Canácata nuiquéeri ibáyawanáca numàacáanápiná nanúacatáni. Siúcata nuchùulia nacapèèdáidacani. Idécanáami nacapèèdáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —íimaca yái Pilatoca.

23 Néemíanícawa àniwa lúasi iyú, nasutáca Pilato ícha ichùulianápiná úwinái inúanápiná Jesús. Máinícáiná néemíanícawa mamáalàacata, íná Pilato imàacaca nalíni átata, càide iyúwa nasutáaná íchani.

24 Càité Pilato iwènúadaca íiwitáisewa imàacáanápiná nanúaca Jesús càide iyúwa nasutáaná íchani.

25 Iná Pilato imàacaca Barrabás yèepunícawa, yái presoíri nasutéerica Pilato ícha, iyéericaté presoíyéi ibànalícu imànicáináté ùwicái yàcalé irìcu, inúacáináté nacái wenàiwica. Quéwa, Pilato yèepùadaca nalí Jesús namànicaténá irí càide iyúwa nawàwáaná.

Jesús es crucificado

26 Néese, idècunitàacá úwinái itéca Jesús nanúacaténáni, yá náibàaca asiali Cirene iyacálená néeséerica, ípidenéerica Simón, yèeriwa manacúali néese. Nachùuliaca Simón iwáacutaca Jesús yàasu cruz yàacaténáwa Jesús yáamiwáise, canácáiná

quirínama Jesús ichàini, úwinái icapèedáidacáináté báawanamani.

²⁷ Madécaná wenàiwica, inanái nacái manùbéeyéi, nàacawa Jesús yáamiwáise. Níái inanái náicháaníca manuísíwata Jesús ìwali, máinicáiná achúmaca nawàwa. ²⁸ Néese, Jesús iwènúa iicáidaca nalí, níái inanáica. Yá ímaca nalí:

—Píacué inanái Jerusalén iyacàlená mìnaná. Picácué pícháaní nùwali. Néese pícháanicué píwaliwata, péenibe ìwali nacáíwa. ²⁹ Aibaalípiná píùwichàacuéwa báawanama. Yá píimapínacué píríwáaca: ‘Casímáica cawinácaalí inanái càmiyéica yáalimá quéenibeca. Casímáica nacái cawinácaalí càmiyéicaté idéerìcuca. Casímáica nacái cawinácaalí càmiyéicaté yàaca quìrasì ìira ìinisi’, càipiná píimacuéca píríwáaca, níacáiná inanái quéenibéeyéica náicháanípináca néenibemi ìwaliwa. ³⁰ Néese áibanái péenacué náimapiná manuínaméeyéi dúli irí: ‘¡Picaláawa wáinatabàa, yéewacaténá wéetácawa ráunamáita!’, càipiná náimaca. Néese àniwa náimaca áiba dúli irí: ‘¡Pibàllacué wía!’ càipiná náimaca. ³¹ Nanúaca núa mabáyawanéerica siùca èeri càmicatái namàni úwi. ¡Cáanáica nàuwichàidapínacué píawa namànicaalípiná ùwicái píipunitacué! —Ímaca yái Jesúsca.

³² Níái úwinái natéca pucháiba cabáyawanéeyéi nanúacaténá nía Jesús yáapicha. ³³ Néese nàanàaca aléera ípidenacataléca La Calavera, íimáanáca “Íiwitasi yáapimi iyacatalé”. Yá natàtàaca Jesús cruz ìwali. Natàtàaca nacái pucháiba báawéeyéi íiwitáise. Néese úwinái nabàlùadaca máisiba cruz nàasu utàwi irìculéwa. Abéeri cruz ibàlùacawa

Jesús yéewápuwáise. Aiba cruz nacái ibàlùacawa apáulìcuíse Jesús irí. ³⁴ Idècunitàacá úwinái natàtàaca Jesús, yá Jesús íimaca Dios irí:

—Núaniri, pimàaca piwàwawa nabáyawaná ícha càmicáiná náalíawa cawinácaalí núa yái nanuérica —íimaca yái Jesúsca.

Néese úwinái náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi. ³⁵ Madécaná wenàiwica nabàlùà naicáidaca Jesús irí. Níata nacái judío íiwacanánái iicáaníca Jesús iquíniná. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ichàiniadacaté áibanái yéetácáisi ícha ipíchanaté néetácawa. Báisícaalí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, néese ¿cáná càmita ichàiniada yáawawa ipíchaná yéetácawa? — náimaca nalíwáaca, naicáaníca Jesús iquíniná.

³⁶ Nía nacái úwináica naicáaní nacái iquíniná, nabàiniadacaténáni. Nàa nabàlùacawa mawiénita irí, namichàidaca mawèníri uva ituní càaméeri ìiracaná mawiénita inùma irí náimacáiná nàacasa icàaluíniná iyúwa nacuèriná nacáiricasani. Càita namànica naicáanícaténá Jesús iquíniná meedá, bàaluitécáiná romanonái yàaca icuèrináwa ìirapiná uva ituní. ³⁷ Náimaca Jesús irí:

—¡Báisícaalí judío icuèrináca pía, yá pichàiniada píawawa yéetácáisi ícha ipíchaná péetácawa! — náimaca Jesús irí, naicáaníca iquíniná.

³⁸ Nachanàidaca tàacáisi Jesús íiwita iwicáubàa. Másiba tàacáisi íiwitáaná ichanàawa néeni, griego itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, hebreo itàacái iyú nacái. Yái tàacáisi íimáanáca: “Yái ibàlùericawa cháí, yácata judío icuèrináca”, íimáanáca yái tàacáisica.

³⁹ Néese abéeri báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàasu cruz iwaliwa, mawiénita Jesús yàasu cruz irí, itàaníca báawéeri iyú Jesús irí. Íimaca Jesús irí:

—Báisícaalí Mesíasca pía, yái judío icuèrinápináca, néese pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha. Pichàiniada nacái wía yéetácáisi íicha ipíchaná wéetácawa —íimaca. ⁴⁰ Néese áiba báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàalàaca yáapichéeriwa cachàiníiri iyú. Íimaca:

—¿Cáná càmita cáalu piicá Dios?, pía nàuwichàidéerica càide iyúwa nàuwichàidáaná yái asíalica. ⁴¹ Wàuwichàacawa wàyaca wabáyawaná ichùuliacawa wamànicáináté wabáyawanáwa. Quéwa, yái asíaliquéi, mabáyawanéerita —íimaca. ⁴² Néese isutáca Jesús íicha wawàsi:

—Jesús, piwàwali núa nùyacaténá píapicha pidàbacaalípiná picùaca canánama wenàiwica —íimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemì cayába, siùca èeri pìyapináca núpicha paraíso irícuwa —íimaca yái Jesúsca.

Muerte de Jesús

⁴⁴ Néese machacànicaalíté èerica, yá catáca báawanama èeri icamaláná macái cháí èeri irícu. Másiba horaca catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁵ Yái èeri icamalánáca càmita icàna. Yá nacái manuíri yáawàanáca templo irícuíríca icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérenama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièerica mabáyawanéeri Dios iyacatáica wenàiwica ituí íicha. Yá icacanácawa chènuníise cáli iwérenama yái manuíri yáawàanáca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca cachàiníiri iyú Dios irí:

—¡Núaniri, nubànùà nucáucawa pirí aláera picáapi irìculé! —ímaca yái Jesúsca. Idécanáami càì ímaca, yá imàacaca icáucawa yàacawa, yá yéetácawa. ⁴⁷ Yái úwi íiwacalináca romanosàiri íicácáináté càinácaalí ichàbáanáwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese ímaca:

—Báisícata mabáyawanéerica yái asìalimica — ímaca.

⁴⁸ Macáita wenàiwica iyéeyéica néeni idécanáami naicáca yéetácawa, yá nèepùacawa néese, máiní achúmaca nawàwa, cáaluca nía nacái. ⁴⁹ Macáita quéwa níái yáaliyéyéica Jesús ìwali, nía nacái inanáica yèeyéicatéwa yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nabàlùaca naicáidaca irí déecuìseta naicácatená càinácaalí ichàbáanápínátéwa.

Jesús es sepultado

⁵⁰⁻⁵¹ Iyacaté áiba asìali cayábéeri íiwitáise, yeebáidéerica Dios itàacái, íipidenéeri José, Arimatea iyacàlená mìnali, yái yàcalé iyéerica Judea yàasu cáli ínata. Yái José abéeri néenáca, níái judío íiwacanánáica, Junta Supremanáica. José iwàwacaté Dios icùaca macáita. Ináté càmita yéewa abédanama José íiwitáise judío íiwacanánái yáapicha iwàwéeyéicaté inúaca Jesús. ⁵² Iná José yàacawa Pilato gobernador yàatalé. Isutáca Pilato íicha wawàsi yàanápíná irí Jesús iinámi. Yá Pilato imàacaca José iríni. ⁵³ Néese José yàacawa cruz yàatalé. Yá iricùadaca Jesús iinámi cruz ìwalíise, yá yéepùacani linoíri wáluma iyú, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. Néese iwàlùadaca Jesús iinámi càliculli irìculé. Yái càliculli áibanái náicacaténi dúli ibàlàirìcu yéewanápíná càlicullìcani, iyúwa capìi imàdáaná. Yái càliculli wàlisàicatàacáwa,

canácatái nabàlièricáwa. ⁵⁴ Yáté èerica viernesca nachùnìacatáipiná yàacàsi sábadò piná, ipíchawáise sábadò judíonái iyamáidacatáicawa. Catácalicubàa yàacawa, yá idàba sábadò nayamáidacatáipináwa. Ináté iwàwacutá nawàlùadaca Jesús iinámi caquialéta càliculli irìculé.

⁵⁵ Abénaméeyéi inanái yèeyéicatéwa Jesús yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nàaca naicáca càliculli, yá naicáca càinácaalí iyú nawàlùadaca Jesús iinámi càliculli irìculé. ⁵⁶ Néese nèepùacawa nacapèe néréwa, yá nachùnìaca pumènìiri isàni, pomada nacáiri nacái napusúadacaténáni Jesús iinámi ìwali, càide iyúwa judíonái imàníná yéetèerimiwa irí. Néese nayamáidacawa sábadò iricu càide iyúwaté Dios ichùulianá judíonái.

24

La resurrección de Jesús

¹ Néeseté, domingo irìcu, níai inanáica nàacatéwa càliculli nérépiná mapisáisiwata. Natéca pumènìiri isàni nachùnìèricaté. Aibanái inanái nacái nàacawa náapicha. ² Nàanàaca càliculli néré, yá naicáca íba ibàluèricawa méetàucuta càliculli inùma íicha, nabàlianáca càliculli inùma. ³ Yá nawàlùacawa néré, yá canáta naiquéri néeni Wáiwacali Jesús iinámica. ⁴ Cáaluca nía, càmita náalíawa càinácaalí íimáná. Yáta naicáca pucháiba asíanái mèlumèluíyéi ibàle ibàluèyécawa mawiénita nalí. ⁵ Máini cáaluca níai inanáica, yá naicáidaca cáliaculé. Quéwa níai asíanáica náimaca nalí:

—¿Cánacué picutá yáara cáuri wenàiwicaca cháí yéetánimi yèewiré? ⁶ Canáca cháníi. Idéca icáucàacawa. Pìwàwalicué yái tàacáisi

icàlidéericatécué pírí idècunitàacá ìyaca Galilea yàasu cáli néese. ⁷ Iimacatécué pírí iwàwacutáanápínáté presoca namànicani namàacacaténáté cabáyawanéeyéi wenàiwica natàtàacani cruz ìwali yéetácaténátéwa, yái asìali Dios néeséerica. Iimacatécué pírí nacái icáucaanápínátéwa máisiba èeri irìcu —námimaca.

⁸ Yá inanái nawàwalica yái tàacáisica Jesús icàlidéericaté nalí. ⁹ Néese nèepùacawa càliculli íicha. Nacàlidaca nalíni níái oncéeyéica imanùbaca apóstolca, áibanái irí nacái náapichéeyéica. ¹⁰ Níái inanái icàlidéeyéica tàacáisi Jesús yéewáidacalénái irí náipidená María Magdalena, Juana nacái, Santiago yáatúa nacái, ípidenéchúa María, áibanái inanái náapichéeyéi nacái. ¹¹ Quéwa, apóstolnái càmita neebáida nalíni, nayúunáidacáita canéeri iwèni tàacáisica meedáni.

¹² Quéwa Pedro ipìacawa càliculli néré. Néese yáawiaca iicáidaca càliculli imàdáná iriculé, yá iicáca níawamita ibàlemi néepùanáté Jesús iinámi. Néese Pedro yèepùacawa icapèe néréwa. Iináidacawa iwàwalicúsewa càinácaalísica ichàbáanátéwa.

En el camino a Emaús

¹³ Yáté èericaté pucháiba Jesús yéewáidacalénái nèepùacawa nàyacàle nérépináwa, ípidenácatalé Emaús. Once namanùbaca kilómetro idècuni ìyaca Jerusalén ìyacàlená íicha. ¹⁴ Natàaní nàacawa nalíwáaca ìwali yái Jesús yéetáanácawa. ¹⁵ Idècunitàacá natàaníca nàacawa nalíwáaca Jesús iináwaná ìwali, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí àyapulicubàa. Yá yàacawa náapicha. ¹⁶ Ewita naicácaánítani, càicáaníta càmita náalía Jesús cani. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemìawa nía:

—¿Càiná ìwalicué pitàaní pìacawa àyapulicubàa? —
 íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yá nayamáa nabàlùacawa,
 achúmaca nawàwa. Abéeri néená ípidenéeri Cleofas
 íimaca Jesús irí:

—Macáita Jerusalén ìyacàlená mìnaná náalíacawa
 ìwali yái namàníricaté Jerusalén ìyacàlená irìcu
 áténama, siùca nacáide. ¿Abéeritasica pía cànírita
 yáalíawa nèewíse macáita ìyéeyéica Jerusalén
 ìyacàlená néeni? —íimaca. ¹⁹ Jesús ísutáca yéemíawa
 nía:

—¿Càínaté ìyaca néeni? —íimaca yái Jesúsca. Yá
 náimaca Jesús irí:

—Wadéca watàaníca walíwáaca Jesús iináwaná
 ìwali yái Nazaret ìyacàlená néeséerica, abéeri
 profeta icàlidéerica Dios itàacái cáimiétacawaca
 macái wenàiwica irí, imànírica nacái nalí yái
 cànírica wenàiwica idé imànica. ²⁰ Watàaníca nacái
 sacerdote íwacanánái ìwali, judío íwacanánái ìwali
 nacái, yái presonáca namànicani namàacacaténá
 romanonái inúacani, yéewanápiná nanúacani cruz
 ìwali. ²¹ Quéwa, wíacaté nacái watuíyàacaté Jesús
 iwasàanápinaté wía, wía Israel itaquénáinámica,
 wàuwidenái íichawa. Siùca èeri idéca idèniaca máisiba
 èeri nanúacadénáamini. ²² Quéwa abenaméeyéi
 inanái ìyéeyéica wèewi siùca èeri nacalúadaca wía
 bàwinacáiná mapisáisiwata nàaca naicácaténá
 càliculli néré. ²³ Canáta quéwa nàanèeri Jesús
 iináamica néeni. Yá nèepùacawa nacapèe néréwa.
 Néese nacàlidacaté walíni naicácasa ángelnái
 yéenáiwánási nacáiri irìcuíse. Angelnái náimaca
 inanái irí cáucasa Jesús. ²⁴ Néese áibanái asianái
 wáapichéeyéi nàacawa càliculli néré, yá nàanàaca
 néeni càide iyúwa inanái icàlidáanaté walíni,

càmíiritàacá quéwa naicá Jesús —náimaca Jesús irí.

²⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—¡Càmíiyéicué yáalíawa pía, máinicué càulenáca píchani, peebáidáanápinacué macáita tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmaliçuise!

²⁶ Nacàlidacatécué piríni machacàníiri iyú iwàwacutáanápinaté Mesías yùuwichàacawa ipíchawáiseté wenàiwica nàaca icàaluíniná, yái judío icuèrinápináca —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús idàbaca icàlidaca nalíni macáita iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmaliçuise. Quéechacáwa icàlidaca nalí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Jesús iwali, áibanái profeta nacái icàlidéeyéicaté tàacáisi Jesús iwali Dios inùmaliçuise. Yéewáidaca nía náalíacaténá néemàaca càinácaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Mesías iwali, yái judío icuèrinápináca.

²⁸ Néeseté nàanàaca nàyacàle néréwa. Quéwa Jesús iwàwacaté yàacawa áibaléta. ²⁹ Yá nasutáca íicha wawàsi iyamáanápináwa náapicha nacapèe iriculé. Yá náimaca irí:

—Piyamáawa wáapicha máinicáiná catáca yàacawa —náimaca. Yá Jesús iwàlùacawa nacapèe iriculé náapicha iyamáacaténáwa.

³⁰ Néese náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri, néese isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni, yái panca. ³¹ Yáta náalíaca naicácani, yá náalíacawa Jesúsكاني. Yáta ichalíacawa natuí íicha. ³² Yá náimaca nalíwáaca:

—Báisícata Jesúsكاني. Yácata Jesús yái càicàlidéerica walíni càinácaalí íimáaná Dios itàcái

àyapulicubàa, íná yéewa wawàwa yáalanícatéwa ìyaca —náimaca nalíwáaca.

³³ Yá càmita nayamáawa nacapèe irìcuwa, néese nèepùacàatécatawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa. Nàacawa once namanùbaca apóstolnái yàatalé ìwacáidáyaquéeyéicawa, áibanái yáapicha. ³⁴ Néese apóstolnái náimaca nalí, níái pucháiba yàanèyéica nàatalé:

—Báísíta, Wáiwacali idéca icáucàacawa. Simón Pedro idéca iicácani —náimaca nalí.

³⁵ Néese níái pucháiba Emaús ìyacàlená néeséyéica nacàlidaca nalí cainácaalíté ichàbáanáwa àyapulicubàa. Nacàlidaca nacái nalíni náalíacatéwa Jesús cani isubèriadacaalíté pan.

Jesús se aparece a los discípulos

³⁶ Idècunitàacá natàaníca, yáta Jesús yàanàaca ìyaca nèewi. Yá íimaca nalí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Cáaluca nía manuísíwata nayúunáidacáiná iwàwanásicani yái càì naicáca. ³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué cáalu pía? ¿Cánácué càmita peebáida núacani? ³⁹ Piicácué yái nucáapica, nùabàli nacái, útuwi yáami, núacata yái. Pimàacacué picáapiwa nùwali piicáwa. Canáca wenàiwica icáucami iiná, yáapi nacái, quéwa núa, cáapica núa, caináca nacái núa, ínácué yéewa píalimá píalíacawa cáuca núa —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Idécanáami icàlidaca nalíni, yá yáasáidaca naicá icáapiwa, yàabàli nacáíwa, útuwi yáami. ⁴¹ Càmitàacá neebáida Jesús cani máinícainá nayanídacawa casíimáicáiná nía. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Pidè̀nìasicué yàacàsi? —íimaca yáí Jesúsca.

⁴² Yá nàaca irí cubái imìdecaná yéená, mába ituní nacái nàaca irí. ⁴³ Yá yeedáca yàacàsica, yá naicáca iyáacani. ⁴⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Idè̀cunitàacá nùyaca píapichacué, nucàlidacatécué pirí macáitani cainácaalíté nuchàbàanápínátéwa. Iwàwacutáté numànica càitade iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuínáwaná iwali. Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nùwali càide iyúwa Dios ichùulianáté itànàaca. Profetanái nacái, áibanái nacái itànèeyéicaté Salmos nacàlidacaté tàacáisi nuínáwaná iwali. Yá macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté natànàaná —íimaca yáí Jesúsca.

⁴⁵ Néese Jesús imàacaca náalíacawa cayába cainácaalí íimáaná yáí Dios itàacáica. ⁴⁶ Yá íimaca nalí àniwa:

—Natànàacaté tàacáisi íiméerica iwàwacutáanápínáté nuétácawa, núa Mesíasca, judío icuèrinápínaca. Quéwa, náimacaté numichàanápínátéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irícu. Bàaluité profetanái itànàacaté nacái tàacáisi íiméerica iwàwacutáanápínácué picàlidaca nuínáwaná iwali canánama èeri mìnánái irí. ⁴⁷ Quéechacáwa iwàwacutácué picàlidaca nalíni cháí Jerusalén iyacàlená irícu. Picàlidacué nacái macáita wenàiwicanái iríni neebáidacaténá nutàacái, namàacacaténá náichawa nacái yáí báawéerica namànírira yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ⁴⁸ Píacué nuéwáidacaléca, pidécuéca piicáca macáita yáí numànírira. ⁴⁹ Aibaalípiná nubànùacuéca Espíritu Santo piwàwa irículé càide iyúwa Núaniri Dios íimáanátécué pirí,

pimànicaténacué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Piyamáacuéwa cháta Jerusalén ìyacàlená irìcu. Picácué pimusúawa ícha àta Espíritu Santo yàanàacatalépináta iwàlùacawa piwàwaliculécué, yèeripinácué pichàini chènuníiséerica —ímaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

⁵⁰ Nésetécáwa Jesús itéca nía méetàuculé Jerusalén ìyacàlená ícha. Yá nàanàaca Betania ìyacàlená néré. Yá imichàidaca icáapiwa napualé. Yá isutáca nalí Dios ícha imàníinápíná nalí cayábéeri. ⁵¹ Idècunitàacá isutáca nalí Dios ícha, yá yàacawa náicha, imichàacawa náicha chènuniré. ⁵² Nàaca icàaluíniná, néese nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé casíimáiri iyú. ⁵³ Yá nàyaca èeri imanùbaca templo irìcu, yèeyéica Dios irí cayábéeri.

**El Nuevo Testamento de nuestro Señor
Jesucristo en el idioma piapoco
New Testament in Piapoco**

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piapoco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piapoco

pio

Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piapoco

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

15b1335d-e064-57a2-9f7f-a5383125b741